

BUDAPESTI NAPLÓ

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Kerepesi-ut 25.

Főszerkesztő:
VÉSZI JÓZSEF.

Felelős szerkesztő:
BRAUN SÁNDOR. A SZERKESZTŐSÉG.

Kiadja:
Egész évre 28 k. (14), 1/2 évre 14 k. (7), 1/4 évre 7 k. (3.50), egy hónapra 2 k. 40 fillér. (1.20 frt).
Egyes szám Budapesten 8, vidéken 10 fillér.

Khuen bukása.

Budapest, augusztus 6.

(v.) Súlyos podgyászsal indult gróf Khuen-Héderváry Károly: magával viszi a kabinet lemondását. Küldetésének immár maga is belátja eredménytelenségét. Próbálkozott a békével, — hiába. Próbálkozott az erőszakkal, — ezen az uton sem boldogult. A harmadik kísérletet pedig, mely piszkos lélek-vásárral akarta az ellenzék erejét gyöngíteni, pocskékká tette mindjárt a kezdet kezdetén az ocsmány szándékon felháborodó politikai lelkiismeret. Négyheti kormányzata alatt tehát három harctéren vesztette csatáit a bán. Ezzel eldőlt a háború. Következik a fegyverlerakás. Ezt jelenti be Ischlben a kormányelnök a királynak.

Síralmas bukása roppant nagy tanulság mindenfelé. De legkivált a korona számára. Láthatja az udvar, hogy kegyelmeit nem lehet amolyan egyszerűen a nemzetnek nyakára küldeni. A nemzetnek is megvan a maga akarata. A nemzetnek is megvannak a maga törekvései és céljai, amelyek életosztónének talajában gyökereznek és önérzetéből szivják erejüket. A nemzetnek ezt az akaratát, e törekvéseit és céljait nem lehet sem erőszakkal levérni, sem furfangolással kijátszani, s kivált nem olyan férfiak segítségével, akiket itt magyar földön nem várt senki, nem hívott senki és nem volt senki hajlandó jó szívvvel fogadni. Kilenc esztendő óta minden válságnál e jövővénynek szerencsétlen alakja kísértett. Valahányszor a nemzet s a korona közt differenciák merültek fel, mindig Zágrábról várta Bécs a segítséget. A jó Isten tudja mért, de ezt az embert az udvari körök valamely csodás hüverővel felruháztak vették. Szerencséskezűnek nem tudhatták, hiszen

Horvátországban husz év alatt sem tudott kielégítő állapotokat teremteni. Ügyeskezűnek sem tudhatták, hiszen a magyar belpolitikai kérdésekben nemhogy ügyességet, hanem még jártasságot sem nyílt soha alkalma mutatni. Hát ugy kell lenni, hogy az erős kéz emberét szimatolták benne. Ökölemberek ítélték, akivel le lehet sujtani egy ágaskodó, rebellis nemzetnek kemény koponyájára.

S most kiderül e kézről, hogy sem nem szerencsés, sem nem ügyes, sem nem erős. És e kezét úgy viszi Ischlbe a bán, hogy már csak egy negatívumot kíván vele bebizonyítani: azt, hogy a korrupció mocska nem tapad hozzá. Ez pedig vagy sok, vagy édeskevés azok számára, akik tőle várták a magyar válság megoldását. Nekik rend kellett Magyarországon, rend mindenáron. Mert rend nélkül nincsen sem regruta, sem kiegyezés. A rend ugyanis abból áll, hogy kellő időben vonuljanak be az ujoncok és a magyar határ sohase lásson vámsorompót. Nem dicsekvésképpen mondom, de a gondolat fonala vezet el oda, amit a bán felől a parlamentben mondtam: hogy Horvátországban is azon dőlt meg az ő működésének eredménye, hogy félreismerlte küldetését, rendet akart csinálni, nem békét, s hogy Magyarországra is nyilván ilyen fonák és csonka szándékkal jött. Hát ime az ő rendcsinálásának látja immár a korona és az ország a gyönyörű eredményeit. Elnémította az obstrukciót? Nem. Sikerült-e a közvéleményt a nemzeti törekvések mellől elragadnia? Ismét nem. Pártjából, mely részvét nélkül nézte kinos vergődéseit, ki tudta-e váltani azt a küzködő energiát, amely székesége lett volna ahhoz, hogy a többségi elv sikeresen szálljon sikra a nemzet jogos követeléseire? Megint csak nem. Az ő kormányzata alatt csak új peripetiája támadt a régi harcoknak. Az egyik az,

hogy a vidék szabadelvű polgársága, mely nem a hatalmi önzés pápaszemén keresztül nézi a közéletet, becületes és erős hevülékénységgel a nemzeti célok mellé szegődött, ami a bán feléle kompromittálta. S a másik az, hogy az ő belső környezetének egy embere — saját bevallása szerint: az ő tudtával — a politikai korrupció legromdább eszközehez nyúlt, ami az új kormányzati szellemet lefelé hozta lehetetlen helyzetbe. Ennyit lendített az erősközű bán a dolgokon, mióta a nyakunkra küldték. Fatális kényszerűséggel és rohamos gyorsasággal kellett ennélfogva az ő kudarcának bekövetkeznie. Széll Kálmán bukása után csakis egyféle kibontakozás volt gondolat: a nemzeti követelések kielégítése útján hosszú időre biztosítandó nemzeti béke. Nem új embernek, hanem új politikának kellett volna akkor jönnie. Hogy ezt Bécsben nem látták be, nincs azon semmi csodálatos: ott nem akarták ezt belátni. De a bán, ha élesenlátó államférfi lett volna, nem pedig szolgálatkész hajdu, jó lélekkel azt a tanácsot tartozott volna adni a koronának, hogy számoljon a felébredt nemzeti önérzettel mint a magyar politikának immár döntő erejű tényezőjével s adja meg a véderő körében mindazt, amire törvényes jussunk van, hogy aztán ezen az alapon tartós békesség legyen köthető, melyre a dinasztának nem kisebb szüksége van, mint Magyarországnak.

Ámde a bán nem tudta belátni azt, amit a bécsi körök nem akartak belátni. Azt hitte, célt ér, ha magával hoz egy nagy derest, amelyre ráhuzza majd a nemzeti géniuszot, hadd tanuljon mórest s ne ágaskodjék, mikor a hadsereg és az udvar rendet kíván Magyarországon. Hát utóvégre ez is politika. Kockázatos, esetleg végzetes politika, mindenesetre va banque-politika, de politika. Csakhogy

TÁRCA

Urfi Rozál.

— A Budapesti Napló eredeti tárcája. —

Írta: Erdős Renée.

Hogy az ákácossa értünk, már erősen alkonyodott. Esőre is volt az ég, sietni kellett hazafelé, minthogy még egy jó órai utunk volt.

— János, — mondom egyszerre, — mintha valami emberféle mozogna ott a fa alatt. Eredj csak, nézd meg miféle szerzet.

— Valami cigány lesz — mondta János — most itt táboroz egy csapat, a derenesi alvéneg. Majd lehúzzák az embert egy piculáért. A multkor vagy tíz rajkó utánam szaladt anyástul, hogy az apjuk ispotályban fekszik halálos betegen. Odább meg az öregük fog el, hogy így-ugy a felesége halálos beteg. Jobb lesz talán, ha elkerüljük őket.

Odaértünk a fához, amely alól csakhamar ránk köszöntött egy reszkető öreg hang.

— Jó esét, adjon isten!

— Fogadj isten — kiált a János — hát mi az ott?

— Jaj — nyöszörög az előbbi hang — de csufol járnam. Ide kerültem, mert menoi nem tudok. Atkozott kutya kő. Ugy megütötte a lábam. Nem bántliak-e?

— Bizony azok vagyunk. Hát nénemasszony?

— Jaj én is oda. Csak lépni tudnék, uram isten.

— Hísz ez az öreg Urfi Rozál — kiált föl a János — hej Rozál néni, hogy került ide? En vagyok a Demeter János, no ismerem már meg.

— A János! Talán hazai gyerekek. Vagy vendéget hoz a városból? En is onnan jövök a paprokonomtól. De a vonat megszaladt az orrom

elől. Gondoltam, gyalog is hazabaktatok. Csak az a kő utamba ne került volna. Ugy megütöttem benne a lábam, hogy alig mozdulok.

— Fölveszszük, néni — mondom és Jánossal együtt nagynehezen föltuszkoljuk az öregot a kocsiba.

Ide-oda mozgolódik, tapogat a két ráncos kezével, a kis kézbeli batyuját dugdossa a köténe alá.

— Jaj, hogy még ilyen szép hintóba. Ilyen szegény asszonyt — no az isten megáldja őket érte.

— Sohse hálálkodjék nénemasszony — felel vissza a János. — Ult már kelmed hintón. Nem is egyszer, ugy-e? Tudja azt mindenki. No mesélje el a nagyságos asszonynak. Legalább hamarabb telik hazáig az idő.

— No már csak — szégyenkezett az öreg. — Mi van azon elmosélni való. Hiszen nem bánom. Nines érte mit röstelkedni. Mindenki tudja, hogy nem csufuságból maradtam lányfejjel. Azt is tudják, öregek, hogy lett volna módom a válogatásban. De hát ugy van az, hogy aki egyszer jó hegaljait ivott, nem izlik annak a vinkó.

János elnevette magát a bakon s az ostorával meglegyintette a lovak nyakát.

— Cifrázza már, mint a cigány a kesergőt. — Hát csak szaporán, Urfi Rozál néni, hogy is volt azzal a régi históriával. Hogy elkerüljön vele, mire Bálntra érünk.

— Ugy volt kérem — fordult felém az öreg — hogy egy nyáron csak beállit a falunkba. Fehér volt a képe, mint a gyöles. A szomszédból áthivatta az orvost. Az aszondta, hogy csak sok tejet igyék. Csak sok tejet. Mondta neki: itt a Farkas Vince istállója; legjobban teszi, ha odajár a fejéshez, aztán azon melegen iszsa a jó süri orvosságot. Mert, hogy az apám Farkas Vince volt. Urfi Rozálnak csak az óta az eset óta hívnak.

Hát jön oda, szép fehér ruhában, kalsziban, de bizony a topánkája is fehér volt. Hogy ő most

már minden este átjön. Mondja az apám, jöjjön is, szivesen látjuk. Hamar szalaj be a pesti metzett pohárért, amin a királyné képe van kifestve. Abba öntöm neki a tejet, kétszer, háromszor, talán ötször is. Iszsa, azt mondja, hogy olyan mint az isten áldása, hogy ettől meggyógyul.

— Hát mi a baja? — kérdem tőle, mig az édesapám bement a pipáért. Feleli azon a kedves hangján, ami olyan volt, mint az orgona: „elfogyott a vérem, kis lány.“ Elfogyott, mondok, hát hogy lehet az? Hiszen akkor nem élne! Oszt hogy lett? Kérdem megint. „Megitta a város“, feleli ő és mosolyog. Aztán veszi elő a kivartott selyembuagyellárását hogy ő majd fizet a tejért. — De bizony nem fizet — mondja az apám. — Az kellene még, hogy a Farkas Vince házánál két pohár tejet fizetség járjon. Még hozzá beteg embertől. Az Isten is megverne érte. — Az urfi nevetett, föl-huzta a vállát és nagyon köszönte a sziveségünket. — Hogy máskor is eljőjjön — mondja neki az apám. — Hát jött is mindennap. Kati, Borea ott vihogtak már a tehének farka mögött, ha látták, Rájuk se nézett. En a Bimbó fejtem, aki már nagyon hozzászokott a kezemhez, más nem is birt vele. Ő meg mindég csak a Bimbó tejéből ivott. Mikor a poharat a kezébe adtam, rámnézett azokkal a fényes kék szemekkel, amik mintha beszéltek volna.

De nem szólt semmit. Virágot, azt hozott mindennap a tulajdon kertjéből szép rózsákat meg szegfűt, meg olyant is, aminek a nevét nem tudom.

A városból néha kijöttek látogatni urak és dámák. Azokat estére mind elküldte. Odajött hozzánk, apámmal elbeszélgetett a gazdaságról. Majd azt mondta, hogy ha valamelyes dolgunk akad a városban, használjuk a kocsiját, mert tudnivaló, hogy nyáron a mezei munkánál szükség van a lovakra. Ezzel akarta meghálálni azt a kis sziveséget, amit vele tettünk. Más-különbön pedig igen csendes ember volt. Sé-

ahhoz erő kell, még pedig sok erő, több, mint amennyit a nemzeti küzdelem táborába mutat. Mert ha gyengébb a legény, aki a derest hozza, hát megeshetik, hogy ő kerül rája. Ez lett a magyar földre küldött horvát bánnak is. Hírhezt erős kezeit öibe kellett tennie, mert sem nem mert, sem nem tudott velük sujtani. Ez az ember későn jött a világra, 1849-től 1865-ig lett volna számára hely Magyarországon. Mint eszköze az abszolutizmusnak használható anyagnak látszik. De itt utjába állt valami impalpabilis hatalom, amit nem lehet sem a lábáról leütni, sem fojtogatni, sem bilincsre fűzni. Ez a hatalom: az évezredek alkotmány s a királynak koronázó-esküje. Erőből a csekélységről feledkezett meg a bán, mikor vállalta küldetését. Célt ő is csak úgy tudott volna elérni, ha magával hozhatta volna a felhatalmazást az államcsinyre. Ugy is tett, mintha volna is ilyesmi a zsebében. S a kormányparton akadtak busásan hiszékeny lelkek, akik titokzatos flegmáját így magyarázták. Pedig az a félelmetesnek látszó higgadt csupán a tanácstalan ember zavarát palástolta. Az utolsó napokban szinte dicsekedve emlegette barátai előtt, hogy a világért sem akar ex-lexben választani, mert az alkotmány épségének rovására nem akarja a rendet helyreállítani. Az ismert régi adoma megfordítottja volt ez: ezutal Száli nem dicsekedett, hanem panaszkodott. A felosztásra nem kapott felülről felhatalmazást, s ezért adta a jó fiut, aki az alkotmány egyensúlyát a világért sem bolygatná meg. S ezzel be volt fejezve pályafutása.

Akár harc lesz, akár béke: Khuen-Héderváry alkatmatlanná lett mindkettőre. Új harcnak élére ki fog sebesült hadvezért állítani? S hogy vele lehessen a béke megköthető, ezt az illuziót bizonyára ő maga sem táplálja. Neki tehát mennie kell. Menjen isten hírével. Sorsa roppant kemény leckéül szolgál. Nem neki, aki már semmi hasznát nem veheti az okulásnak. Hanem elsősorban az udvarnak, amely beláthatja immár, hogy a békének ára van, amelyet készpénzben kell a nemzet kezére olvasni. S másodsorban a szabadelvűpartnak, amely felcsodva négyheti rettenetes helyzetének zsilbadságából, borzadva fogja belátni, mi-

lyen dicstelen szerepre vállalkozott, midőn e lehetetlen embernek még lehetlenebb politikáját nem utasította el magától mindjárt. Új politikának kell tehát jönnie, amely a nemzeti igények becsületes kielégítésével hozza helyre a szörnyen megzavart összhangot korona és nemzet között. És új embereknek, akik a szabadelvűpartot ismét meg tudják tölteni a demokratikus haladás tartalmával s akik a többség összeforradásának első előfeltételül azt tekintik, hogy a szabadelvűpartból rostáltsák ki a feudális reakció konkolya. Akkor lesz békeesség, lesz zavartalan munka, különben nem. Az ellenzék megtölti fegyverét s hadállásában várja be az ischli elhatározásokat.

A parlamenti vizsgálat.

Budapest, augusztus 6.

A mai nap már kevés érdekeset hozott. Mindenki érzi, hogy a vizsgálat eljutott abba a stádiumba, amelyen túl már döntő körülmények kiderítése ettől az eljárástól nem igen várható.

A kihallgatások rendjén ma Deák Jenő szólt meg elsőnek, hogy a gróf Andrássy Gyula ellen állítolag szőtt komplot részességét elhárítsa magáról. Azután Ujhelyi rendőrfogalmazót, majd újra gróf Szápáry Pált hallgatták ki, meg újra Ritter Imrét. Mindahárman lényegtelen dolgokat mondtak el, Ujhelyi a Löwinger-Dienes-ügyről, Szápáry Pál a bátyja takarékpénztári számlájáról, meg a socialistákkal való tárgyalásról, Ritter pedig, aki ma ismét konokul játszott a *Nemtudomka* szerepét, gazdjának vagyoni viszonyairól, a kritikus napokban teljesített fizetésekéről és Dienes Márton nyilatkozatának kiállításáról.

Egyetlen mozgalmassabb része a mai tárgyalásnak az a jelenet volt, amikor Reimann Gyulát, gróf Szápáry Pál titkárát szembesítették Máray Lajos tanuval, aki elmondta, hogy Reimann előtte úgy nyilatkozott, hogy gróf Szápáry László ártatlan és az egész terv a miniszterelnöktől ered. Reimann először azt vallotta, hogy az egész dologról semmitsem tud, de a szembesítéskor meglehetősen zavarodottan beismert annyit, hogy Máraynak mondhatott ilyenfélét, azonban hozzátette, hogy akkor magasfokú láza volt.

Szabó László belügyminiszteri osztálytanácsos az utlevélnaplóban talált vakarásra nézve adott felvilágosításokat. Hagara Viktor beregmegei fé-

ispán volt az utolsó tanu, aki a *Budapesti Napló* ellen megkísérelt megvesztegetés dolgában tett nyilatkozatot, beismerte, hogy Hartsteinnal beszélt a lap magatartásáról és *Vérsi József*nek a szabadelvűpartból való kilépéséről, sőt hajlandónak is nyilatkozott a dolog kiegyenlítésére; de sokkal jobban becsülte Vérsit, hogysem vesztegetésre gondolt volna. Erre a lojális nyilatkozatra, amelylyel Hagara a vesztegetés szándékának gyanúja ellen védekezett, *Vérsi* csak egy rövid megjegyzést tett, Hartsteinnak két lényeges állítását rektifikálva.

Végül zárt ülés volt, amelyről nem adtak ki tudósítást. Némelyek e mögött szenzációt sejtettek, valósint, hogy csak a további eljárás módjáról tanácskoztak. Biztosan azonban ezt sem lehet tudni, mert a bizottság tagjai diszkreiciót fogadtak.

Böhenyi Gyula elnök délután 3 órakor nyitotta meg az ülést. Az elnöki bejelentések után a tanukihallgatások sorát Deák Jenő nyitja meg, aki gróf Andrássy Gyula ama bejelentésére válaszol, hogy vasárnap egy titokzatos idegen egy készülő komplotról adott hírt.

(A titokzatos idegen.)

Deák Jenő nyilatkozik ama vádakra, amelyeket tegnap gróf Andrássy Gyula ellene felhozott. Gróf Andrássy Gyula ideimittette, ugymond, hogy vasárnap egy magát megnevezni nem akaró ur járt a lakásán, aki feltűnően hasonlított hozzám. Gróf Andrássy Gyula ezzel meggyanúsította févereimet is, nemcsak engem. Családomnak egyetlen tagja sem oly erős cselen, hogy ily gyalázatoságban résztvegyen. Kérdem, gróf Andrássy Gyula ur miért bocsátotta szabadon azt az embert, holott az ország közvéleménye is kövelelte volna, hogy azt az urat meg lehessen nevezni. A gróf urak azt az urat joga lett volna leartóztatni, hiszen saját szeméről volt szó. En meg lettem gyanúsítva, mintha szarolási kísérlet akartam volna elkövetni. Ezt a legnagyobb elhaborodással visszautasítom, mert én e tárgyban senkivel se beszéltem és igazán nem értem hogy róiam, akinek tisztán csak az a szerencsétlenségem, hogy Dienes Mártonnal ismeretségben voltam, ilyen pszok dolgot feltételeznek, holott gróf Szápáry László ural személye és intím jó barátságban vannak az urak és jóval feltételezni se mernek hasonló dolgot. Azt hiszem, az én beszéltem is van olyan, mint akárhé. Ha szabad volt a miniszterelnöknek, ha szabad volt Rudnayknak és még ki tudja kinek az utolsó válságos pillanatban jöheresni gróf Szápáry Lászlót, miért ne lett volna szabad Dienes Mártont jöheresnem, akivel ismeretségben voltam és akinek énező családját láttam. Ezennel a leggharóztottabban visszautasítom azon vádakot, amelyek velem szemben emeltek.

Elnök: Itt sem vád, sem gyanúsítás nem hangzott.

Deák Jenő: Gróf Andrássy Gyula ur mondja meg a bizottságnak, hogy illismeri-e bennem azt a személyt, aki vasárnap délelőtt nála járt. (Mozgás.)

Gróf Andrássy Gyula: A tanu ur nincs jogosítva hozzám kérdéseket intézni. Ha nem volt szemé-

fált a kertjében, meg könyvet olvasott, meg a rózsafákkal bajlódott. Három hét múlva már olyan is lett, mint az élet. Az arca nekkipirosodott. A járása se volt olyan lassu, mint azelőtt. Lóháton nagy utakat tett. De szép is volt lóháton! A dereka csak úgy ringott, mint a fiatal szálla. Mégis oly biztosan ült, mintha a nyereghez lett volna növe. Ha így látam, a szívem majd kiugrott örömben meg bánatában. Nem lehet azt elmondani csak nótában, amit ilyenkor éreztem. Tetszik tudni, szerelmes lettem bele, ahogy szokás fiatalok közt. Bár nem az én fajtámbeli volt, de a szív azt nem kérdozi. Ejszaka de sokat álmodtam felőle. Kértem is az istent, hogy ő is, vagy egyszer, álmodjon felőlem. Nem tudom, úgy volt-e? Nem mondta. En meg nem kérdeztem. Hát csak azt akarom mondani, hogy noha ur volt, becsületes ember volt. Cifra beszéddel a fejem elcsavarni nem akarta, mint ahogy a mi falunkban sok lányal megtrótt. Mégis hogy, hogy nem, egyszer, vasárnap este volt, szüleimék valahol rokonlátogatába, a eselődésig a koesmába, fogtam magam, hajtott az ördög, vagy tudom is én mi, csak úgy magamtól, hivataln, váratlan beállítottam hozzá, a kertjébe, ahol volt. Biz' akkor el voltam szánya mindenre. Ha mindjárt meghalok is, ha az ég rám szakad is, ha elevenen megégetnek is — el kellett mennem. Mikor a zavaros beszédemet hallotta, a siró két szememet látta, hát tessék elgondolni, mit tett. Szépen megsimogatta a hajam, magához húzott, megcsókolta egyszer, nem többször a számát, aztán kézen fogott és gyorsan, sietősen kivezetett a kertből. Még küldött, hogy siessek, mert meg találnak érkezni szüleimék. Ideje is volt hazamenni, mert kevéssé azután jöttek. De micsoda éjszaka volt ez! Micsoda gyönyörűség, boldog éjszaka. Nem lehet elfelejteni soha. Hianem ami azután jött! Másnap! Ugy délfélle jön a hir, hogy az urfi elutazott, vissza sem jön; a Kerekosnével küldött apámnak köszönő üzenetet meg egy szép tájképpát. Hol szerezte olyan hamar, ma sem értem,

talán már régen készítette. Anyámnak szép virágos kendő, nekem a nyakamra kis aranyláncot. Tessék, itt is van még. De nem erről akarok beszélni. Amint mondom, jött az üzenet, hogy elment, amire én úgy vágódom a földhöz, mintha villám esapott volna meg. És kezdék sirni, mint a bolond, és tépem a hajam és hajtozgom, hogy megyek én is, utána megyek, elmegegyek utána. Edesapám egy ideig néz, hallgat, leteszi az ajándékpipát az asztalra és lassan megszólal.

— Hozzát nyult-e, Rozál? —
— Nem nyult hozzám — jajgatok tovább — dehogy is nyult hozzám. De én utána megyek, én nem maradhatok itt.

— Ugy, mondta az apám, ha csak ennyi az egész, majd erről tesszünk.

Ezzel már veszi is elő a somfabotot az almáriom mellől.

— Hát maradhat-e? — mondta.

— Utána megyek! — felelem én, Jót húzott rám, meg újra kérdi.

— Nyugszol-e, Rozál?

— Utána megyek, elmegegyek.

Erre szakad rám az ütés, mint a záporos, számlálatlan, a végén apám megint megkérdi.

— Eszedre térsz-e, leány?

Már csak sirni tudtam, felelni egy szót se. Csak később, mikor az edesanyám tőriltgett a könnyeimet, mondtam nagy bánatosan: utána nem megyek. De hogy engem ember főkötő alatt lásson, abból semmisem lesz.

— Majd elvállik, — mondta edesanyám, — felejt az ember idővel jót-rosszat. Majd te is elfelejted.

No én nem. Csak akkor látták, mekkora érzés volt bennem, mikor sorban jöttek házuunkhoz a kérők, módos legények és én valamennyit kikoszartam. Az apám haragudott, szidott, de nem használt semmi. Itt már én voltam az ur. S hogy a háztűzjézésnek vége szakadjon, a legénynek, aki utóljára jött, ezt mondtam: Hallja kel-med, megmondhatja ám a pajtásainak is, hogy ide ne fáradjanak. Valakinek a képét őrzöm a szívemben és őrzöm addig, míg csak szívem lesz,

Még azt is megmondtam, hogy ki az, akit szeretek, amire aztán felém sem jött senki. De attól fogva elneveztek Urfi Rozálnak. Bánom is én. Csak megmutattam, hogy ki vagyok, ha szegény paraszt leánya vagyok is. Benne volt annyi becsület, hogy úgy bánt velem, mintha Isten angyala lettem volna. A eskőja az az egy, olyan volt, mint a jó testvéré. Azzal ugyan vétek nem esett. Hát én is megmutattam, hogy én meg úgy gondolok rá, mintha az uristen lett volna. Azt a csókot le nem mosta a szájamról semmiféle csók. Mintha még most is rajta volna. Pedig, de sok éve már, én edes Jézusom.

Eilhallgatóit az öreg, a nagyon öreg asszony, és a szoknyája zsebéből kikereszte a fehér keszkenőt, hogy a szemeit megtörölje vele. Megindultan néztem ráncos képét, bennül, de még mindég fényes szemeit, remegő két kezét, melylyel a fejkendője csücskét igazgatta.

— Ez bizony szép történet — feleltem neki — és bizony jó régen lehetett, hogy történt.

— Régen volt — felelte az öreg.

Kíváncsi lettem, kérdést tettem az életkoráról.

— Hogy mennyi idős vagyok — tündökött. — Én bizony nem tudom úgy hirtelenben kiszámítani. De lehetek vagy kilenvenesztendő, mert már tavaly nyolcvan voltam.

János, az oktondi, elnevette magát ezen az időszámításon.

Am nekem könnyű szökött a szemembe, látva az emlékezősnek ezt a csodálatos erejét, mely megül egy ponton, míg minden mást kihagy.

De szép is, de nagy is, de örökkévaló is az, amiről mi írők mindent elmondunk, csak az igazságot nem: Az erős, a túró, a szerető asszonysziv! Beérve a faluba, János csakhamar megállította a koesit egy fehér porta előtt, maga leugrott, odaállt a koesi mellé.

— No Rozál néne, itt volnánk — mondta. — Itt kaszkodjék meg a vállamon, majd leszegetem, uccu...

lyesen nálam, volt-e tudomása arról, hogy más valaki volt nálam?

Deák Jenő: Nincs semmi tudomásom az egész ügyről. Már tegnapelőtti kihallgatásom alkalmával kategórikusan kijelentettem, hogy én gróf Andrassy Gyula urala soha ebben a kérdésben nem beszéltem, se nevét az ügyrel soha kapcsolatban nem hoztam. Aki más mond, az nem mond igazat. Aljlon elő és ne denuncialjon az illető. A további kérdések során Polonyi azt válaszolja, hogy gróf Bánffy Miklóst látta Dienes Jakásán, de ő nem érintkezett vele.

Polonyi Géza: Dienes családjának ki részéről és milyen támogatás ígértetett? Az akkori beszélgetések alapján ki tart kötelevő arra, hogy Dienes családjáról gondoskodjanak?

Deák: Közvetlenül gróf Szápáry Lászlót aki ezt gróf Bánffy után Dienesnek megígérte elutasítása előtt. **Miklós Ödön:** Tudta ön 26-ikán, hogy Dienesnek pénze lesz s változóit rendezni akarja?

Deák: Tudtam, husz megmondta, hogy milyen ügyben jár el.

Miklós Ödön: Miért érdekeltődött, hogy Dienes váltói rendeztesenek? Nem volt arra nézve önök között megállapodás?

Deák Jenő: Dienes telefonon főként. Ennek alapján nemem el és kérdeztem, nem Löwinger és Marmorstein tettek-e valamit, aminek eredménye lehet Dienes letartóztatása.

Miklós Ödön: Van-e önnek tudomása arról, hogy Olay Lajos és Eötvös Károly képviselő urak mikor értesültek az ön és Dienes közti kapcsolatról?

Deák Jenő: Nincsen tudomásom. Eötvös Károly urala soha ez életemben nem beszéltem, Olay Lajos urala összesen egyszer beszéltem a folyosón, amikor azt mondta nekem, hogy újabb tanúhírlapokra jelentet be engem.

Ivánka Oskár: Eötvös Károly képviselő ur tegnap azt mondotta, hogy Löwinger és Marmorstein azt állították, mintha Deák Jenő többször olyan kijelentést tett volna, hogy ő tud róla, hogy gróf Andrassy Gyula a június 29 és 30-ika közötti éjtel 10 és 11 óra között följött a képviselőházba, kihívatta a miniszterelnököt tárgyalni vele és így tovább, szóval, hogy gróf Andrassy Gyula urnak ezre lett volna a Dienes megszöktetésében. Tette ön ezt a kijelentést?

Deák: Nem tettem.

Ivánka: Az sem igaz, hogy ön azt mondotta volna, hogy gróf Andrassy Gyula ur önnek 3000 forintot ígért?

Deák: Ez mind légből kapott valótánság.

Ivánka: Marmorstein és Löwinger állításait valótlannak mondta?

Deák: Valótlanok.

Tóth János: Olay Lajos képviselő ur fölemlítette, hogy ön tud egyéb vesztegetésekről. Nyi atköztek, miről tud?

Deák: Semmiféle vesztegetésről nem tudok.

Rátkay: Ön elment dr. Sebastyén József ügyvédért, aki azt mondta, hogy nem szívesen megy Dieneshez?

Deák: dr. Sebastyén József már rég feszült viszonyban volt Dienesel, ezzel az ügygye kapcsolatban félt Dieneshez följönni azért, mert úgy látszhatnék, mintha neki is tudomása volna valamiről. Ugyanakkor meg is kérte Dieneset és határozottan tiltakozott. Dienes előtt és előttem az elien, hogy a vesztegetési ügyre vonatkozólag bármit is mondjon neki. Ő egyáltalán nem kíváncsi semmire, nem hajlandó befölni az ügyre, kivéve a családjára vonatkozó pereket, amelyekben eljár. Az ügyre vonatkozó felvilágosítást nem akarta megállapítani.

Kubinyi: Hogy Gróf Szápáry László gróf Bánffy Miklós utján tett ígéretet Dienesnek, hogy a családja eltartására gondoskodni fog azt kitől halotta?

Deák: Dienes mondta, hogy gróf Bánffy Miklós megígérte, hogy a családjáról teljesen gondoskodik, de nem szabad hirtelen márvánia, hanem az expresszvonattal még aznap okvetlenül el kell utaznia.

(Dienes váltói.)

Ujhelyi József: (Rendőrsédfőigazgató, római-katolikus, nős. rovatlan.)

Elnök: Kegyed járt-e közben Löwingernél a Dienes-féle váltók letöltése miatt?

Ujhelyi: Dienes ellen maganokirathamisítás miatt volt ítélet. Ebben az ügyben az ügyesség megkereste a rendőrséget, mely engem bizott meg a nyomozással. Megállapítottam, hogy a letöltés tárgyát képező váltók Löwingernek vannak, kit kihallgattam, mely alkalmával ő megemlítette nekem, hogy egyéb, Dienes által hozott váltók is vannak nála, melyekről azt hiszi, hogy hamisak. Kihallgattuk a váltókon szereplőket, kiknek egyikük kijelentette, hogy ő sem maga nem írta azt alá, sem mást meg nem bizott az aláírással. Ezen alapon foglaltam meg a váltókat.

Elnök: Kéznel van a bírói határozat, vagy tudja a számát?

Ujhelyi: Nem.

Nagy Ferenc: Hivatalos hatáskörben történt a tárgyalás?

Ujhelyi: Igen.

Polonyi: Tud a fogalmazó ur egyéb csalásról, mit Dienes követett el?

Ujhelyi: Nem.

Polonyi: Szólt még más váltókról is, melyekről Löwingernek az volt a gyanuja, hogy hamisak. Löwinger elhozta volna ezt maga is, ha tőle kérni, miért kellett hát foglaltani?

Ujhelyi: Igen, ő el is hozta őket, de a nyomozás céljára nem akarta őket átengedni.

Polonyi: Ön tehát más letöltésre nem is folyt be, amely nem a Nessi-féle letöltés kapcsán történt?

Ujhelyi: Nem folytam be.

Rátkay: László: Volt róla tudomása, hogy Löwinger a bizottság elé volt idézve?

Ujhelyi: Csak a lakásán tudtam meg s egy

detektiivvel ideztem, hogy akár a kihallgatás előtt, akár után, jöjjön haza, én várom.

(Gróf Szápáry Pál.)

Gróf Szápáry Pál: Benyújta az Országos Takarékpénztár ismeretes kimitatását. Ami a szocialisták illeti, ugymond olvasom az újságban, hogy bátyám azokkal tárgyal, a zálogházban 2 forintot alul elhelyezett tárgyaknak részletfizetéssel való kiváltásáról. Ez az én eszmém volt s tavaly erre vonatkozólag egy elaborátumot is adtam be Széll Kálmán ó szocialistájának, amikor 30-40.000 munkás volt kenyér nélkül. Ugyanakkor a Maison de peuple ügyében is adtam be elaborátumot. Ezek szocialistákai kérdések s bátyám nyilván ezt akarta tolytatni. Egy esti lap közleményeire reflektálva, ezt mondja: Nem akarok az ország színe előtt mint vádított megjelenni, hanem bátyám egy szerencsétlen ballépése következtében az urak rendelkezésére bocsátom magamat és azt, amit tudok, e mondom.

Mandel Pál: A kétfortinos zálogok kiváltására vonatkozó terve a gróf urnak, lehetséges-e, hogy befolyással lett volna a szocialistákra és szogálhatott volna-e arra a célra, hogy a szocialisták az obstrukció leszerelésére kezét nyújtsanak?

Gróf Szápáry Pál: Tökéletesen ki van zárva, mert ez a szocialistáknak nem volt kívánságuk, tehát ezzel nem is lehetett volna őket megvesztegetni.

Miklós Ödön: A Duna-ünnepély és tervezett folytatására vonatkozólag kérdezi, hogy a munkások segítségének eszméje még aprilásban merült-e föl?

Gróf Szápáry Pál: Igen, sőt sokkal régebben. A Duna-ünnepély tiszta jövedelmének 20 százalékát a jóváron szegényalajpára adja a rendezőség, amit a munkásoknak kivántam adni, eddig nem szogálhattam be, mert az esős tavaszban a második ünnepélyt nem lehetett megtartani. A jövő tavasszal, ha Isten segít, megtartjuk.

Polonyi: Van-e a gróf urnak tudomása arról, hogy gróf Szápáry László és a szocialisták vezetősége között mitféle beszélgetés volt?

Gróf Szápáry Pál: Abszolút semmi, csak a lapokból olvastam.

(Kíé a 10.000 korona.)

Polonyi: A parlament előtt fekszik 10.000 korona. Ennek tulajdonjogi természetét elől esetleg viták merülhetnek föl. Most nem akarom megmondani, hogy mi a véleményem erre a 10.000 koronára vonatkozólag, de mivel a parlamentnek esetleg intézkednie kell erről a 10.000 koronáról, jelteszem gróf Szápáry Lászlóról, hogy erre a 10.000 koronára nem reflektál.

Gróf Szápáry Pál: Nem.

Polonyi: Kérem a gróf urat méltóztatssék az iránt intézkedni, hogy gróf Szápáry László nyilatkozzék, hogy a 10.000 korona az ő pénzéből került Dienes kezébe.

Gróf Szápáry Pál: Én is tudom.

Polonyi: . . . illetőleg Pap Zoltán kezébe. Nekem mint jogásznak az a meggyőződésem, hogy a grófnak joga volna reá tulajdonjogot iormálni. Kérem a gróf urat, hogy legalább két sorban nyilatkozzék gróf Szápáry László az iránt, vajjon egyáltalában formál-e a 10.000 koronára igényt vagy nem, hogy a parlament annak idején tudja, hogy mit csináljon azzal a pénzzel.

Ivánka: Az a nézele, hogy direkt gróf Szápáry Lászlóhoz intézessék eziránt kérdés.

Polonyi: Ugyanez a kérdés intézendő Pap Zoltánhoz is, hogy legalább ez a kérdés is legyen teljesen tisztában, hogy tudja a parlament, miként rendelkezék ez ősszeggel.

Gróf Andrassy Gyula: Azt óhajítja, hogy ezt a kérdést itt ne tárgyalják tovább.

Ezzel gróf Szápáry Pál kihallgatása véget ért.

Beöthy Ákos: Egy estilap közlésére kijelenti, hogy a kaszinó purifikálására vonatkozólag semmiféle nyilatkozatot nem tett, amit ő mint a kaszinó igazgatója, az alapszabályok szerint nem is tehet.

(Szápáry jószágigazgatója.)

Elnök: Ritter Imre következik:

Ivánka Oskár: Ritter ur megtagadta a feleletet arra, hogy ki volt az ki az Országos Takarékpénztárból az ősszereket kivétel.

Ritter: Nem tagadtam meg a választ, mert a számlakönyvokra hivatkoztam.

Ivánka: A Beifeld bankháznak van itt egy nyilatkozata, hogy ön és Singer együtt volt náruk, egy 9000 és egy 4000 koronás takarékpénztári könyvre pénzt szerzendő, s innen egy másik bankháza mentek.

Ritter: Erre nem felelek.

Nagy Ferenc: Beifeld nem nevezte meg Rittert, csak egy leketeszakálun urról szolt.

Ivánka: Van oka tanu urnak, hogy erre ne feleljen?

Ritter: Erre nem felelek.

Polonyi: Fel van-e jogosítva Ritter ur, s ad-e felvilágosítást gróf Szápáry László vagyoni viszonyai

felől, s különösen a 27., 28., 30., 31-iki fizetésekről nyilatkozik-e?

Ritter: Igen.

Polonyi: Egyszer kivették 14.600 koronát, egyszer 20.000-et?

Ritter: 14.600 koronát egyszer sem. A saját pénztáram részére 27-én 40.000 koronát vettem ki, augusztus 1-én 17.650 koronát, amelyből Szápárynak átadtam 14.000 koronát, a többi sajátom maradt.

Polonyi: A kivonat szerint 29-én 20.000 koronát, aztan meg 50.000 koronát vett ki.

Ritter: Mindkét ősszeget átadtam, a hovaforrásokról azonban semmit se tudok.

Polonyi: A bevétel rovatban kétszer 260.000 korona van elkönyvelve a gróf ur javára. Egyik július 7 ról, a másik július 8-ról. Ez a Gosztonyi-léle ősszeg?

Ritter: A korábbi tételt Gosztonyi ügyvéd utalta ide a Magyar Államias Hitelbanktól. Nem tudta, hogy melyik számlára utalta át, azért van az egyik külön számlára utalva. Mikor aztan Szápáry intézkedett, hogy a másik külön számlára legyen átvetve, akkor kétszer lett bevételre és egyszer kiadásba véve.

Polonyi: Tehát könyvelési dolog. Menjünk tovább. Az éjszakai ülés alkalmával tanu ur Szápárynál volt a melékszóban és ön írta az akkori levélnek első részét. Milyen lelkialapothat volt akkor a gróf?

Ritter: Erre nem felelek.

Polonyi: Fölmutatja Dienes Márton nyilatkozatát és aztan kérdi, van-e tudomása a tanuak arról, hogy a nyilatkozat közepés dolog, mely nem Dienes írása, Dienes kiadására után íratott-e. Ki írta ezt?

Ritter: Nem én írtam, nem is tudom, kitől ered.

Polonyi: Érintkezett-e azon a napon gróf Bánffy Miklóssal és mint jószágigazgatójának van-e tudomása arról, hogy Dienes Márton családjával szemben mily obligó vállaltatott?

Ritter: Semmit sem tudok erről.

Polonyi: Érintkezett-e 29 és 30-án Singer Artural?

Ritter: Erre nem felelek.

Polonyi: Akkor nem is kérdezem tovább.

Rátkay: Ki volt gróf Szápárynál akkor, mikor ön a levelet írta?

Ritter: Erre nem emlékszem.

A tanukihallgatás ezzel véget ért.

(Szápáry volt titkára.)

Elnök: Azért kellett önt megidézni, mert Olay hivatkozott öre hogy állítólag tud arról, hogy a megvesztegetésre szánt pénz hova fordított.

Reimann: Előadja, hogy ő július 30-án jött Budapestre Szápáry Fállal egy vonaton. Kelenföldön olvasta a történeteket, a dolgokról tehát annyit tud, amennyi az újságokban volt. Elmondja még, hogy Szápárynak évekig volt titkára.

Miklós Ödön: Ön azt mondta, hogy előzőleg Marienbadban volt. Nem kereste ott fel valaki, kérve önt, hogy budapesti konnexioni révén. politikai megvesztegetés végett ügynököt keressen?

Reimann: Beesületere mondja, nem. Ő soha nem tudott arról, hogy vesztegetés céloztaik és nem nyilatkozott senki előtt ilyesmiről. Singerrel mindössze egyszer, a Duna-ünnepély rendezésénél találkozott.

(A miniszterelnök szereplése.)

Máray Lajost azért hallgatták ki, mert Olay Lajos vallomásában megnevezte őt s azt állította, hogy neki tudomása van arról, hogy a megvesztegetésre szánt pénz honnan ered s hova fordított.

Máray: Mielőtt nyilatkoznék, felemlíti, hogy három nappal ezelőtt egy levél érkezett a bizottsághoz, melyben őt megragalmazták. Amig előtte fel nem olvassák, nem nyilatkozik.

Elnök: Felkéri tanu, hogy nyilatkozzék, a levelet később megmutatják.

Máray: Elmondja, hogy Reimann pénteken délelőtt a képviselőházban elmondta neki, hogy már megfogalmazta a nyilatkozatot, amelyet a gróf a bizottság előtt föl fog olvasni. Honnét van a pénz? kérdezte Máray. — Reimann ezt mondta: Nem tudom, csak annyit mondhatok, hogy a gróf ártatlan s hogy a bán hozzájárulásával történt minden. Azt mondtam erre: Ugyan, ez abszurdum! Másnap Reimann telefonon keresett föl, beszélni akart velem. Az egyik kagylót mindig fülemnél tartottam, nem beszéltem vele, egyre azt mondta hogy nem vagyok odahaza. Tizenegy órakor ő hívta Reimant. Az egyik kagylót Palotas Hugó hirlapíró tartotta. Kérdeztem, hogy mit akar. Azt kérdezte: Mit fog vallani a vizsgáló-bizottság előtt? — Amit én elbeszél, azt hogy az egész mentegetés és bán tudvala s hozzájárulásával történt. Azt, hogy ön azt mondta, hogy a bán felszaltja a Házat ez-levelem és választás címkora 2.000.000 áll rendelkezésére. Mind azt mondtam felelte ő, beszéltem a nyilatkozatról, arról, hogy az előre volt megfogalmazva a 2.000.000-ról is, de hogy függ ez őssze az előbbi esettel. Azt feleltem neki a telefonon, hogy ön ezt mondta s én fenntartom. Másoknak is elmondta, többek közt Pajor Mátyás hirlapírónak az Új Hírek igazgatójának. Reimann erre azt mondta, hogy ha valami kelemetlenséget szerzek neki, akkor ő bejelenti, hogy az egész dolog bosszu műve. Én azt feleltem, hogy vigyázzon magára, mert e tenyegetés visszafelé üllhet el.

Tóth János: Mondta-e Reimann, hogy másokat is meg akartak vesztegetni?

Máray: Erről nem volt szó.

Miklós Ödön: A megvesztegetési kísérlet kiderülése előtt hallotta-e, hogy ilyen céllal beszéltek?
Máray: Beszéltek, de én nem tudom gazdáját adni. Hetekkel azelőtt sokat beszéltek.
Kabinyi: Mit gondol, mi alapja lehetett annak, hogy Reimann önt megfenyegette, hogy bosszút áll Önön? Milyen viszony van Önök közt?
Máray: Reimann a Közgazdasági Híradó tulajdonosa s így barátságosan érintkezünk.

(Szembesítés.)

A bizottság ezután elhatározza, hogy mivel a két tanu vallomása közt ellentmondás van, szembeesití öket. Reimannt behívják, Máray pedig ismétli előtte, hogy ő a képviselőház folyosóján azt mondta, hogy az egész dologban Szápáry ártatlan, hogy minden a bán hozzájárulásával történt, hogy kár, hogy ő (Reimann) nem volt itt, mert akkor a pénzt nem Ritter, hanem más névre teszik le. (Itt valami zsidó nevet említett.)

Reimann: Elmondja előzőleg, hogy miképpen jutott a Közgazdasági Híradóhoz, miképpen jutott Márayval szorosabb ismeretségbe. Mikor a képviselőház folyosójára jutottam, azért hívtam ki Márayt, hogy a lap dolgairól beszéljek vele. Szóba jöttek természetesen a képviselőházat foglalkoztató dolgok, de hogy én azt mondtam, amit ő itt vallott, azt határozottan tagadom, arra meg is merek esküdni. Kijelentem, hogy július 4-étől kezdve a Márayval való találkozás percéig nem is beszéltem Szápáryval, s így ha úgy volna is, mint Máray mondja, arról tudomásom nem lehetett.

Gróf Andrássy Gyula: Nem mondott ön valami olyast, hogy valószínűnek tartja, hogy azt hiszi, hogy egy gondolja, hogy a bán tudtával történt.

Reimann: Nem hiszem, hogy mondtam.

Gróf Andrássy: Nem akarta ön ezzel Szápáryt menteni?

Reimann: Megesküdni nem merek, hogy nem mondtam. Igen erős lázas volt.

Gróf Andrássy: Van-e csak a legkevesebb nyilatkozat megjegyzés Szápáry László részéről, melyből ön azt kombinálhatta, hogy a miniszterelnök ur tudta a dolgot, felhatalmazást ad, vagy helyeselte, vagy hozzájárult.

Reimann: Nem. De lehet, hogy ez volt a véleményem.

Gróf Andrássy: Hát mi volt az ön impressziója?
Reimann: Bár az mellesleg, impresszióm az volt, hogy Szápáry László a maga fejből, amint én ismerem, ebbe a dologba semmi esetre sem ment bele.

Kabinyi: Reimann magasfokú lázra tekintettel föltehetjük, hogy tett ilyen kijelentést. Fődolog az, kész-e eskü tenni arra, hogy nem volt és nincs tudomása akár Szápáry Lászlótól, akár Szápáry Páltól, vagy bárkitől, hogy a miniszterelnöknek ebben a dologban akár közvetlen, akár közvetve tudomása lett volna e dologról?

Reimann: Hajlandó vagyok rá megesküdni, hogy semmi oly információm nincs, hogy a miniszterelnök megkérdezése, tudja, vagy előzetes meghallgatása mellett történt volna a dolog.

Miklós Ödön: Együtt jöttek Önök Szápáry Pállal 31-én reggel Sorokujfaluról? Szólt-e Önnek Szápáry Pál, hogy Szápáry László valami akcióra készül?

Reimann: Nem: Én csak Kelenföldön az újságokból tudtam meg, mi történt. Semmi pozitív információm a családtól nem volt, nem is érintkeztem velük.

(A politikus portás.)

Máray: Reimann 11-kor azt mondta, hogy épp most jön a gróftól. Látta a nyilatkozatot. Honnan tudta tehát ezeket, ha nem beszélte velük?

Reimann: A portástól. . .

Máray: A portás fogalmazott meg egy nyilatkozatot?

Reimann: A portás mondta, hogy a kegyelmes ur bent ir. Erről tudok. Ha egyebet is mondtam Máraynak, ez az én privát megjegyzésem volt.

Folyóirat: Én úgy értem a tanu ur vallomását, hogy nem volt oly közvetlen bizonyítéka, amelyből az a véleményem formálhatta volna, hogy a gróf ur nem saját szándékából, hanem a bán hozzájárulásával tette azt, amit tett. S a tanu ur csak azt koncedálja, hogy ilyenféle nyilatkozatot kombináció alakjában tehetett.

Reimann: Azt mondhattam, hogy a miniszterelnök az oka az egésznek.

Folyóirat: Mintán ez súlyos dolog, kérem, legyen szíves megmondani, micsoda lélektani okai s előzményei voltak annak, hogy ön ily meggyőződésre jöhetett? Mert ön mint korrekt uriember nem formálhat ok nélkül ily meggyőződést, amelyet másokkal is közzé, erre lélektani okai, vagy egyéb adatai nincsenek?

Reimann: Erre hajlandó vagyok válaszolni. Mikor Széll Kálmán miniszterelnök lekötött, akkor a kegyelmes ur Budapesten volt és gyakran érintkez-

tem vele. Sohasem láttam oly igaztalan, mint ez alkalommal. Pedig úgy tudom, Fiumével nagy tervei voltak. Felkeresie akkor Széll Kálmánt és miután értesült, hogy semmi szin alatt nem marad s miután napokig húzódtak a dolgok pozitív eredmény nélkül, ő is találgatta, ki lesz a miniszterelnök, én is. En Wekerlét, ő, aki utóbb szintén szívesen láta volna Wekerlét, mikor Khuen ő exzellenzájáról volt szó, mégis ennek állt legjobban valamennyi kombináció között. S ha néha találkoztam vele, meg voltam lepve, mily igaztalan: árt-kelt azóta, sőt hallottam oly nyilatkozatát is, hogy késébe van esve, hogy az ország hova jut, mert borzasztó állapotok vannak, minden elzúlik az országban, s ahelyett, hogy dolgoznának, a miniszterelnök heteket kénytelen tétlenül tölteni.

Folyóirat: Mindez nem elegendő arra, hogy azt mondhasa, hogy a bán tudtával történt.

Reimann: Hallottam, hogy a bánal rendkívül rokonszenves és vele jó viszonyban van.

Folyóirat: Kizárólag ebből a jó viszonyból, ebből a baráti szeretetből merítette konkluzióját?

Reimann: Igen.

Folyóirat: És előségeknek tartja, hogy barátság révén Magyarország miniszterelnöke vesztegetésben vegyen részt?

Reimann: A leghatározottabban jelentem ki, — becsületszavamat adtam arra, és kérem ne kételkedjék abban senki — hogy akkor nem beszélünk vesztegetésről.

Folyóirat: Nem szükséges, hogy feligassa magát. Arról van szó, hogy mikor Márayval beszélte, már tudta, hogy vesztegetésről van szó.

Reimann: Akkor már tudtam.

Folyóirat: És akkor ön azt mondta, hogy gróf Szápáry ezt nem maga tette, hanem a bán tudtával. Kérdem tehát öntől mint uriembertől, aki nagy súlyt fektet a becsületszavára, hogy erre a kijelentésére mily lélektani okai voltak?

Reimann: Tudtam, hogy a kegyelmes ur Khuen ő exzellenzájával jó viszonyban van, őt szereti s azt is tudom, hogy néha találkozott vele és hogy a kaszinóban együtt ebédelt vele.

Folyóirat: Hát csak erre alapítja azt?

Reimann: Ez logikai következtetés, mert ő nem olyan jó viszonyban volt Széll Kálmán az ő exzellenzájával is és én felteszem, hogy őt politikailag igenis komolyan vették és érdemesnek találták arra, hogy beszéljenek vele.

Folyóirat: Miért nem gyanúsított más, mint a bán?
 — Van-e tudomása, hogy az eset leleplezése után, amidőn kegyed az éjszakai ülésben volt, Szápáry László hol járt?

Reimann: Én csak elsején reggel jöttem meg, nem lehetett róla tudomásom.

Folyóirat: Tehát nem tudja, hogy hol járt gróf Szápáry 31-ike után?

Reimann Gyula: Sejtelmem sincs róla, pedig véletlenül együtt utaztam Hegyivel Bécsből Győrre.

Ivanka: Én ellentmondást látok a tanu ur vallomásában. Először azt mondta, hogy kocsin ment gróf Szápáry palotájához és tizenegy órakor érkezett oda.

Reimann: Nem, fél nyolckor: a vasutról rögtön odamentünk.

Ivanka: Ugy mondotta, hogy a portás kinyitotta a kaput és azután onnan mindjárt eltávozott a képviselőházba.

Reimann: Nem. Akkor rosszul fejeztem ki magamat, mert én még mielőtt a képviselőházba mentem, elmentem egy vállalatához.

Ivanka: Az a kérdés is fel lett téve, hogy beszélte-e akkor gróf Szápáry Lászlóval. Tanu ur azt mondta, hogy nem, csak a portással és később azt mondta, hogy gróf Szápáry Lászlóval beszélt.

Reimann: Akkor, amikor leszálltam, hogyne! De akkor gróf Szápáry Pál még nem volt benn gróf Szápáry László kegyelmes urnál.

Ivanka: De hiszen tanu ur azt mondta, hogy gróf Szápáry László azzal a megbízással küldte a képviselőházba, hogy tudja meg, mi történt.

Reimann: Én azonban előbb hazamentem. És onnan a képviselőházba. Utána még a Gerbaudnál találkoztam gróf Szápáry Pállal.

Ivanka: De ön azután azt mondta Máray urnak, hogy egy nyilatkozat készül, amelyet gróf Szápáry László fel fog olvasni.

Reimann: Erre nem emlékezem.

Ivanka: Máray ur határozottan azt mondta, hogy erről az urak között szó volt.

Reimann: Erre nem emlékezem.

Ivanka: Hát mikor beszéltek erről?
Reimann: Lehet, hogy telefonon beszéltem másnap vagy aznap.

Máray: Akkor pénteken 11 órakor. Különböző körülmények között Reimann ur telefonon beszélt velem.

Reimann: Azt nem tettem.

Ivanka: Mikor mondta tanu ur Máraynak azt, hogy Szápáry László egy nyilatkozatot fog tenni?
Reimann: Erre nem emlékszem.

Ivanka: Akkor Máray urat kértem; talán emlékezni fog rá, mikor mondotta Reimann ur Máray urnak, hogy Szápáry nyilatkozni fog?

Máray: Arra emlékezem, hogy beszélgetésünk végén azt mondta, hogy már meg van fogalmazva az a nyilatkozat, amelyet gróf Szápáry László ur fel fog olvasni. Aznap a képviselőház folyosóján mondotta.

Ivanka: De Reimann urnak ezt előzetesen vaktitól hallania kellett.

Reimann: Én nem mondtam!

Máray: Allitásonat fenntartom s ezt tanuval igazolhatom.

Ivanka: Hát kitől hallotta ezt tanu ur?

Folyóirat: Azt mondja, hogy a portástól. (Mozgás.)
Reimann: Amikor Pál gróf bement László grófhoz, akkor beszéltem a portással.

Ivanka: És a portás mondta, hogy fog egy nyilatkozat tétetni?

Reimann: Erre nem emlékszem. Én gróf Szápáry Lászlót, mielőtt Márayval beszéltem, nem is láttam.

Ivanka: Mikor beszélt először gróf Szápáry László urral?

Reimann: Amikor visszaöttem a képviselőházból. Annyit mondtok természetesen, hogy milyen borzasztó kellemetlen dologba került!

Ivanka: Szó volt a miniszterelnök urról?

Reimann: Nem. A beszélgetés többi részére sem emlékszem.

Ivanka: Ily körülmények közt szokott az ember emlékezni a beszélgetésekre, amiket folytatott. Hiszen ezek nem közömbös dolgok. Hát nem emlékszik rá?

Reimann: Nem.

Rátkay: Honnét tudta a nyilatkozat történetét?
Reimann: Láttam a kegyelmes urnál.

Rátkay: A tanu ur vallomásában bizonyos ellentéteket konstatalok. Némely dologra azt mondja, hogy határozottan emlékszik és becsületszavát is köti hozzá, de mindjárt más fontos és lényeges körülményre nem emlékszik. Hogy lehet ez?

Reimann: Én 4-én utaztam el és 31-én jöttem vissza. Becsületszavamra kijelentem, hogy elutasítom előt senkivel sem beszéltem, vesztegetésekről vagy leszerelésről semmit sem tudhatok.

Rátkay: A tanu ur azt mondja, hogy mikor bejött a háza, 39¹/₂ fok láza volt. Azt is mondja, hogy fájdalommal hallotta, amik történtek. Isgatott lelkialapotban volt aminek következtében lehetősége, hogy ilyen nyilatkozatot tett. Ugy-e bár így áll a dolog?

Reimann: Nem úgy akartam kifejezni magamat, hogy ilyen nyilatkozatot mondhattam volna. Az az állapot olyan volt, és nemcsak akkor volt, hanem még tegnapielőt is, és ma is, hogy ha e tárgyról beszélek, nagyon gyakran nem tudom, hogy mit beszéltek.

Rátkay: Én csak azt akarom konstataálni, hogy bizonyos, nem rendes lelkialapotban, igazított állapotban volt, részben a szerencsétlen körülmények folytán, részben mert lázas volt. Hogyan lehetősége, hogy ilyen igazított lelkialapotban önnök mégis első gondolata volt, mikor Máray urral beszélt, hogy 70 korona követelését rendezze?

Reimann: Éppen ez bizonyítja az igazított állapotot, engem folyton bosszant és a jóságomat kihasználja. Bosszus voltam és türelemmel heteken, hónapokon át nem feszegtettem a dolgot.

Kabinyi: Azt mondja, hogy reggel fél nyolckor érkeztek meg. Akor elment a saját dolgának elintézésére véget, de mielőtt a háza ment, Gerbaudhoz ment és ott találkozott gróf Szápáry Pállal.

Reimann: Azt hiszem. Nem emlékszem.

(Reimann impressziója.)

Kabinyi: Méltóztassék megengedni az igen tisztelt tanu urnak, én igen kérném a figyelmét. Én nemcsak becsületes embernek gondolom, hanem jó hazafinak is. Méltóztassék megengedni, a vallomásától igen sok függ. Itt Magyarország miniszterelnöke vagy hibás és akkor az egész ország jó hírneve, becsülete megkívánja, hogy az itt konstataltassék — vagy nem hibás, és akkor minden árnyfoltot róla le kell mosni. Kegyed egy oly természeti nyilatkozatot tett, amint most mondtam, impressziója folytán, hogy ezt becsületszavának lekötésével, szükség esetén esküvel is tartozik, azt a vallomást, amire én kérdést teszek, megpesegetni. Itt becsületszavának lekötésével kérem, hogy a következő kérdésre nyilatkozzék.

— Tett-e gróf Szápáry Pál Gerbaudnál reggelizés közben oly természeti nyilatkozatot, melyből azt következtethette, hogy Szápáry Pál gróf Szápáry Lászlóval való érintkezés után Magyarország miniszterelnökét vádolja, vagy legalább gyanúsítja is azzal, hogy a kérdéses cselekményben részes? Mondott-e olyasvalamit gróf Szápáry Pál, amelynek értelme az, hogy ő, — Szápáry Pál — tudja, gondolja azt,

Szapáry Lászlóval való érintkezés után, hogy ebben akár hallgatóságosan, akár másképp Khuen Héderváry részese?

Reimann: Nekem az első peroben, mikor értesültem a dologról, az volt az impresszióm, hogy a miniszterelnök tudott róla, azonban arra becsületszavamat adom, hogy gróf Szapáry Pál ur nekem nemcsak, hogy nem említette azt, de még olyan beszélgetést sem folytatott velem, amelyből sejtettem volna, vagy jogot meríthettem volna magamnak azt gondolni, hogy ezt a kegyelmes ur a miniszterelnök megbízásából, vagy tudtával tette. Ez az impresszióm, amely szerint én igazán azt hittem, hogy ezt a miniszterelnök tudtával tette, teljesen megszünt abban a peroben, amidőn Szapáry László kegyelmes urral beszéltem, aki fel akarta olvasni a nyilatkozatot, de megzavarták. Mielőtt azonban felolvasta volna a nyilatkozatot, amikor kérdeztem, hogy erről sem tudott semmit a miniszterelnök? — erre a kérdésemre a leghatározottabban azt mondta, nem, arról semmit sem tudott.

Mandel: Kérem: hiszen ez lehetetlen, hogy ilyen impresszió és felvételek, kivált ilyen komoly dologban csakugy a levelekből, semmiből keletkezzenek. Kell ennek mindenesetre valami alapjának lenni, ha egyéb nem, valami tünet, valami jel, valami szó.

Reimann: Azt mindenesetre elősegítették a lapok is.

Mandel: Mikor ön Máray urral beszélt, mikor neki ezt kinyilatkoztatta...

Reimann: Akkor senkivel sem beszéltem volt még erről. Mielőtt elutaztam, illetőleg, mikor a miniszterelnök a kabinet alakítást elvállalta, akkor tudtam, hogy a kegyelmes ur jóba van vele és olyan nagyon izgatott volt, amint különben nem szokott annyira lelkesedni egy miniszterért sem, legalább én nem tapasztaltam eddig.

Mandel: Ami szorosan a vesztegetési esetre vonatkozik, valami ilyen jelről, tünetről, vagy szóról volt-e tudomása?

Reimann: Ami a vesztegetést illeti, kénytelen volnék megtagadni mindenemű választ, mert arra becsületszavamat adtam, hogy nekem sejtelmem sem volt arról.

Mandel: Ne tessék türelmet ennek lenni, mert meg tetszik látni, hogy miért kérdeztem azt. Önnek tehát nem volt semmi jele rendelkezésre arra, hogy ez az impresszió keletkezéskor önben, mint a visszaemlékezésnek az a ténye, hogy a két férfi között ez a barátság állott fenn?

Reimann: Igen.

Mandel Pál: A mikor ön Máraynak erről beszélt és előtte ilyen impresszióról nyilatkozott, nem kérdezte öntől Máray, hogy mire alapítja e feltevését?

Reimann: Nem emlékszem rá.

Mandel: Akkor kérem Máray urat, nem tett ön Reimann urhoz erre nézve kérdést, nem kutatta nyilatkozatának okát? Előtagadta azt anélkül, hogy kutatta volna?

Máray: Nem tettem, mert tudtam azt a bizalmas viszonyt, mely fennáll Reimann és a grófi család között.

Mandel: Tehát nem tudta?

Máray: Én nem vagyok vizsgálóbíró, hogy ezt kutassam, ezt tehát nem kérdeztem.

Mandel: Ha nem is vizsgálóbíró a tanu ur, de minden józan felfogás szerint feltehető, hogyha valakiről illet hall az ember, megdöbben a szíve és vizsgálódik.

Máray: Nem voltam borközi állapotban, józanul gondolkoztam akkor is. Nekem elegendő volt az ő nyilatkozata.

Mandel: Tehát ön a nélkül, hogy a tüneteket kérdezte volna Reimann urtól, tovább közölte Reimann közlését. Gondolja, hogy ez helyes volt?

Máray: Bocsnátot kérek. Ki méltóztatott szakítani valamóssom egy részét. Ez összekötésben van egymással. Elmondotta azt, hogy a bán ex-lexben feloszlatta a Házat, hogy két millió áll rendelkezésre választási célokra, hogy megfogalmazták már előre a felolvassandó nyilatkozatot. Nekem aztán nem volt szükségem még további adatokat kérni.

Mandel: Tehát Reimann ur mondotta, hogy ex-lexben feloszlatta a Házat. Igaz ez, Reimann ur?

Elnök: Ez egy későbbi kérdés lesz.

Mandel: Kérem Reimann urat, feleljen arra, hogy ilyen részletesen nyilatkozott-e a miniszterelnök politikai akciójáról?

Reimann: Ez ki van zárva. Hogy beszéltem-e egyáltalán ex-lexről nem tudom. De ez egyáltalában nem tartozik a dologra. Nem is hiszem, hogy én ezek után ex-lexről is beszéltem volna.

Gróf Andrássy: Emlékszik-e Máray ur határozatlan arra, hogy azt hallotta Reimann urtól, hogy Szapáry nyilatkozatában az volt, hogy nemcsak a miniszterelnök, hanem a kormány és a szabadelvűpárt sem tud a dologról semmit.

Máray: Elmondta, hogy meg van fogalmazva a nyilatkozat, hogy eleinte azt akarta volna csak a gróf kijelenteni, hogy a bannak, illetve a miniszterelnöknek nincsen tudomása a dologról s azután kívánták, hogy jelentsék ki, hogy a kormánynak nincsen semmi tudomása az egész dologról és a párt sem tud róla.

Andrássy: Ki kívánta?

Máray: Kívánták, azt mondta, többes számban beszélt.

Gróf Andrássy Gyula: Nem leplezek le titkot, az egész bizottság tudja, hogy jelen voltam, mikor arról a nyilatkozatról először hallott a miniszterelnök, akkor egyáltalában szó sem volt arról, hogy a kormányt és a szabadelvűpártot is bevonjuk. Én pontosan emlékezem, de ha Reimann ur azt mondta, akkor ez bizonyítja, hogy ő nem volt tájékozva, mert ilyen kérdést nem hallottam.

Polónyi: Gróf Szapáry László azt mondta, hogy 29-ikén kezdte fogalmazni a nyilatkozatot. Tudva van, hogy milyen izgatott lelkiállapotban volt akkor a gróf. Nem mondom, hogy ő csinálta, de nagyon is lehetséges.

Gróf Andrássy Gyula: A miniszterelnöktől ez a kérdés nem igen jöhetett, mert akkor én jelen voltam.

Szivák: Beszélte ön visszajövetele óta Singer Artur és Ritter Imre urakkal?

Reimann: Singerrel csak a Duna-ünnepélyen beszéltem, Ritterrel beszéltem a visszajövetelem óta.

Szivák: Arról is beszéltek, hogy mi oka van Ritter urnak tagadni?

Reimann: Arról nem szólt, csak a takarékkönyvet adta ide, különben is nagyon mérges volt, mert — úgy mond — Polónyi képviselő ur nagyon zaklatta. (Mozgás.)

Polónyi: Azt akartam öntől kérdezni, hogy miután azt mondta, hogy nem mondta...

Reimann: Két millióról semmiestire sem beszéltem.

Polónyi: Az ön szavahihetősége lesz kérdés tárgyává, ha bebizonyítatik, hogy ezt mondta. Máray ur azt mondja, hogy mikor ön telefonált...

Reimann: Most nem erről van szó, hanem a képviselőházi 11 órai beszélgetésről.

Polónyi: Máray ur ismételte ezt a beszélgetést és pedig telefonice. Akkor ön elismerte, hogy mondta. Ha annyira hivatkozik becsületszavára, érdekében áll, hogy a becsületszó se legyen kompromittálva. Tehát legyen szíves megmondani: mondta-e ezt?

Reimann: Határozottan tudom, nem mondtam, hogy a választásokra két millió áll rendelkezésre.

Ivanka: Nem mondta Máraynak, hogyha a házat ex-lexben feloszlatták, két millió áll rendelkezésre választási célokra?

Reimann: Azt hiszem, nem mondtam.

Szivák: Azt tetszett mondani: „Azt hiszem“ nem mondtam.

Ivanka: Ezt nagyon fontos körülménynek tartom.

Szivák: Lényeges különbség azt mondani: „nem mondtam“, vagy azt mondani: „azt hiszem, nem mondtam.“

Reimann: Akkor talán nem jól fejeztem ki magamat.

Szivák: Fontos még, hogy fenn tetszik-e tartani azt a kijelentését, hogy nem tudja mit beszél, ha erről a dologról van szó. Ez az ön egész vallomásának egészen más színt adna.

Reimann: Úgy értem, hogy izgatott vagyok, ha erről beszélek, mert nagyon tisztetem a kegyelmes urat.

(A milliók)

Gróf Andrássy Gyula: Nem tudom, miről folyik a vita! arról, hogy egyáltalán mondta-e, hogy két millió áll rendelkezésre a választásokra, vagy pedig arról, hogy mikor mondta.

Reimann: Két millióról abszolúte nem beszéltem. Beszéltem arról, hogy minő üzleteim vannak tervben. Elmondtam egy tizedet, ahol milliókról volt szó és elmondtam azt is, hogy egy angol Marienbadból táviratozott Oszlendébe ebben az ügyben. *Lehet tehát, hogy milliókról volt szó.* Hiszen én is álmodozom milliókról, de reális módon. *Lehet azonban, hogy az ex-lexről is beszéltem.* Ő azzal állt elő, hogy miért dobtam el őt magamtól. Azt én is mondtam, hogy így lehetett volna tenni, vagy úgy lehetett volna tenni. Tény, hogy elítéltem azt, hogy a legostobább módon lett csinálva.

Máray: Bocsnátot kérek elnök ur, itt ismételtén meggyanusítottam, ő azt mondta, hogy így és így lehetett volna csinálni, min-ha bizony én segédül kínálkoztam volna neki.

Reimann: Persze 31-én utólag?!

Polónyi: Hiszen kérem egy reális álmodozótól sok minden kitélik. Hisz tetszik hallani, hogy azt mondja, reális álmodozó. (Zaj.)

Elnök: Ne tessék így aposztrofálni!

Ivanka: Felteszem, hogy izgatott volt. Méltóztassék jól visszagondolni és megerősíteni az emlékezetét és talán nem úgy rögtönösen felelni. Tanu ur 31-én reggel, mikor a Szapáry-palotához hajtott, gróf Szapáry Pállal beszélt. Mikor azután elment Gerbaudhoz, ott találkozott gróf Szapáry László urral?

Reimann: Akkor koniz lettem és könnyen tévedhettem. Mindennap együtt vagyok a két gróf urral és így lehet, hogy összevettem az egyiket a másikkal. Mikor megérkeztem 31-én, nem voltunk Gerbaudnál. 1 óraker délben beszélünk az ügyről. Mielőtt a gróf ur felolvasta nyilatkozatát, kijelentette, hogy a miniszterelnök nem tudott az ügyről semmit.

Rátkey: Tanu ur azt mondta, hogy Máray urral nincs bizalmas viszonyban. Hogyan tehetle meg tehát előtte a legbizalmasabb közléseket. Ön elmondotta neki a nyilatkozat dolgát, szólt az ex-lex választásról és a két millióról.

Reimann: A nyilatkozatról csak telefonice beszéltem. Hogy mit mondtam neki a képviselőházban, arra tisztán nem emlékszem, nem tudom, mi mindenről beszéltem.

Rátkey: Kérem a bizottságot, méltóztassék konstátálni, hogy most már nem emlékszik a tanu arra, hogy mit mondott.

Polónyi: Ki volt az a tanu, aki megszakította önöket akkor, amidőn a nyilatkozat elejét felolvasták.

Reimann: Nem emlékszem rá.

Polónyi: Ezt is becsületszó mellett mondja a tanu?

Reimann: Gondolkozik és nem felel.

Elnök: Kérem, tessék nyilatkozni.

Reimann: Vissza akarok emlékezni, de nem tudok, mert ott mindenféle ajtó van és minduntalan járkáltak ide-oda.

Polónyi: Egy ember volt-e ott vagy több?

Reimann: gróf Szapáry Pál ur volt benn.

Polónyi: Más senki?

Reimann: Mondom, hogy akkor valaki bejött; hogy ki azt nem tudom; az is lehet, hogy egy szolgál volt.

Polónyi: Azt méltóztatott mondani, mindenesetre kérem, hogy nyoma legyen a naplóban annak, hogy a tanu hosszas gondolkodás után mondta ezt, hogy őnt tulajdonképpen a gróf ur küldte a képviselőházba, miután hallott a dologról, Kelenföldön beszéltek róla stb. Azért ment a képviselőházba, hogy ott megtudja, hogy mi történt. Most kegyed úgy adja elő a dolgot, hogy kegyed elment gróf Szapáry Lászlóhoz és ott azzal kezdte, hogy a nyilatkozatot olvasták fel.

Reimann: Hogyan kérem?

Polónyi: Azt méltóztatott mondani, hogy amidőn Szapáry Lászlóhoz ment, ő nyomban a nyilatkozatot kezdte felolvasni. Ha gróf Szapáry László azért küldte őnt a képviselőházba, hogy megtudja, hogy mi történik, akkor valószínűleg azzal kezdődött a dolog, hogy ön referált arról, hogy mi történt a képviselőházban.

Reimann: Igen.

Polónyi: Hát mit referált?

Reimann: Azt, ami történt.

Polónyi: Hát mi történt?

Reimann: Hiszen azt a képviselő urnak jobban kell tudnia.

Polónyi: Azt tudom, hogy mi történt, de azt nem tudom, hogy ön mit beszélt.

Reimann: Kossuth nyilatkozatát mondtam el és hogy azután eszleg a miniszterelnök nyilatkozik.

Polónyi: És erre mit beszélt gróf Szapáry László?

Reimann Gyula: Erre nem emlékszem.

Polónyi: Erre megint nem emlékszik?

Reimann Gyula: Mindenesetre nem őrlt neki. Sem a gróf ur, sem én nem voltunk olyan állapotban, hogy nyugodt beszélgetésbe bocsátkozhattunk volna.

Elnök: Jelenti, hogy Reimann eltávozik.

Máray Lajos: Tiltakozik egy Kinizsi Lehel nevű ember levélbeli rágalma ellen, mintha ő Olszi előnevet használna, ez írni neve és ynal sohasem írta.

Elnök: Jelenti, hogy Palóti Hugó és Payor Mátyas hírlapírókat holnap a telefonos beszélgetés dolgában kihallgatják.

(Az utlevél.)

A következő tanu Szabó László osztálytanácsos, az utlevélügyek vezetője a miniszteriumban akit Dienes Márton utlevéle dolgában kérdez ki a bizottság.

Szabó László kijelenti, hogy Dienes Márton nem kapott utlevélet. Az elnök kérdést tesz a tanuhoz azírint, hogy mivel az utlevélnaplóban vakarás látszik, ez a vakarás miképpen történt. Szabó László elmondja, hogy az iktató aki ezeket az ügyeket végzi, három napig beteg volt, ujone is volt ezen a téren, eitévesztette a dolgot s nyilván kivakarta azt, amit tévesen írt be. Vokán névre három bejegyzést történt az iktatókönyvbe, amit a tanu azzal magyaráz meg, hogy a dolgot a bejelentéskor, a kiállításokor és az illeték-lefizetéskor egyaránt bevezették. Egyébként az iktatókönyvben meg van engedve a korrekció. Arra a kér-

désre, hogy Vokán neve helyett az iktató-könyvbe először milyen nevet jegyeztek be, vagyis, hogy mely nevet vakartak ki, a tanu nem tud fölvilágosítást adni. Mikor a lapokban olvasta ezeket a dolgokat, elrendelte, hogy két évre visszamenőleg vizsgálják meg, hogy Dienes nem kapott-e utlevelet. Nem emlékszik arra, hogy az utóbbi napokban Dienes nevére utlevelet kértek volna s ha Dienesnek van utlevele mégis, az csak hamis lehet. A tanu ezután elmondja a passzus kiállításánál követelt eljárást. Annak a díjnyoknak nevet, aki az iktató-könyvbe Vokán nevet, egy más névnek kitörölésével bevezette a tanu nem tudja; de ki fogja kutatni s jelentést fog róla tenni. Sem Singer, sem Bánffy sem Hegyi, sem Geiger Gizella nem kaptak és nem kértek utlevelet.

A bizottság elhatározta, hogy holnap a helyszínen a következő három bizottsági tag vizsgálja meg a dolgot: Polónyi Géza, Tóth János és Mandel Pál.

(Hagara Viktor.)

Hagara Viktor, Bereg megye főispánját a *Budapesti Napló* irányában megkísérelt vesztegetés dolgában halgatták ki.

Elnök: Mit tud erről az ügyről?

Hagara Viktor: Soha életemben nem volt olyan gondolat, mint aminőről szó van s soha ezzel az úrral ily kérdésben, ily intencióval még csak szót sem váltottam. A *Budapesti Napló* iránt mindig meglek rokonszenvvel viseltem. A *Budapesti Napló*nak jóformán folytonosan külső munkatársa is voltam, amennyiben igaz örömmel adtam hozzá cikkeket. Cikkeim társadalmi és bölcsészeti irányúak voltak. A *Budapesti Napló* főszerkesztője úgy politikai, mint különösen bölcsészeti irányban nagyon egy nívón és egy irányban haladt velem. Legnagyobb rokonszenvvel viseltem Vészi József lapja iránt. A kormányváltással megelőzőleg egy cikket küldtem be. Megítélésével utasítottam vissza olyan embereknek a feltevéseit, akik nekem azt mondták, hogy hogyan adhatok én cikkeket egy lapba, amely a Széll-kormány által meg van vesztegetve. Azt mondtam: ez örüllés. Hihetetlen, úgyent nem szabad még csak hallani sem, és vissza utasítottam mindig az ilyen beszédet. Annymira szives barátságban voltam és vagyok Vészi barátommal, hogyha bárki ilyent mond, a magam részéről egész indignációval utasítom vissza. Amint a kormányváltás bekövetkezett és Vészi barátom a pártból kilépett, volt olyan, aki előttem azt mondta: Hja otthagya a pártot és a lap ellenzéki politikát folytat, mert szubvencióban nem részesül. Én ezt, ismétlem, a legnagyobb indignációval utasítottam vissza, hiszen én tudom legjobban, hogy a benső szeretetteljes ragaszkodás volt az oka, hogy ő a volt miniszterelnök urat ily hévvel támogatja. Hozzáim jött közben Harstein Lajos ur. Valami nagy bizalommal nem voltam iránta. Legelőbb azt mondta, hogy elmegey Vészi József képviselő urhoz. Amnyit mondtam ekkor neki: sajnálom azt az összeütközést, amelyet tapasztalnom kellett Vészi József barátom és kormányelnökünk között. Ha segítségül lehetek, Vészi barátom kedvéért kész vagyok mindent megselekedni. Ezt mondtam neki, ennél sem többet, sem kevesebbet. Hogy ő azután mit mondtott Vészi barátomnak, azt nem tudom. Egyet azonban állíthatok: azt, hogyha ahhoz valami hasonlót mondtott, ami itten már a bejelentés szerint is négy héttel a beszélgetés után iratolt meg, ugy ennek félreírásán kell alapulnia, mert Harstein Lajos képtelen volt arra, hogy lapot megvesztessen, képtelen volt arra, hogy közvetítő legyen valami magasabb körökben, különösen a kormányánál, képtelen volt arra, hogy ő valami ilyent keresztülviszen, ezenkívül ez a Harstein olyan mély tisztelettel viselgetett Vészi barátom iránt, amit már régóta nagybarbecsülök benne, hogy kizárának tartom, hogy ő valami difamáló dologba bele kívánta volna vinni. Most azonban mikor Pestre jöttem, valaki azt mondta, hogy mindez reklámbajszásból történt, amire kijelentettem, hogy ez az állítás haszontalan képtelenség. Magamban is fölvettem azt a kérdést, hogy mi lehet a dolog oka és el kell ismernem, hogy Vészinak ezt a barátságos viszonyunkkal összeegyeztethetetlen eljárását nem tartom indokolatlannak. Sajnálom, hogy Vészi előzőleg nem fordult hozzám, azonban menteni tudom mégis, hogy Vészi az országos bizottság elé járult azzal, hogy a fölhívás vétele után ezt mint becsületére nagyon kényes férfi, a bizottság elé vitte. Így én őt tökéletesen megérttem.

Ivánka: A tanu ur kifejezést adott annak, milyen nagybarbecsüli Vészi József urat. Azt is mondta, hogy Harstein tisztességes embernek tartja. Hogyan magyarázhatja meg tehát, hogy Vészi hitelt adott Harsteinnek, mikor azt mondta, hogy megbízást kapott, hogy a *Budapesti Napló*t a kormány eljaira megnyerje? Minek tulajdonítható ezek után, hogy Vészi ur fenntartja, hogy Harstein ur Hagara főispán ur azért küldte, hogy a lapot vesztegesse meg?

Hagara: Vészi és Braun szerkesztő urak jellemét ismerem. Tisztességes uraknak tartom őket. Így tehát valami félreértésnek kell lenni, mert pozitíve mondom, hogy Harstein ilyenféle dolgokra részéről föl jogosítva nem volt.

Ivánka: Kapott-e megbízást méltóságod, a kormánytól, hogy ilyen ajánlatot tegyen?

Hagara: Nem kaptam és el se fogadnék ilyet.

Miklós Ödön: Milyen viszonyban van méltóságod a miniszterelnökkel és föl jogosította-e valaki arra, hogy Vészi és a kormányelnök között lévő félreértéseket elsimítsa?

Hagara: Erre senki nem kért fel, de mert azt hittem, hogy az ellentétek csak kisebb félreírásokból származnak, nagyon örültem volna annak ha az ellentéteket a szabadelpvüpart utján rendezhetjük volna. Abban a hitben, hogy Harstein jó viszonyban van a szerkesztő urakkal, azt gondoltam, nem követek el vele helytelenséget, ha Vészt értesítem, hogy ha velem ebben az ügyben érintkezni akar, hát rendelkezésére állok.

Miklós Ödön: Hát gróf Teleki Gyulával beszélte

oly értelemben, hogy a *Budapesti Napló* irányát meg kellene változtatni.

Hagara: Egy szót sem. Teleki Gyulának mondtam, hogy sajnálom, hogy sógorát olyan erősen támadják a lapok.

Miklós Ödön: Es mit mondott erre Teleki?

Hagara: Be kellett neki menni az ülésterembe és sajtóról nem is beszél.

Miklós Ödön: Hát mért hivatkoztál Harstein gróf Teleki Gyulára? Talán én említette?

Hagara: Nem emlékszem.

Polónyi: Beszélte-e ön arról Harsteinnal, hogy állítólag a *Budapesti Napló*t a Széll-kormány alatt szubvenzionálták?

Hagara: Soha nem hittem ilyet. Bosszankodtam, ha ilyet hallottam és Harsteinnal soha ilyet nem beszéltem. Mondtam, hogy nagyon sajnálom, hogy Vészi ellenzéki lett, de főleg azt sajnálom, és sajnálom, hogy Vészi Józsefet a szabadelpvüpart elvesztette.

Polónyi: Tehát Harstein nem mond igazat.

Hagara: Oly értelemben, mintha azt mondtam volna, hogy a lap változtassa meg irányát és hogy Harstein ur menjen el és igyekezzék ebben az irányban hatni, beszélgetés közöttünk nem történt.

Polónyi: Méltóságod azonban maga mit mond: azt, hogy én igenis megbíztam azzal Harsteinel, hogy menjen el Vészi Józsefhez és mondja meg neki, hogy én azt hiszem, hogy valami félreírás fog lenni a kormányelnök és Vészi ur között és méltóságod a legnagyobb készséggel hajlandó közbenjárni abban a tekintetben, hogy ez a kellemetlen félreírás elintézzék. Ezt méltóztatott mondani a saját vallomásában. Ennek talán mégis csak van összefüggése avval, hogy méltóságod Harsteinnek olyanféle megbízást adott, hogy igyekezzék Vészi úrral tárgyalni az iránt, hogy annak folytán természetesen a lap irányát is változtassa meg, mert különben miért ígért volna közbenjárni.

Hagara: Nekem eszem ágában sem volt, hogy a kormány érdekében valamit tegyek. Én csupán beszéltem Vészi úrral tiszteelővel, aki a maga hiteltől is odaadta azért, hogy Vészinak szolgálatot tegyen. Ilyen emberrel szemben semmi különöset sem találtam abban, ha ismerve az ő diszkrétóját, tudva, hogy egy szót sem jött volna ki tőle az egész ügyről, ha Vészi t. barátom nem provokálja. Ha tehát ily embernek azt mondom, hogy Vészt elvesztette a szabadelpvü part...

Polónyi: Mit várt Méltóságod, mint eredményt attól, hogyha Harstein sikerrel jár el. Nemde első sorban azt, hogy Méltóságod közrefjárt volna a kormányánál?

Hagara: Nem, hanem csak azt vártam, hogy megtudom Vészitől mi volt a kilépés oka, s van-e mód rá, őt ismét a pártkörben látni?

Polónyi: Azért küldte hát Harsteinel, hogy meggyőződjék arról, hogy nem változatható-e a dolgon, avagy azért, hogy változtasson?

Hagara: Az volt a célo, hogy megmutassam, hogy itt vagyok, jó barátja vagyok Vészinak és ha valami diskrétó kívánsága van hozzám, amelyben ő egy tévedés kiigazításánál egy barátunk a szíveségét, amit az urak közül bárki megtenne, igénybe vehetné, ugy szívesen állok rendelkezésére. Ennyi az egész, semmi több.

Polónyi: Nem igen fordul elő, hogy főispán urak ellenzéki lapszerkesztőknék ily üzeneteket közvetítsenek. Az első, amit mondanai akarok, hogy Harstein ur, akinek vallomása egyebekben teljesen összesség méltóságod vallomásával, megtörtöltte még ezt az üzenetet saját vallomása szerint azzal, hogy közölte Vészi úrral, hogy legalább ezert előírtot fog gyűjteni, részvényeket is fog gyűjteni a lap számára. Ugy látszik, Harstein félreértette méltóságodat intencióiban.

Hagara: Félreértett, mert én ezt nem tehetem.

Polónyi: Harstein még kevésbé.

Hagara: Ő inkább képes, mert ő az izraelita országos közvetítő bizottság alelnöke, aki érintkezni nagy mértékben a társadalommal. S tudjuk, hogy a társadalommal való érintkezés általában nem akadályoz meg egy jüggeltem embert abban, hogy a vele érintkező jó barátoknak bizonyos lapot ajánljon. Ha ezt gondolta, ugy fellogasom szerint helyesen is gondolta.

Elnök: Vészi József képviselő ur egész röviden nyilatkoznai kíván.

(Vészi József.)

Vészi József: Hagara t. barátom leveleimről beszél, amelyek Harsteinnal vannak. A t. bizottság tudomására hozom, hogy pozitív emlékezetem szerint, nem hiszem, hogy tévednék, egyetlen egy izben írtam Harsteinnek. Valamely felekezeti ügyben kérdést intéztem hozzám és négy útsoros levélben válaszoltam neki, és a levélből érintkezés Harsteinnal. Tegnapi nem volt alkalom egy fontos ténybeli adatot rektifikálni. Mint bohém ember finánciális dolgokkal nem törődöm annyira. Időközben utána néztem a dolognak és tisztelettel konstátálom, hogy a *Budapesti Napló*nak Munkácsom elhelyezett három egyenkint ezerkoronás váltóján, amely azonban az időközben történt törlesztés következtében most már kisebb összegű, Harstein nem is szerepel, mint zsirán. Ennyit voltam bátor elmondani.

(Három bejelentés.)

Polónyi Géza: Méltóztassék tudomásul venni a következő 3 bejelentéseket:

1. A *Jövendő* című lapban megjelent a következő dolog: *Singer Artur* látta *Weisz Fülöppel* a Kereskedelmi Bank igazgatójának társaságában, mikor ezen eszt fölfeleződött. A miniszterelnök urnál voltak együtt látogatásban.

Singer Artur Weisz Fülöppel ment együtt egy kocsiában.

2. Pázmány Dénes előttem kijelentette, hogy neki tudomása van arról, hogy ez a vesztegetés nem most kezdődött, de már előzetesen próbálkozott lapvásárlásokkal *Szapáry László* ur közbenjárásával. Ez sem ötnapos dolog, mig gróf Szapáry László előtte is ugy nyilatkozott, hogy szintén a kormányelnök tudával járt el.

3. Jelenkezett egy tanu, aki szerint *Friedmann Lázár* budapesti lakos bizonyítani kívánja, hogy a 29—30-ikára átmenő éjszakán a rendőrség bérkocsiján *Kudnay főkapitány gróf Szapáry László*, egy imas és egy kocsi együtt mentek át *Sélly miniszteri tanácsos urhoz*, ahol állítólag a csegetés után nem nyitottak kaput és a főkapitány parancsára egy rendőr ugrott át a kapun s ő erőszaktepte be őket.

Ezek mind olyan dolgok, melyeket fontosnak tartok. Ajánlom még *Sebestyén ügyvéd meghallgatását*, s figyelmébe ajánlom a bizottságnak, hogy a kasszinói helyszíni szemle s a szolgáló kihallgatása után megállapítandó még, vajjon ott volt-e a kasszinóban a miniszterelnök *Singer* jelentkezésekor. Szükségesnek tartom gróf Szapáry László új megidézését, ellenben előlök *Hajdu Etelka* meghallgatásától, kérem kell azonban dr. *Dávid Miksa* kihallgatását. Be kell idézni a halálkocsik ellenőreit is.

Elnök: Kimondja határozatképpen, hogy a szociáldemokrata párt vezetőit *Bokányi Dezsőt*, *Grossmann Miksát*, dr. *Goldner Adolot* és a bejelentett tanukat fogják beidézni.

A bizottság jegyzője bizalmas természetű ügyek meghallgatására végett zárt ülést kért, mit az elnök engedélyezett. A holnapi ülést az elnök délutáni 3 órára tűzte ki, mire az ülés 8 óra 50 perckor véget ért.

BELFÖLD

Gróf Zichy Tivadar lemondása. Münchenből távirtozzák, hogy gróf *Zichy Tivadar* osztrák-magyar követ benyújtotta lemondását. A gróf lemondása nyilván az utóbbi időben emlegetett válpörrel van kapcsolatban.

Felszólítás a szász képviselőkhöz. *Nagy-Szebenből* távirtozzák: A *Siebenbürgisches Deutsches Tageblatt* mai száma cikket közöl, melyben a brassói iparosok felszólítják a szász képviselőket, hogy a szabadelpvüpartba lépjenek be.

A kormányválság.

— A *Budapesti Napló* tudósítójától. —

Budapest, augusztus 6.

A közfgyelem nagyhirtelen elfordult az amugy is elapodott parlamenti vizsgálattól és egész elevenerejét a miniszterelnök ischli utja felé irányította. Ez az utazás az immár megrendíthetetlen köztudat szerint a kormányválságot jelenti. Egészen tisztán áll előttünk az a befejezett valóság, hogy gróf *Khuen-Héderváry* a maga és kormánya lemondását vitte *Ischle* s *elbocsátását* hozza haza. A kibontakozás lehetőségének utját csak ez nyithatja meg, amint ez egyhangú kifejezésre jutott a tegnapi minisztertanácsban is, amely a kabinet lemondását határozta el.

Beszélték egészen tegnapiig egyéb módokról és eszközökről is, így az ellenzék megtérséről, a klotúrral való kísérletezésről s egyebekről, de gróf *Khuen-Héderváry* környezetéből kiszivárgott hírek szerint ő maga is belátta, hogy nemcsak a békés kibontakozásra, hanem még a harcra is ő a legalkalmatlanabb, mert a kormánya lépése óta eltelt hat hét alatt kitént, hogy ehhez is erősebb kabinetre van szükség.

Ami a válság megoldását illeti, erre nézve csak egy vélemény van a politikai körben pártkülönbség nélkül és ez az, hogy most már nemcsak új kormánynak hanem új politikának is kell következnie, még pedig olyan politikának, amely az ellenzék nemzeti követeléseit kielégíti. Nyilvánvaló ez most már mindenk szemében. Belátja a szabadelpvüpart, a lemondó kormány és be kell látnia a koronának is, amely egyszerűsmind kell hogy belássa azt is, hogy a bekövetkezett bonyodalmak felidézéséhez maga is hozzájárult, a passzív rezisztencia politikájának elharmarkodott elejtésével. A nemzeti engedmények nélkül nincs kormány, amely megállná a helyét, mert az

ellenzék ezek nélkül le nem szerel és mert ma már a nemzet áll az ellenzék mögött, úgy, amint még sohasem állott. És mikor a nemzeti követelmények megadásáról van szó, akkor be kell lálnia a koronának, hogy a mai helyzetben nem elég *valamit* adni, hanem meg kell adni mindent, jó szívvél, amire a nemzeteknek az 1867. évi XII. törvényeik alapján joga van, amit előbb-utóbb úgyis meg kell hogy adjanak s ami nemcsak Magyarországnak érdeke, hanem az egész monarchiának és mindenkéfént a dinasztának.

A válság személyi részét pedig sohasem tárgyalták annyi nyugalommal, mint most. Aminek az az oka, hogy a változásban nem az új ember a legfontosabb, hanem az új politika. Erre nézve pedig tisztában van mindenki, hogy nem lehet más, mint a békés kibontakozás politikája a nemzeti követelmények lehető kielégítése alapján. Ebből természetesen nem az következik, hogy a személyi kérdések nem foglalkoztatják az elméket, hiszen nem közömbös, hogy ki az, aki az új politikát garantálja, mert ettől is függ részben az engedményeknek az a mértéke, amelyvel az ellenzék beéri. Vannak is már forgalomban folyosói és aszfalt-kombinációk, de ezekkel behatóbban foglalkozni már csak azért is fölsőleges, mert hamarosan köztudomású lesz azoknak a politikusoknak a neve, akiket a felség Ischibe rendelt a helyzet megbeszélete végett. Egyelőre csak annyit lehet megállapítani, hogy csak egy határozottan demokratikus színezetű kabinetről lehet szó, amely egyrészt a katonai kérdésekben elég garanciát szolgáltat, másrészt összeállításában kifejezésre juttatja azt az átalakulást, amely a parlamenti többség ös-zealkotásában ötödfél év előtt végbement. Az új kormány demokratikus jellegének következnie kell abból, hogy a közhangulat a legutóbbi események hatása alatt nagyon kedvezőre fordult a kaszinói körökkel szemben. A kormánynak a szabadelvűpárt összes elemeiből való összeállítása pedig azért elengedhetetlen, mert tapasztalat mutatja, hogy ez az egyetlen mód, amely a szabadelvűpárt egységét biztosítja, ha ugyan ez még egyáltalán lehetséges. Kivált gróf Khuen-Héderváry vezérlete alatt volt nyilvánvaló a többség széthúzása, amikor hol az egyik, hol a másik árnyalat zuglóddott, hol egyszerre kettő is, úgy hogy jóformán csak a disszidensek csoportja volt az egyetlen megbízható támasza a kormánynak. Ha tehát van még mód az ennyire széttörözött szabadelvűpárt együttartására, akkor ez az lehet, ha a párt minden árnyalata helyet kap az új kabinetben.

A miniszterelnök ischli utjáról, az ezt kísérő kombinációkról és értesülésekről még a következőkben számolunk be:

Gróf Khuen-Héderváry Károly miniszterelnök ma délután két óra huszonhárom percek Ischibe érkezett.

Megmondtuk már tegnap, hogy ez az öt utazásának csak első állomása, mert — messzebbre is fog utazni. Egészen elutazik körükből. Azt is megirtuk, hogy mekkora képtelenség, amitegyes buzgó hívei terjesztenek, hogy az ischli utazás eredményeként a parlament feloszlata iránt való előterjesztést célozná a miniszterelnök. A kormány hivatalos és félhivatalos újságjai ma reggel még rendületlenül ragaszkodtak a képtelenséghez, de a nap folyamán rájöttek vagy talán engedelmet kaptak, hogy legalább részben szabad engedniük az igazsághoz.

A Pester Lloyd ma este már vezető helyen a következőket írja:

Arról van szó, hogy a végsőig feszült helyzetben a korona döntése provokáltassék s így csak természetes, hogy a miniszterelnök e céliből esetleg fel fogja ajánlani a kabinet lemondását. Hogy a király mit fog határozni, azt természetesen senkinek sem tudhatja előre; jót értésül körökből azonban azt hiszik, hogy a kormányválság aligha lesz elkerülhető. Az okokért nem kell messzire menni, elég világosan megalapított a parlamenti eseményekben. Gróf Khuen-Héderváry a koronától nyert megbízást abban a biztos, az ellenzékkel történt megbeszélés és megállapodás által megokolt föltevésben vállalta, hogy a szélsőbal megezünteti obstrukcióját az indeminálás, az idej ujoncmegajánlásról szóló javaslat s a költségvetés ellen, melyet a ka-

tonai javaslatok visszavonának. A szélsőbal szöszegése ezt a föltevést halomra döntötte s így megdőlt az alap, melyen gróf Khuen-Héderváry a kabinetlakításra vállalkozott. Mégis kitartott, míg a szélsőbal nevesebb vezéralakjai legalább moráliter respektálták saját ígéreteiket s az obstrukciótól távollartották magukat. Ekkor azonban megtörtént, hogy megfordult Kossuth Ferenc is, aki a hirtelen fölvetett vesztegetési affért ürügyül használta fel, hogy szemben a „megváltozott helyzet”-tel ismét élére álljon pártjának s azonosítsa magát az obstrukcióval. Gróf Khuen-Héderváry már ebben a pillanatban elhatározta, hogy a kabinet lemondásának felajánlásával a korona döntését provokálja; be akarta azonban előbb várni a parlamenti vizsgáló-bizottságnak az öt szöszegére vonatkozó vizsgálatát. Most, amikor módja volt a bizottságban megtenni azokat a nyilatkozatokat, melyek e csunya ügyben való magatartásának abszolút korrektsége szempontjából még ellenfeleink kétségeit is lerontották: nem habozott tovább elhatározásának végrehajtásában s így kelt tegnap este utra Ischl felé. Ezek után talán fölsőleges is megmondani, hogy azok a pletykák, mintha gróf Khuen-Héderváry fölparancsolták volna Ischibe s mintha a tegnapi minisztertanácsban a kabinet egyes tagjai keményen összetűztek volna, legalább is alap-talanok. A válság tehát ismét akut jellegűt öltött. Hogyan és mikor nyer megoldást, senkinek sem tudhatja. A megoldás nehézségei óriási mértékben föltornyosultak s akik esetleg hivatva lehetnének a nehézségek elhárítására, azoknak a férfiaknak nem közönséges energiával és önbizalommal kell rendelkezniük, de persze bizniuk kell a magyar nemzet jó géniuszában is, mert a nemzet a megpróbáltatás ily komoly pillanataiban egzisztenciális érdekeiről nem fog megfeledkezni.

A Pester Lloyd valószínűtlen és valószínűtlen kaver egy tégelyben. Nem jön ki belőle tiszta szín. Hogy a kormányválság aligha lesz elkerülhető: ez valószínű. Erről azonban mi már tegnap meg voltunk győződve, sőt már abban a történeti pillanatban, melyről a Pester Lloyd olyan értelmes hangon emlékezik meg: tudniillik Kossuth Ferenc elhatározó lépésének pillanatában. Akkor láttuk, hogy a kormány megbukott. A Pester Lloydból konstatáljuk, hogy a miniszterelnök is ugyanakkor ugyanolyan meggyőződésre jutott. Csak a Pester Lloyd nem akart róla tudni ma estig. De menjünk tovább. A Pester Lloyd azt mondja, hogy gróf Khuen-Héderváry a szélsőbal szöszegése dacára is kitartott, még legalább a párt nevesebb vezéralakjai respektálták saját ígéreteiket. Faktum, hogy a miniszterelnök ebbe a politikai szalmaszába kapaszkodott s azt hitte, hogy ez megmentheti az elsőlyedéstől. De az is faktum, hogy ezt csak ő hitte. Mindenki más ebben az országban meg volt győződve, hogy nincs menekülés a kormány számára s éppen azért, mert nem a szélsőbal szöszegte meg szavát, hanem a kormányelnök ur volt az, aki a szélsőbal az ugynevezett megbeszélések során felülítette. Különben, ha amonnan jobbról emlegetnek szöszegést, hát ez legalább is mosolyra ingerlő. Azt mondja tovább a Pester Lloyd, hogy Kossuth Ferenc a hirtelen fölvetett megvesztegetési affért használta ürügyül. Ez is kellemetlenül fogható formula, mert hiányzik belőle, hogy ki vetette fel hirtelen a vesztegetési ügyet? Talán Kossuth Ferenc? Talán a függetlenségi párt? Hirtelen vetették fel a vesztegetési ügyet, az igaz. Nagyon hirtelen. De akik ilyen hirtelen fölvetették, éppen azoknak kell most lakolniuk s azok közül való az ischli zárandók is. S hogy meg ne feledkezzünk róla, kérjük a Pester Lloydot, árulja el nekünk az optikusa címét. Hol vette azt a pápaszemet, melyvel olyat tudot látni, hogy a miniszterelnök urnak a parlamenti bizottságban tett nyilatkozatai még ellenfeleit is lefegyverezték? Mi ezt a lefegyverzést, megvalljuk, nem vettük észre. Sőt őszintén szólva, mintha olyasmit láttunk volna, hogy azoktól a bizonyos nyilatkozatoktól még a kormányelnök ur barátai se voltak tulságosan elragadtatva. Mert hiszen, minden egyebetől eitekintve, maga volt kénytelen elismerni, hogy tudott a vesztegetés szándékáról. Egyet azonban keneedáunk a Pester Lloydnak. A megoldás nehézségei csaknem óriási mértékben föltornyosultak. De a megoldásra vállalkozó férfiaknak éppen azért talán egyébbel is kell rendelkezniük, mint energiával és önbizalom-

mal. Energia és önbizalom Khuen-Héderváryban is volt. Talán sok is volt. Aki utána boldogulni akar, annak mással kell rendelkeznie: — nemzeti engedményekkel. A nemzeti engedmények aztán majd csak kibékítik a magyar nemzet jó géniuszát is, amelyre a Pester Lloyd annyira szeretettel hivatkozik.

Különben nagyon épületes ebből a szempontból a bécsi sajtó véleményét figyelni.

A Neue Freie Presse azt hiszi, hogy gróf Khuen-Héderváry miniszterelnök a megváltozott helyzetről tesz ugyan jelentést a koronának, de a megváltozott helyzet alatt nem Kossuth Ferencnek és néhány társának az obstrukcióhoz való csatlakozását kell érteni. Ugyan mit jelent egy pár ember az obstrukción, mely Kossuth nélkül se jött volna zavarba? Semmit. A megváltozott helyzet egyszerűen „eufemisztikus körülírása a vesztegetési ügygel kapcsolatban fordulnak. Persze egyébként a Neue Freie Presse, ha nem is siratja a bukott Khuen-Héderváryt, még sincs elragadtatva a fordulatól s úgy találja, hogy a következő magyar kormány még tovább fog menni az engedményekben s Magyarország ugyan kimenekül a válságból, a monarchia azonban s a hatvanhétedik ki-egyzés alapjaiban fog megrendülni. A Neue Freie Presse máshelyütt azt a meggyőződését hangsúlyozza, hogy a döntés mindenesetre hogy a képviselőház ülése előtt bekövetkezik s hogy a döntés csakis Khuen-Héderváry elejtése lehet.

A Zeit olaszul, de elég érthetően kezd. Finita la commedia! Khuen-Héderváry már nincsen. S az újság már keresgél is az utónak valók közül. Szerinte a bécsi körök még nem hagytak fel a tervvel, hogy nemzeti engedmények nélkül próbálkozzanak s ebből a szempontból egyrészt Szögyény-Marich László berlini nagykövét, másrészt gróf Szápáry Gyula jelöltége mellett kardoskodnak. Maga a Zeit úgy találja, hogy minden elképzelhető jelölt közül legkönnyebben boldogulna az ellenzékkel — gróf Apponyi Albert. (A Zeit azonban talán átaludta a hirdett éjjeli ülés utolsó félóráját. Amit akkor Apponyi beszélt, az talán mégse biztató arra nézve, hogy éppen ő boldogulhatna legkönnyebben az ellenzékkel.)

A Neues Wiener Tagblatt röviden konstatálja, hogy Khuen-Héderváry kezében a kormányrud — eltört. A lap a kibontakozást sürgeti, mert az ischli döntésnél szerinte — osztrák érdekekről, az osztrák érdekeiről van szó.

A Reichswehr egy ischli távirata szerint a miniszterelnökhöz közelálló körökben a kabinet helyzetét válságosnak és állását tarthatatlannak mondják. A miniszterelnök eleinte úgy határozott, hogy már hétfőn, közvetlenül a parlamenti vizsgáló-bizottság előtt való megjelenése után Ischibe utazik. Később azonban e szándékától elállott, mert előbb be akarta várni Lukács László pénzügyminiszter vizsgálatát, aki azon a napon a cukorkérdés ügyében Ischiben időzött és egy-uttal megragadta az alkalmat, hogy tájékozzék a mértékadó köröknek a parlamenti helyzetről való felfogásáról. Lukács László pénzügyminiszter a tegnapi délután tartott minisztertanácsban közölte benyomásait, amire beható vita indult meg az általános politikai helyzetről. E közben fejtegetés tárgyává tettek mindazok az eshetőségek, melyek a válság megoldásának lehetőségét biztosítanak. Különösen a következő három javaslatot vette fontolóra a minisztertanács: az országgyűlés feloszlata, a passzív rezisztencia folytatása és a kabinet visszalepése. Bár formális határozatot a kabinet lemondására vonatkozólag a minisztertanács nem hozott, Khuen-Héderváry mégis elhatározta, hogy jelentésében a kormány visszalepését is javaslatba fogja hozni a koronának.

Bécs, augusztus 6.

Ischiből táviratozzák a N. W. Tagblattnak: Politikai körökben teljes bizonytalanság van a felől, hogy miként fog elődlni a magyarországi válság. Minthogy vasárnap gróf Goluchowski közös külügyminiszter is Ischibe érkezik, szerdára pedig Koerber miniszterelnököt is kihallgatásra rendelte ő felsége s ugyanakkor báró Beck vezérkari főnök is Ischiben lesz, mert báró Beck szabadságának letelte után minden évben megjelenik az uralkodó előtt Ischiben, tehát nagyon valószínű, hogy fontos katonai tanácskozások lesznek s azoknak során a magyar ellenzék részéről hangoztatott követelmények is megvitatásra kerülnek.

E pillanatban a döntés eredménye belátha-

atlan! Azt hiszik, hogy gróf *Khuen-Héderváry* miniszterelnök aligha fog a felség végleges döntésével Ischlből elutazni, mert a válság megoldása aligha történik meg a leközelebbi napokban.

Ő felsége a magyar miniszterelnököt holnap ismét kihallgatásán fogja fogadni. Még nem bizonyos, vajjon gróf *Khuen-Héderváry* holnap utazik-e Budapestre.

Ischl, augusztus 6.

Ő felsége kegyesen fogadta a magyar miniszterelnök előterjesztéseit. Gróf *Khuen-Héderváry* behatóan tett jelentést a helyzetről s állítólag javaslatokat terjesztett elő az orvoslás módjairól. Az uralkodó holnapra ismét magához rendelte a magyar miniszterelnököt, nyilván azért, hogy közölje vele elhatározását.

Noha a magyar miniszterelnök ischli utja nem volt váratlan, és magától értetődő, hogy a bonyolított politikai viszonyok közepette jelentést ment tenni ő felségnek, mégis szenzációsan hatott politikai körökben, mert most már a helyzet gyors tisztázása fog bekövetkezni. Legalább így gondolják mértékadó körökben; de az még kérdéses, hogy csakugyan hamarosan meg fog-e történni a gyors megoldás. Nyilvánvaló, hogy bizonyos udvari momentumok, így Károly román király kíséretében lévő ischli látogatása, de ezenkívül tárgyi okok is kívánatosá teszik, hogy a magyar képviselőházban legutóbb lezajlott viharok után a döntő lépést teljes higgadsággal készítsék elő.

Gróf *Khuen-Héderváry* miniszterelnök fél 3 órakor érkezett Ischlbe és valamivel egyenyed 4 előtt hajtotta ő felsége nyaralójába, ahonnan másfél óra múlva távozott. A miniszterelnök holnap újra megjelenik ő felsége előtt. Még nem biztos, vajjon szombaton visszautazhatik-e Budapestre.

Annyi tény, hogy a jövő héten a király nyaralójában a konferenciák egész sorozata fog végbemenni, amelyeknek célja a magyar válság és több dualistikus probléma megoldása; így tiszta helyzetet kell teremteni minden téren és egyes hatalmi tényezők álláspontjainak tekintetében. Gróf *Goluchovskit* vasárnapra várják Ischlbe, *Koerber* miniszterelnököt pedig szerdára. Ugyanakkor jön meg báró *Beck* vezérkari főnök is, aki részt fog venni az udvari vadászatokban.

A mai viszonyok között közeljár a valósághoz az a feltevés, hogy a konferenciák során a magyar részről támasztott katonai követelések is szóba fognak kerülni. Magyar politikai körökben különös nyomatékkal hangsúlyozzák, hogy a jelenlegi viszonyok közepette, a megoldás csakis katonai téren való engedményekkel képezhető el.

Tomasich horvát miniszter lemondása az általános bonyodalomra való tekintettel függőben maradt, míg a magyar kormány sorsa el nem dől. Igaz ugyan, hogy az Ischlbe érkező államférfiak jelenlétét a magyar válságtól távolálló több körülmény is érthetővé teszi, de az is kétségtelen, hogy az ő megérkezésük különös fontossággal éppen a mai viszonyok közt.

Ischlből telegrafálják a *Budapesti Tudósítónak*: gróf *Khuen-Héderváry* Károly miniszterelnök, aki ma délután ide érkezett, 4 órakor ő felsége előtt magánkihallgatásán megjelent.

A kihallgatás, amelyen a miniszterelnök kimerítő jelentést tett a parlament és politikai helyzetről, valamint a kabinet helyzetéről, másfél óráig tartott. Ő felsége felkérte a miniszterelnököt, hogy a holnapi napot is itt töltsse.

A *Magyar Távirati Iroda* pedig a következő jelentést adja ki: Gróf *Khuen-Héderváry* miniszterelnököt délután 4 órakor ő felsége kihallgatásán fogadta. A miniszterelnök 4/6 óráig maradt a királynál. Ő felsége gróf *Khuen-Héderváry* miniszterelnököt holnap délelőtre ismét magához rendelte.

KÜLFÖLD

Szerb tisztek az orosz határon. A *Berliner Lokalanzeiger* közli vorosói távirat alapján, hogy a *Péter* királyi fiai kísérő szerb tisztek felsőbb rendeltetése nem bocsátották keresztül az orosz határon, mert részük volt a királyi pár meggyilkolásában. Az egyik tisztól, aki *Draga* királynét agyonlőtte, a belgrádi orosz követ még az elintáztatás előtt megtagadta az utlevél látamozását. Az orosz határon az örök meg is állították a szerb tiszteket. Ezzel kapcsolatosan jelentik Varsóból, hogy az orosz határt és a vasutovonalakat Skiernevice felé köztöltött katonaság őrzi, mert a cár arra fog utazni.

A Balkán forrongása. *Konstantinápolyi* táviratok szerint a porta a legújabb balkáni zavargások ügyében újabb jelentést juttatott az osztrák-magyar és orosz nagy-

követséghez. A jelentés azt mondja; hogy a szaloniki váli jelentette, hogy a koniovoai Jovan nevű bandafőnök bolgár lakosságot felkelésre buzdított és e célból előkészületeket szerzett.

A monastiri váli azt jelentette, hogy a lipseai kérészi előjárónál kéri a forradalmi iratokat a felkelés szervezőitől és felszólítás volt bennük a mohamedánoknak, görögöknek és katonáknak az első éjjel teljes számban való megölésére, hogy felkötésük Európa figyelmét, továbbá a táviróvonalak szétrombolására. Végül azt jelenti a váli, hogy nemrég 15 bolgár tiszt ment Rezenbe a bandák vezényletét átvevőnk. A szaloniki váli másik jelentése azokról a fenyegető levelekről szól, melyeket a vasuti hatóságok kaptak. Ezek a levelek a Monastir mellett levő Perisperiben kelték és Sarafow, valamint Damjan aláírásával vannak ellátva, akiket az irások a vezérkar tagjainak jelölnek meg. A fenyegető levelek azt tartalmazzák, hogy elhatározottat 500 éves elnyomatás után a főkegess zászlóának a keresztények megszabadítására való fölemelése. Az alulírottak felszólítják a vasutat, hogy ne szállítsanak keresztényeket, hogy ezzel elkerüljék az ártaianok vérenek ontását. Hilmi basa főfelügyelő azt jelenti, hogy azt a hirt vette, hogy egy kétszáz keresztényből álló banda Moracsin és Zepalikosz tanító vezetése alatt készülődik az üszkübi vilajetbe való átjövételre, hogy Istebet, Kocsanat és Karatavat megtámadják. A porta egy másik jelentésében a monastiri váli az okridai kerületben lévő Alban mellett történt bandázsszületkezést jelent, amelyben öt bizottsági tag esett el. Az üszkübi váli azt jelenti, hogy Stabileben egy malom és istállók és más közlegyekben a termés esett a gyújtogatás áldozatául. A szaloniki váli azt jelenti, hogy egy 60 tagból álló banda Eksziu falut és ugyanilyen nevű vasuti állomást megtámadott és a már jelentett vasuti károkat okozta, miközben a falusi lakosság az ablakokból lövöldözött a katonákra. A porta egy harmadik jelentése szerint Hilmi basa főfelügyelő tegnap éjfélok azt táviratozta hogy a bizottsági tagok néhány mohamedán falut a perlepei kerületben megtámadtak és felgyújtottak. Különböző helyeken elűzték a táviróhuzalokat. Kru-sevóban (monastiri vilajet) a bizottsági tagok a hatóság épületet és a táviróhivatal házáat szétrombolták és 50 katonát lelőttek. Küzdelem folyik a bizottsági tagok és a Perlepéből odaküldött különimény között, melynek eredményét még nem ismerik. Kru-sevó körül több falut felgyújtottak és megbombáztak. A monastiri kerületben egy 200 tagból álló banda kényseríti a lakosságot a oszlatok ellen. Mindenhol megitték a kellő intézkedéseket ezek ellen a macedon-bizottságtól kiinduló rendzavarások ellen.

Konstantinápoly, augusztus 6.

Erzerumból nyugtalanító konzuli hírek érkeztek ide, melyek szerint különböző kurd törzsek újból támadást akarnak intézni az örmények ellen, hogy elfoglalják azoknak birtokait. Ezen szándékukban az utolsó időben nem akadályozták meg az Oroszország határát átlépő néhány száz zavargót. Ezek ezidőszerint Sassun környékén vannak és a vilajetbeli hatóságoknak katonai üldözletésüket el kellett rendelniük. Az erzerumi orosz konzul közokasapattat kér a konzulatusok védelmére és az esetleg hozzájuk menekülő örmény menekülők védelmére. A helyzet a kurd-örmény vilajetekben, tekintettel az igen ellenszenvesse vált hamidie-lovasságra, igen komoly, és erőlyes rendszabályokra van szükség, hogy az erőszakoskodásoknak elejét vegyék.

Szófia, augusztus 6.

Az *Autonomia* című újság bizottságok belső szervezetének hivatalos lapja felhívást tartalmaz, melyben Szalonikinak és Monastir-nak általános felkelést proklamálják. Az ideérkezett jelentések szerint a Szalonikiba és Monastirba szóló összes táviró összeköttetések el vannak vágva. Hír szerint a természet elpusztították és a hidakat szétrombolták. Ennek a felkelésnek Sarafow Borist tartják a szerzőjeül. Mértékadó körökben kétségbevonják a fölkelési kísérlet jelentőségét. Az újságok azt jelenti, hogy *Ferdinánd* fejedelem hazatér.

X. Pius.

Budapest, augusztus 6.

Az új pápa azon az uton van, hogy akár keresi ezt a dicsőséget, akár nem, mihamarabb népszerű ember lesz. Már igazán derős motívumok kerültek ki életmódjára vonatkozólag és az egyéniségének megvilágítására a mindeidőig a külvilág előtt légmentesen elzárt Vatikánból. Még egy kis bohém vonás is van benne. Nikkel óra van a zsebében egyszerű selyemzsinóron s azt azzal magyarázza, hogy a szegényei nem engedték meg neki azt, hogy valaha drágábbat vásároljon. Egy régi ismerőse pedig szobáhozott neki egy szép gyűrűt, amelyet hajdanában Mantuában többször zálogba tett — a szegényeiért. S végre is az lett a sorsa a gyűrűnek, ami sok más ilyen viszontagságokra szánt drágaságnak. Odaveszett. A pápa tegnap Rosa szobráns előtt, akivel baráti viszonyban van, modellt ült egy mellszoborhoz, amelyet bronzba fognak önteni. A szobrász, hogy gyorsabban dolgozhasson, két tehetség szobrászarságot hozta magával. Mindnyáju-

kat meglepte nyílt szívesége a pápának, aki nem engedte, hogy térdre boruljanak előtte s mind-egyiküknek kezét nyújtotta. Rosa szobrászhoz, aki kissé zavartan volt, így szólt a pápa:

— Mi a bajod? Látod, hogy a régi vagyok.
— Az aro igen, de a szem homályosabb, — felelte a szobrász.

— Igen, mondotta a pápa, de az imént négy órát álomtalanul aludtam s ez nagyon jót tett.

— És szentséged testvérei?
— Ah, a szegények, mondotta a pápa, bizonyára nagyon nyugtalanok voltak.

Rosa megkérte a pápát, hogy szorgalmasan járjon a szabad levegőre. Erre a pápa így felelt:

— Lapponi kiváló ember. Ha XIII. Leó pápát kilencvennégy éves koráig életben tartotta, rajtam is tud majd segíteni.

Végül az első áldásra került a beszélgetés sora s Rosa szobrász megemlítette, hogy az olasz nép bizonyára még sokkal nagyobb lelkesedéssel üdvözölje volna, ha a külső loggiáról oszt áldást s ezzel egész Olaszországot halára kötelezte volna.

— Tudom, tudom nagyon jól, felelte a pápa, azért nem felemlékedett, megnézte a szobrot és elbucszott a szobrászoktól.

A párisi újságok legnagyobb része azt írja, hogy *Sarto* megválasztása Franciaországnak volt első sorban érdekében. A *Gaulois* munkatársa meginterjúvolta *Vanutteli* kardinális, aki azt mondta, hogy X. Pius, bár nem beszél franciául, mégis nagyon szereti Franciaországot, amellet azonban a föld összes nemzetét szívébe foglalta. Franciaországnak nem kell félnie az új pápától, mert az tudja, mily nagy szolgálatakat tett Franciaország az egyháznak. *Vanutteli* végül kijelentette, X. Pius nem lép majd elődjének nyomdokaiba. Az új államtitkár valószínűleg Ferrata kardinális lesz.

A Vatikánban — ugylátszik — még mindig a régi rendszer uralkodik a takarékoságban. Erre vall legalább az a pazarnak semmiesetre se mondható honorárium, amiben az elhunyt pápa orvosi részesültek. Egy római telegramm szerint Lapponi, XIII. Leó pápa orvosa huszezer lírát, Mazzoni tizenöt ezer lírát és Rossoni tizezer lírát kapott orvosi honoráriumképpen.

X. Pius pápa, aki jelenleg 65 esztendő, le-számítva egy kis szív-affekciót, ami ebben a korban gyakori, erőteljes férfi. Arca erélyt és nyíltságot fejez ki. Klasszikus szép fő és Rosa olasz szobrásznak jutott az a szerencse, hogy est a főt mint első 6 mintázta. X. Pius pápának eddig semmiféle diplomatikus dolgokkal nem volt alkalma foglalkozni, mert se nuncius, sem másféle megbízott nem volt, hanem tisztán egyháza ügyeinek vezetésével foglalkozott. De származására nézve is elüt elődjétől, aki arisztokrata és politikai viharokban nagy szerepet játszó ősköztől származott. X. Pius apja egyszerű parasztember volt és testvérei is valamennyien kis, polgári foglalkozást űztek.

Az új pápának hat leány- és egy fiutestvére van. Nőtestvérei közül a legidősebb Antonia egy Francesco del Bai nevű embernek a felesége és Velence közelében egy faluban varrásból él. Másik nőtestvére, Lucia egy házalónak a felesége. Három nőtestvére Rosa, Anna és Mária együttlaktak a patriárhával és a háztartását vezették. Hatodik testvére Terézia egy Parolin nevű trafikos felesége. A pápa egyetlen fiutestvére Angelo, szintén trafikos Mantuában. Mindenesetre felemelő tudat az, hogy a pápa velencei patriárhoa létere nem osztogatott állásokat testvéreinek, ami azt mutatja, hogy lelkiére tiszta, mint a patyolat és így már ez a ritka erény is predestinálta arra, hogy Krisztus földi helytartója legyen.

Mai távirataink a következők:

Az új pápa.

Róma, augusztus 6.

Pius pápa naponta elolvassa az összes római újságokat. Humoros, jovialis modora mindenféle nagy tetázzal találkozik. A pápa teljesen egészséges és ruganyos; erre vall az is, hogy mindig gyalog jár s a boldogult Leo pápa gyaloghintóját a lomtárba vitte. Az bántja csak, s ennek már többször is kifejezést adott, hogy többé nem láthatja viszont Velencét.

Jó szívére mutat, hogy naponta meglátogatja a beteg Herrera bitorost, aki különben már jobban van. A pápa tegnap lefényképezette magát; az audiencián a legjobb kedvében van; Perotthoz, a híres szeneszerzőhöz, aki szintén velencei, így szólt:

— Lorenzo, jöjj el lehetőleg gyakran, veled legalább velencei dialektusban diskurálhatok.

Amikor pedig Pucinelli főudvarmester letérdelt előtte, tréfásan ezt mondta neki:

— Kej fel csak, a te pocokos teremed számára ez nem valami kellemes pozíció.

Szóval, Pius' pápa tréfás, jókedvű ember, szeretik is mindenfelé, csak a Kuriának eddig mindenható

őpappai félnek attól, hogy az ő cirkulusait meg fogja zavarni.

A pápa tegnap délután a Vatikán kertjében sétált és örökösztat gyönyörködött a pompás kilátásban. Ott fogadta a hírlapírókat is. A pápa tekintélyes összeget ajándékozott a velencei campanie felépítésére.

Róma, augusztus 6.

Egy igen magas állású politikai személyiség, akinek volt alkalma tegnap a pápával beszélni, a következőket mondta el egy ismerősének tapasztalataiból:

— A pápa nyájas és barátságos mindenkivel szemben, de meglátszik az arcán, hogy a lelke nagyon meg van rendülve. Alig bír magán annyira uralkodni, hogy nyugodtságot legalább külsőleg megtarthassa, de ha bizalmasával egy pillanatra egyedül marad, akkor meglátszik rajta a nagy levertség, alig beszél egy szót is.

Tegnap este a lombardi kollégium tagjait fogadta a pápa és amikor a rektor elvégezte üdvözlő beszédét, X. Pius csak ennyit mondott remegő hangon: — Imádkozzatok értem, mert súlyos keresztet vettem vállaimra.

Ezek után a szavak után a pápa hangos zokogásra fakadt.

Nagyon fájdalmasan esik a pápának, hogy megválasztását az olasz királlyal nem közhette a fennálló politikai helyzet miatt. A pápa ugyanis még velencei bíboros korából nagyon szívélyes, jó viszonyban van az olasz királyi családdal, de kijelentette, hogy ebben a kérdésben nem járhat el a saját érzelmei szerint. A szentszék és Olaszország politikai viszonyában meg kell őriznie a pápák tradícióját. Kifejezést adott azonban óhajának, hogy ez állapotok enyhüljenek.

Róma, augusztus 6.

A *Voce della Verità* klerikális lap ma vezérhelyen azt írja, hogy a pápa eredetileg földijének, XI. Benedeknek nevére akarta fölvenni, de mégis a Pius nevet választotta, hogy kifejezést adjon az egyház harcának a forradalom ellen.

Róma, augusztus 6.

Az *Osservatore Romano* jelenti, hogy a pápa msgr. Bressant nevezte ki titkos káplánjává.

Róma, augusztus 6.

A lakosság egy része tegnap felvonulást akart rendezni Giordano Brunonak, az inkvizíció által elégetett szerzetesnek szobrához, de a belügyminiszter a felvonulást pápaellenes tendenciája miatt betiltotta.

A koronázás.

Róma, augusztus 6.

Tegnap este küldték el az első hivatalos, az új pápa aláírásával ellátott jelentéseket, amelyekkel a szentszéknek elfogadott és képviselt kormányoknak tudomására adják X. Pius megválasztását. A pápa XIII. Leo antikamerájának tagjait megerősítette, éppúgy dr. Lapponi udvari orvost, valamint msgr. Bisleti főkamrásmestert is. Msgr. Azevedo háznagy is megmaradt hivatalában.

Oreglia és Rampolla, valamint a pápai kongregációk titkárai figyelemztették az új pápát, hogy a kongregációk közül többen nem kezdhetik meg újra működésüket, amíg a pápa megkoronázása és intronizációja meg nem történt. Az idegen bíborosoknak is az az óhaja, hogy a koronázás történéjk meg most, amíg ők Rómában vannak, hogy ne legyenek kénytelenek emiatt esetleg a télen újra Rómába utazni. X. Pius pápa ezen nagyon megröködött, mert ő a velencei püspökséggel és Velencében élő nővéreivel már közölte, hogy a koronázás december 9-án lesz. Mindazonáltal engedett a felhozott okokra és ezek alapján augusztus 8-ára tűzték ki a koronázást, X. Pius a Péter-templomban fogják megkoronázni, míg XIII. Leot a Sixtini-kápolnában koronázták meg. Ez az eltérés a hagyománytól a Vatikánban nagy meglepetést kelt. Az új pápa ma a két vatikáni lap szerkesztőit fogadta, kiket hangjukban mérsékeltre és józanságra intett és felszólította őket, hogy az egyház isteni jellegéről soha meg ne feledkezzenek.

A *Giornale d' Italia* ma is fenntartja, hogy Ausztria-Magyarország Rampolla ellen veto-jogát érvényesítette.

Róma, augusztus 6.

Ma kezdték meg a Szent Péter-templomban az előkészületeket a pápa vasárnapi koronázására. Az egyes plébániák papjai számára ez ünnepségre nagyszámú belépő-jegyet osztottak ki. Ma Róma összes templomaiban és a velencei Márkus-templomban ünnepi Tedeum volt és az összes harangok zugtak.

Az első konzisztórium.

Róma, augusztus 6.

A pápa elhatározta, hogy hétfőn titkos konzisztóriumot tart néhány új bíboros kinevezése végett, és osztrórtókn nyilvános konzisztóriumot, melyben azon bíborosoknak adják át a bíborosi fűveget, akiket XIII. Leo pápa utóljára nevezett ki.

Az új államtitkár.

Róma, augusztus 6.

A pápa Satolli bíborosnak ajánlotta fel az államtitkári hivatalt, melyet azonban ő el nem fogadott. Ezután a pápa Catagnis bíborosnak ajánlotta fel az államtitkárságot, aki estig gondolkodási időt kért.

A követek tisztelgése.

Róma, augusztus 6.

X. Pius pápa ma délelőtt Rampolla termeiben hivatalosan fogadta a külföldi államok képviselőit. A diplomáciai kar tagjai nagy díszben jelentek meg és a zóderemben gyűltek össze, míg a bemutatás a vörösteremben történt, amelyben azon a helyen, ahol előbb XIII. Leo arcképe volt, diszülést állítottak fel. Miután a szentatya, ki udvara kíséretében volt, helyet foglalt a diszülésen, msgr. Bisleti bevezette a külföldi államok képviselőit. Mint ezeknek legidősebbike Martin D'Autas portugál nagykövet intézett rövid francia beszédet a pápához és tolmácsolta a diplomáciai karnak szerencsekívánatait. Pius pápa olasz nyelven válaszolt a megszólításra.

Mindenekelőtt a diplomácia szószólójának mondott köszönetet a tolmácsolt szerencsekívánatokért, amelyek nem személyét, hanem magas méltóságát illetik, melyet ő mint az egyház feje visel. A szentatya az uralkodóknak, államfőknek s azok népeinek szóló jó kívánásainak adott kifejezést, hangsúlyozta, hogy az egyház az uralkodóknak a kormányoknak és törvényeknek természetes támasza, és azzal a megjegyzéssel fejezte be beszédét, hogy az egyháznak a kívánása, hogy lássa a békét az emberek általános javára megerősödni.

Miután a pápa áldást osztott msgr. Bisleti bemutatott a diplomáciai testület egyes tagjait azoknak rangja és kora szerint. A diplomáciai kar tagjai kezét csókeltek a szentatyának, mire a pápa ugyanazzal a szertartással, amelyet belépések tartottak meg, visszavonult.

Ausztria-Magyarország tiltakozása.

München, augusztus 6.

A *Münchener Allgemeine Zeitung* jelenti Rómából: Megerősítik, hogy Gruscha bíbornok hétfőn este Ausztria-Magyarország nevében tényleg tiltakozott Rampolla megválasztása ellen, de ezt nem formális veto alakjában tette.

Berlin, augusztus 6.

A *National Zeitung* félhivatalosan jelenti, hogy alaptalan a *Giornale d'Italia*nak az a híre, mintha Ausztria-Magyarország Németországgal egyetértőleg veto-jogát gyakorolta volna Rampolla ellen.

HIREK

Budapest, augusztus 6.

— BUDAPESTI NAPLO Julius 31-ikén új előfizetés nyílt a Budapesti Naplóra. Kérjük azokat a tisztelt olvasóinkat, akiknek az előfizetése ezen a napon lejárt, méltóztatassanak a megújításról idejékorán gondoskodni, hogy a lapot akadálytalanul küldhessük tovább.

— Személyi hír. Tardany Gusztáv volt országgyűlési képviselő súlyos betegen fekszik Zsigmond utcái lakásán.

— Láng Lajos Pozsonyban. Pozsonyból jelentik, hogy Láng Lajos kereskedelmi miniszter a délelőtti gyorsvonattal Budapestről odaérkezett, hogy előnik minőségében résztvegyen az evangélikus eszperességi gyűlésen.

— Lengyelek Budapesten. Augusztus 18-án ezer lengyel érkezik Budapestre Lembergől. A fővárosban ünnepélyesen fogadják ezt a nagy küldöttséget. A fogadó bizottságot a Lengyel Egyesület és az orsz. nemzeti szövetség alakítja meg a főváros hazafias egyleteiből. A lengyelekkel egy Szokol dalgyesület, egy nemzeti zenekar és egy szintársulat érkezik Budapestre. Ezek nagy hangversenyt adnak a Margitszigeten, ahol ez alkalommal a magyar és lengyel árvíz-károsultak és a budapesti újságírók segélyalapja javára néppünnyepély lesz.

— Az angol király Marienbadban. Londonból jelentik: A Reuter-ügynökség arról értesül, hogy Eduárd király jövő héten, előreláthatólag e hó 13-ika

vagy 14-ikén inkognitóban Marienbadba érkezik fürdőhasználatát véget.

— Edison felgyógyul. A minap szomorú hír érkezett Edisonról, erről a genialis feltalálóról, valóságos emberiség jötevőjéről, hogy a Röntgen-sugarakkal való sok kísérletezés miatt el kell vesztenie a szemvilágát. Most az az örvendetes távirat érkezett New-Yorkból, hogy Edison nem fog megvakulni. Maga is kijelentette, hogy a látóképességét nemsokára egészen vissza fogja nyerni. Hanem a segítje az egyik, az szegény alighanem belepuzult a Röntgen-sugarakba, belehal a kísérletezésekbe. Hanem ezek a dolgok most ráterelték a figyelmet egy további problémára, tudniillik a Röntgen-sugarak ártalmatlanná tételének a kérdésére. Hogy úgy mondjuk, valami módon ki kell találni a Röntgen-sugarak elszigetelésének a módját, akárcsak az elektromos áramét. Az elektromos áram is csudákat mivel, óriási javára van az emberiségnek, de mindenki tudja, hogy a legeszekebb vigyázatlanságra is mekkora veszedelmet hozhat az emberre az elektromosság. Reméltni lehet, hogy Edison az ő nagy geniejével a Röntgen-sugarak ártalmasságát is le fogja győzni.

— Mayer püspök jubileuma. Ischlből a következőket jelentik dr. Mayer Lőrinc udvari és Burgplébános ötvenéves papi jubileumáról: A jubileum alkalmából a király kézirattal intézett hozzá, amelyben a jubilálónak szerenost kívánt és szolgálataért hálás elismerést tejeve ki neki, a titkos tanácsosi címet adományozta. Reggel 9 órakor a király, továbbá Lipót bajor herceg és Gisella bajor hercegnő, György és Konrad hercegek, Ferenc Szalvator főherceg és Mária Valéria főhercegnő gyalog a püspök villájába mentek, hogy személyesen adják át jókívánataikat. Mayer püspök mély meghatótsággal fogadta a kapuban a királyt, aki a maga és háza nevében szívélyesen üdvözölte a püspököt. Ferenc Szalvator főherceg kis fia külön-külön remek virágkosarat nyújtottak át, amelyben alpesi rózsákbl ez a szám volt kirakva: „50”. György és Konrad bajor hercegek aranykélyet adtak a püspöknek, amelyre a jubileumra vonatkozó felirat volt rávéve. A királyi ház s a legelőkelőbb arisztokrácia más tagjaiból is nagyszámú ajándék és szerenose-kívánó távirat érkezett a püspökhöz. Délelőtt 10 órakor tartotta meg dr. Mayer püspök az ischli plébániatemplomban jubiláris aranymiséjét. A misén a király s a királyi család tagjai is megjelentek. A jubiláló püspök tisztelgése udvari ebéd is volt tegnap, amelyen a király pohárköszöntőt mondott az ünnepeltre.

— A heidelbergi egyetem ünnepe. A híres heidelbergi egyetem ma ünnepelte 100 éves fennállását. Az ünnepélyt a Péter-templomban való diszfelvonulással és ünnepi istentisztelettel kezdték meg. Az uton egyesületi díszbe öltözött egyetemi tanulók állottak sorfalat. A nagyherceg és nagyhercegné, valamint az örökös herceg és neje harangzúgás között érkezett meg és Maximilian badeni herceg fogadta őket. Minden felekezet istentiszteletet tartott. A főünnepség az egyetem csarnokában volt. Beethoven egy szinfonijának előadása után a közoktatásügyi miniszter beszédet mondott, melyben annak-karjá reményének adott kifejezést, hogy a nagyhercegi kormány a jövőben is követni fogja a mult évszázadban megtartott elveket. A nagyherceg is mondott beszédet, melyben mindenekelőtt Károly Frigyes nagyhercegről emlékezett meg, kinek az egyetem megújítása köszönhető, majd pedig ennek három utódjáról, akik gondosan ápolták az egyetem érdekeit. Miután megemlékezett még az 1848-iki politikai mozgalomról, melynek meglévelyedése az eszményi célok szellemének nem tudtak átani, a német birodalom megteremtését az utolsó 100 év legjelentősebb eseményeként dicsőítette. Végül az egyetemi ifjuságot lelkiismeretes munkára és a hazáért való önfeláldozására intette.

— Hú szolgálja urának. XIII. Leo első komornikja elhagyta a Vatikánt. Több bíboros kérte, hogy ne távozzék helyéről. Am Centra megmaradt elhatározása mellett. „Nem tudnám második gazdámát úgy szolgálani, mint az első. És még ha tudnám is, akkor is szemrehányást tennék magamnak, hogy mért nem voltam még odaadóbb a megboldogult iránt.” Centra családával együtt Carpinetóban telepedik le.

— A Fuzok rajzolója. Londonból táviratozzák: Phil May karrikaturista, a Punch rajzolója, ma harminckilenc éves korában meghalt. May mint írás kezdte pályafutását egy vasúttöbén, de kitartó munkával és sok nélkülözéssel rajzolóvá képezte magát s ezen a téren világhírű lett. Igen sok pénzt keresett, néha egy napon száz fontot is, de sokat éjjelezett s ezzel aláasta egészségét.

— Nagy árvízveszedelem Kelet-Ásiában. Tsjuból érkező hírek szerint, egy hirtelen záporos nagy szerencsétlenségnek volt okozója. A hegyekről leömlő víz elárasztotta a várost, sok házat tönkretett és egész hidakat sodort magával. Több mint 700 ember pusztult el és több 2000 vesztette el mindenét.

Lunyevica Gjena aófalata. A szerencsés Draga királyné huga, Lunyevica Gjena egy párisi lapban aófal. Erélyesen, sőt felháborodással utasítja vissza azt a róla és testvéréről elterjedt hírt, hogy ók ketten majd föllépnek a brettlin s onnan majd kifestetett arccal előadásokban számolnak be a rettenetes éjszaka eseményeiről. Ez *aljas rágalom*. Így fejezi ki magát a kisasszony, aztán még ugyolytatja, hogy eszük ágában sem volt az, hogy ilyen méltatlan boszjűk megmagukat azokon, akik nekik legdrágábbak voltak a világon. Sajátságos, pedig már egész részletes utitervet és programot is közöltek a lapok, a külföldiek, hogy merre, mely városba mennek el a Lunyevica-lányok. És az emberek bizony elhitték ezeket a híreket. Istenem, mindenki tudta, hogy a Lunyevica-testvérek pénztelenül, a jövővel való teljes reménytelenséggel utaztak el Belgrádból s mentek Magyarországon át először Bécsbe, ahol a legszélesebbeknek a beszerzése s a megélhetése a legidősebbik nővér egy értékes nyakláncot kellett hogy elzalogosítsa, éppen azt, amelyet szegény Sándor király az eljegyzése alkalmával adott neki. Azután nem is titkolták a kétségbeesésüket, hogy ugyan mi lesz belőlük és azt sem réstelték elárulni akkori kétségbeesésükben, hogy a közönség játékoságára vannak utalva első sorban. Es ilyen körülmények között jött az első hír arról az orfeumi fellépésről. Az emberek gondoltak élelmes impresszióikra, akik alaposan érték az efféle helyzetek kiaknázását s jól tudják, hogy egy kis érdekesség az ifjú hölgyek körül sokkal többet ér, mint akár a legtöbb tehetség, hang vagy színjátszó-képesség. A Lunyevica-lányok pedig ugyancsak érdekesek, s szinte hercegnői előkelőségek, ami még nagyobb előny. Csak gondoljunk Chimay hercegnőre például. Hát mindaz, amit a Lunyevica-lányokról írtak, nagyon plauzibilis volt. Némelyek azt mondták, hja, élni csak kell, másokban ellenben kissé megcsappant a részvét a kisasszonyok iránt. Ennyi élelmeség és ilyen hamarosan a sötét tragédia után, még sem járja. Most aztán erre a aófalatra ezek megkönnyebbülnek és örülnék, hogy Draga királyné hugai mégsem ilyen cinikus teremtek. Legföljebb a nagyon szkeptikus népség gyanakszik kissé, hogy hátha azért fordítottak a kisasszonyok a szándékukon, mert most már eldőlt, hogy mégis csak hozzájutnak a nényük hagyatékához. De ez már tulok kétkelés. Ha már ilyen keményen aófal Lunyevica Gjena, mégis csak igaza van. Mert csak nem merné ilyen erős hangon visszautasítani a róla elterjedt hírt. Könnyen akadhatnának többen is, akik meg ót aófalnak le.

Kocsis és trónörökös. *Krisztian* dán trónörökös nem régiben Kopenhágában időzött. Távozása után, a dán uságok a következő érdekes és mutatott történeteket kolportálják. A trónörökös megszóllított egy kocsis:

- Nincs lefoglalva?
- Nem vagyok.
- Nem vince el az Amalienborg-térre?
- Nem, nem, az nagyon bajos volna.
- Mért?
- Hát tudja, a trónörökös itt tartózkodik városunkban és így sok idegen utast kapok, akik szeretnék látni a trónörökösöt, mikor visszatér a pályaudvarról.
- De ón bizonyára tudja, hogy abban az esetben, ha nincs lefoglalva, kötelessége engem szállítani.
- Tudom, tudom... és ha nagyon ragaszkodik kéréséhez, hát...'
- Igen, ragaszkodom, vigyen el az Amalienborg-térre.

Mikor aztán a trónörökös kiszállt a kocsiból, egy tizkoronást adott át a kocsisnak.

- Nem tudok váltani, — mentegetődzött a kocsis.
- Sebaj, tartsa meg az egészet...
- Az egészet? Valóban? Hisz akkor — füttyölők a trónörökösre!

Házasság. *Regle* Elemér, a földmívelésügyi miniszterumban alkalmazott mérnök, *Regle* János kir. tanácsos országközi főigazgató fia, tegnap a krisztinavárosi plébániatemplomban vezette oltárhoz *Szabó* Melánia kisasszonyt. Az esketési szertartást *Antók* Daniel plébános végezte.

Dr. Kiss Dezső m. kir. belügyminiszteri segéd-fogalmazó, Kiss Karoly rosznyói földbírtokos törvényhatósági bizottsági tag fia eljegyezte dr. *Ruber* József főorvos leányát, *Ilonkát*.

Rooseveltt kalandja. Newyorki lapok írják: Hogy mennyire tud magán Roosevelt elnök uralkodni, arra nézve jellemző a következő eset: Az *oyster Bay*-ban, ahol nyaral, a mult vasárnap családjával együtt a templomba kocsizott. Hirtelen, kerékpáros jött velük szembe, aki rendkívül bosszankodván, hogy ki kell térni, a legdurvább módon sértegette az elnököt és családját. Az elnök dühösen ugrott le a kocsirol, hogy megfenyítse a durra káromkodót. De hirtelen megváltoztatta szándékát. Eszébe jutott, hogy vasárnap van, nem akarta ezt a napot megszentelgeteni.

telenteni. Két utkos rendőrt itelt magához és azokkal vezetette el a kerékpárost. A szerencsétlen ember oda volt szegényében, mikor megtudta, hogy kit szidalmazott.

— A oim. A belga királyné hagyatékának ügyében érdekes kis incidens idéz elő némi huzavonát. Erre vonatkozólag a következőket jelentik Brüsszelből. A megidézések az elhun t *Henrietta* bega királyné hagyatékának lebonyolítása ügyében diplomáciai uton Bécsbe érkeztek de csakis a *Lujza* hercegnő gondnokához dr. *Feistman* el udvari ügyvédhez, a Lujza hercegnőhöz és a *Fülöp* kőbúrgi hercegehez címzet meghívókat kézbesítettek, ellenben a *Lonyay* gróft párnak szó ó idézés mint kézbesíthetlent, diplomáciai uton visszaküldték a brüsszeli államügyészhez, mert a gróné a levélben, "királyi fenségnek" van címezve. A címzés pontosan így szólt:

"A Son Altesse Royale Madame la Princesse Stephanie Ottilde Louise Herminie Marie Charlotte, Princesse Belgique, Duchesse de Saxe, Princesse de Saxe-Coburg-Gotha et son epoux M. Elemér Comte de Lonyay de Nagy-Lonya et Vásáros-Námény. domiciliés tous deux au Palais Lonyay à Buda-Pesth!"

Bécsben kijelentették, hogy az irat csak akkor fogják kézbesíteni, ha a cím egyszerűen ez lesz: *A Madame la Comtesse Stephanie Lonyay, née Princesse de Helgique.* A belga jogtanácsosok azonban a címzésen nem akartak változást, hivatkozván arra, hogy gró t Lonyay Siefániától Ausztria-Magyarországon megvonnatott ugyan a, császári és királyi fenség" cím, de mint belga hercegnő nem foszthaják meg a királyi fenség címét.

Gróf Lonyay Elemér ó címzésre vonatkozólag S. Marybó t a következő táviratot küldte a *Neue Freie Presse* nek!

Folyó hó 4-ki reggeli lapunkban egy entrefilet olvasok amelyet a brüsszeli *Sour* című újsárból vettek át s amelyre vonatkozólag, mert a cikk inkompetens és végső mondata hiányzik kérem a következő helyreigazítás közését. A helyreigazítás szövegét így hangzik: „A király brüsszeli államügyésze Lujza hercegnő hitelezőivel ügyvédjük, Janson utján közölte, hogy az idézés teljesen helyes mert Steiánia hercegnő t belga törvény szerint a királyi fenség címzés csakugy, mint eddig, most is megilleti.

Gróf Lonyay Elemér.

— Egy zágrabi bomba. Zágrábból jelentik, hogy a tartományi törvényszék bürofelügyelője tegnap este a törvényszéki épület pinözfében egy poros dinamobombát talált, amelyeknek gyújtósínorja teljesen el volt égve. A bombát valószínűleg a legutolsó merénylők idejében dobák a pinözbe, de szinorja elégeit, anélkül, hogy a bombát felrobbantotta volna.

— Katonák szerencsétlensége. *Szerájevó*-ból jelentik: Három 38. ezredbeli kőzaton a minap ott a lövgyakorlatra kiszemelt terepet rendezgette. Közben sziklát is kellett robbantaniok, amibeh dinamitot használtak. Az egyik dinamittöltés sehogy sem akart felrobbanni. A felügyelő tiszt erre megparancsolta az egyik katonának, hogy furjon lyukat a sziklába és vegye ki a dinamittöltést. A katona követte a parancsot, de erre a dinamit felrobbant és mind a három katonát súlyosan megsebesítette. Az egyiknek a szemét égette ki a dinamit úgy, hogy teljesen megvakult.

— Halálozás. *Zöldi* Márton, kedves kollégánkat, a *Budapesti Napló* kiváló tárcíróját, nagy csapás érte. Felesége, született *Alszeghy* Ilona, a mult éjszaka váratlanul meghalt. Az elhunyt általános kedvelt művészszalókból való, mely jeles erőket adott a magyar színpadnak. Maga az elhunyt is operanékesnő volt bátyja, *Alszeghy* Kálmán, az Operaház főrendezője, testvérhuga pedig *Császárné Alszeghy* Irma, a Nemzeti Színház művésznője, s három viru ó leánya közül is kettő választotta magának hivatását a művészpályát. Halála nagy részvétet keltett széles körben s igaz részvétet veszünk részt mi barátunk gyászában, amit oly hirtelenséggel ért a lesújtó csapás, hogy távirattal szólította haza kedves halottját.

Rendkívül nagy részvét mellett temették el ma délután az állatorvosi akadémia tudós magántanárát, dr. *Szakács* Andort, aki a boncolásoközben kapott vérmérgeztől tragikusán hunyt el. A temetés a kerepesi úti temető baltásznázóbl ment végbe. A gyászolók sorában ott volt *Csaday* Endre osztálytanácsos a kuzusminisztérium képviselője, az állatorvosi iskola egész tanártestülete, *Bene* László almanvasúti felügyelő, stb. Az evangélikus lelkész megható búcsuzatója után a kóporosót a sírhoz vitték, aho. a kollégák nevében *Ernst* de *Wellberg* Jenő megható beszédben búcsuztatta el a halottat.

— Nagyanyák, akik unokáikat szoptatják. Dr. *Siegert* strassburgi orvos a *Müncheni orvosi hetilapban* ót olyan nagyanyáról ír, akik maguk szoptatják unokáikat. Az ót asszony a 41-ik és 43-ik év közt van és gyermekeik száma 9 és 17 közt váltakozik. Mindegyik nagyon soká szoptatott. *Siegert* tanár annak bizonyítására említi tel az ót asszonyt, hogy elzászi nőknek — mert mind az ót elzászi — rendkívül soká marad meg szoptatóképességük.

— A Rökk Szilárd-utcai pékek. Nemrégiben nagy loszogatásra egyesültek Budapesten a pékemesterek és a péklegények. A legények sztrájkot csináltak, sztrájk-komédiát s amikor aztán megkötötték a békét, annak az volt az ára, hogy a mesterek rémségesen felszoktették a sütemény árát, a segédek pedig kötelesték magukat arra, hogy csak olyan mesterhez állanak munkába, aki drágán adja a süteményt. Azóta Budapest az ilyenformán megráglutt süteményi eszl, kivéve azokat a keveseket, akik a Rökk Szilárd-utca 29-ik számú házában levő pékműhelyből fedezik a szükségleteiket. Ezt a sütlepelt a pékeknek egy olyan csoportja alapította, amely nem tartja összeegyeztethetőnek a tisztességgel azt, hogy uszora-kamatra dolgozzék. Ebben a boltban nyolc kiflit adnak egy hatosért, nem hatot, mint a többi boltban, s mégis derekas nyereséggel dolgoznak, az hogy dolgoznak, ha a többi pék nem igyekeznék lehetlenné tenni a munkájukat. Érdekes, hogy itt, Budapest kellős közepén micsoda küzdelemmel dolgozhatnak ezek az emberek. Ablakait beverték, táblájukat bemocskolták kátránnyal, elhódították tőlük egy csomó embert s a leghitványabb módon, tervszerű számitással igyekeznek tönkretenni óket. Egy szatócsot, aki ebből a boltból szerzi be a kenyeret, azzal fenyegettek meg, hogy összetörök az egész berendezést, ha ott nem hagyja a péklegények boltját. Ez persze följelentette a fenyegetőket a nyilvánvaló zsarolás miatt. Kikutatják a bolt állandó revóit és megfélemlítik, vagy ocsóbban adják nekik a kiflit, mint akár a Rökk Szilárd-utcai bolt. Persze csak addig tart a verseny, amíg a becsületlen versenytárs tönkre nem megy. A makmüvönkökre, akik a malmok és a pékek köztöt közvetítik a lisztet, rájlesztettek, hogy nem vásárolnak többé tőlük, ha *emezelnek* is adnak lisztet. Ilyenformán megessét egyszer az is a péklegények műhelyében, hogy tőkéletesen kifogytak a lisztből s egy este koflison vitték a műhelybe hirtelenében három zsák lisztet, hogy reggelre a legszükségesebb téstáival elkészülhessenek. S a műhelyben állandóan egy rendő vizgáz arra, hogy be ne törjön kívülről a konkurrencia. S mindez azért, mert ez a bolt bebizonyítja, hogy nyolc kiflit is lehet adni egy hatosért, nemcsak hatot.

— Elítélt zug-bukmékerek. A IV-ik kerületi kapitányság ismét két olyan zug-bukmékert itét el, akik a János-emű közönségét csalták. Az egyik *Eichenbaum* Sámuel hentes, aki a Szövetség-utca 28. szám alatt lakik. Ezt kétnapi elzárásra és 25 korona pénzbüntetésre itették. A másik *Seagmüller* Dezső cipész, aki a Hajo-utca 6. számú házában lakott. Ezt nyolcnap elzárásra és 2 0 korona pénzbüntetésre itéte a IV. kerületi kapitányság. Ezenkívül pénzeket és tétegyeket koboztak el a szétbámos bukémékerektől. A rendőrség még több ilyen zugfogadó elen tolytat vizsgálatot.

— Megszűnt az árvízveszedelem. A legutóbbi napokban léto volt, hogy ismét árvízveszedelem következne be, de a ma érkezett jelentések szerint nemcsak a Duna és Tisza, hanem a nagyobb mellékfolyók is mind apadásnak indultak. A Vag, a Latorca is áradó jellegű ötlöt most már azoknak a vidékén sem kell veszedelemről tartani. A budapesti folyamunkönség jelentése szerint a Duna a fővárosnál tegnap óta 30 foknyi meleg mellett 16 centiméter esett s mai magassága 426 centiméter.

— Dienes szökése. *Zürichből* jelentik, hogy a *Dienes* Márton ott tartózkodásáról forgalomba került hír személyek észetvedéséből eredt. Egy zürichi szállóban ugyanis tényleg megszállt egy olyan nevű ur, de ez nem *Dienes Márton*, hanem *Dienesch* Samu huszárorngy volt. Valószínűbb tehát az a hír, hogy *Dienes* kerülő uton Hamburgba utazott és így lehetséges, hogy Altonában, mely város közvetlen Hamburg mellett van, felismerték.

A főkapitányság ma a rendőri sa.tóiroda után a következő nyilatkozatot adta ki:

Azon újabbban elterjedt hírekkel szemben hogy a főkapitány a június 29-rol 30-ára virradó éjjel a Sélley miniszteri tanácsos által lakott nyári lakban megjelent, a főkapitány kijelenti, hogy az éppen olyan teljes valótlanság, mint a többi már megcáfolt mendemonda. A főkapitány a kérdéses villában már évek óta nem volt és Sélley miniszteri tanácsosa netek óta egyáltalán nem találkozott, sem üzenet után nem érutkezett.

— A Verhovina hajótöröttjei. Néhány év óta *Szemerzik* Vaszil mintegy kétszázadmagával Kanadába vándorolt s Frank közönség telepedett le szénbányamunkásnak. A nagy magyarországi rúthén hely tövében lévő falucskákba szomorú hírt írnak a kivándoroltak. Nem tudnak annyi pénzt összekuporgatni, hogy újra hazajöhessenek és mellette baromként dolgoznak. Huszonkét társuk nem is látja az édes hazát többé. A szénbánya mellett egyik kialudt vulkán kőtör, a láva elborította a szénbányát. Huszonkét rúthén munkás beunrekedt s ottveszett, mert a szörnyű lávaolyótól nem lehetett a mentésre gondolni. *Szemerzikkel* együtt megirta a szomorú birt a maga családjának *Delej* Hribor, *Andruska* Iván, *Bejko*

Jurij és még többen. Nagy a szomorúság most a Verhovinán, főleg azokban a házakban, ahonnan a kenyérféreg hónapok óta távol van, de magáról hírt nem adott. A jelentések szerint Kiblitá, Czura Vaszil és Czap Iván honfitársunk tetemét már agnosztálták, a többi megszűnésedett holttestet nem lehet fölismerni.

Halál a kapitányság épületében. Ma délben fél egykor Szanák Adolf szabóságát, akit ittas állapotban találtak az utón, egy rendőrszemre be akarta kísérni a VII-ik kerületi kapitányságra. Szanák utközben a Hársfa-utcában összerogyott. A rendőr nagy nehezen bevitte a kapitányság épületébe, ahol az orvosi segély dacára, hamarosan meghalt. Holttestét bevitték a törvényszéki orvostani intézet bonctermebe.

Kormányozható léghajók versenye. A st. lousisi világhírállítás egyik különös érdekessége tudvalegleg léghajóverseny lesz kormányozható léghajók számára, s mint olvassuk, a győztes számára a versenyt rendező kiállítási bizottság százezer dolláros díjat tűzött ki. A résztvevőknek százötven dollárt kell letenniük, amelyet, ha a versenyben részt vesz visszakar. Mindegyik léghajón legalább egy embernek kell lennie a felalálón kívül. A díjat az nyeri meg, aki háromszori felszállás után a legnagyobb közepes sebességet éri el. De óránként harminckét kilométert mint minimális sebességet okvetlenül el kell érni. Mindebből is látszik, hogy a kormányozható léghajó problémájának a megoldását most már nemcsak hogy képzelésnek nem tartják, hanem egyenesen olyan eshetőségnek veszik, amelynek határideje a legközelebbi jövő.

Rendőri hírek. A rendőrség tegnap ismét több tekepálya-sípistát tartóztatott le, akik az általuk bérlet és preparált tekepályákon kifosztották az idegeket. — Schneider Erzsébet szakácsnő tegnap délután a Ferenc-József-hídról a Dunába ugrott. A közeli halászközpontban kimentették és a mentők a Rókus-körnába vitték. — Jalaus József 60 éves zenész az eskü-téri hid budai oldaláról ugrott a Dunába. Őt is kimentették. — Ma hajnalban a Lánc-hídról egy uriasan ütözött férfi a Dunába ugrott és elmerült a hullámokban. A hidon egy papirapot hagyott, amelyre ez volt írva: *A nevem Silberstein Mária, lakom Király-utca 14. sz. a.* A rendőrség megállapította, hogy az öngyilkos kereskedelmi utazó-ügynök.

(x) **Capillator** tudományos alapon készült egyetlen biztos és azonnal ható hajnövesztő és hajapoló szer minden hajbetegség, őszülés és kopaszodás ellen. Egy üveg ára 5 korona. Főraktár: Magyar királyi gyógyszerár Budapest, Marokkói-utca 2, valamint minden nagyobb gyógyszerárban és drogeriában is kapható.

(x) **D. Fővrosz-davizigépek Kertész Tódornál.**

A detektiv idehaza.

A főkapitány: Fogalmazó ur, megjött már a detektiv?

A fogalmazó: Igenis, méltóságos ur.

A főkapitány: Nevezzen engem röviden grófnak. Küldje be a detektivet. Maga elmehet.

A fogalmazó: Parancsára, gróf ur! (El.)

A detektiv (belép): Alázatos szolgálja, méltóságos uram.

A főkapitány: Nevezzen engem röviden hercegnek.

A detektiv: Igenis, fenség.

A főkapitány: Mi van Dienesel?

A detektiv: Amint parancsolni méltóztatott hercegségodnak...

A főkapitány: Nevezzen röviden főhercegnek...

A detektiv: Igenis, oszásári és királyi fenség...

A főkapitány: Ez az! A királyt különben elhagyhatja... Hát mi van Dienesel?

A detektiv: Amint parancsolni méltóztatott oszásári fenségednek, egészeu Hamburgig elkísértem.

A főkapitány: S az álszakáll, amit küldöttem neki...

A detektiv: Oh oszásári fenség, pompás szolgálót tett. És a vörös haj nagyon jól áll Dienes urnak...

A főkapitány: Na lássa... Singernek feketét küldtem volna... Hehehe!... Mit csinált a német rendőrség?

A detektiv: Semmit... Mert, ha mi Berlinben voltunk este tízkor, az elfogatási parancs tizenegykor érkezett meg. A táviratokba Dienes helyett kétszer a Hegyi név csuszott be s így Hegyi ötször el is fogták...

A főkapitány: Hja, az én rendszerem esalhatatlan...

A detektiv: A mellénk osztott detektivek egyik városban grófnak címezték Dieneset...

A főkapitány: Dienes urat...

A detektiv: Pardon, Dienes urat s ign jó használatot tettek a velünk vitt liberáknak... Két városban pap volt nagyságos Dienes ur, egy helyütt öngyas s Hamburgban misszionárius... Az uton különben két

kilőt hízott s nagyokat mulatott az utána küldött magyar lapokon.

A főkapitány: Nagyon meg vagyok magával elégedve... S ha a parlamenti bizottság elé kerül véletlenül...

A detektiv: Semmire se emlékszem... Hülye leszek, mint a többiek...

A főkapitány: Nagyon helyes... Ajánlani fogom felsőbb helyen...

A detektiv (meghajlik): Oh oszásári fenség!...

A flandriai gróf.

Brüsszeli rövid időközben a következő három sürgöny érkezett: 1. a flandriai gróf beteg; 2. a flandriai gróf nem beteg; 3. a flandriai gróf egy ingben szaladgál az utcákon.

Szárnyán hozza e hírt a drót;

Ittaz a flandriai gróf,

Lezad, köhög, a torka fáj;

Ijedten szól a sok lakáj:

Á torka fáj.

Az orvos jön, az orvos megy,

Igy szól: — a hőlok negyvenegy;

Már holnap el kell őt temetnem,

És szót a gróf úr meglepetten;

Ez kellemetlen.

És nyomban ágyba fekszik ő,

De ott még melegebb a hő;

Oly türehtelen a meleg,

Hogy szót a gróf: isten veled!

Én teikelek.

S felkelt a flandriai gróf,

Egészeséges már, szót a drót.

A gróf a Celsiuso' megy..

S a Celsius szót: egyre megy;

Negyvenegy.

A gróf vakarta a fejét

És búsan szót: ez mégse szép;

Ez ellen mégis tenni kén',

A Celsius túlmész a mén

És ott' fázok én.

S mivelhogy nem csapant a hő,

Vetközni kezdett nyomban ő

S az utón, uton ingbe' járt,

Gondolta: ez talán nem árt,

És várt.

S a grófnak kebele dobog,

Az ing lebeg, az ing lobog;

Használt a kura s nem köhög,

A gróf ur többé nem köhög,

Csupán röhög.

xi.

FŐVÁROS

(*) **A Kossuth-mauzoleum.** A tanács ma elhalá-rozta, hogy a Kossuth-mauzoleum föld-, kőműves-, elhelyező- és kőfaragómunkájára nem hirdet nyilvános pályázatot, hanem szűkebb körű árjelítést javasol. Előbb fölhívja a tanács a mauzoleum építésére felügyelő bizottságot, nyilatkozzék aziránt, elfogadja-e a köz-építési igazgató előterjesztését a fölhevandó vállalkozókra nézve.

(*) **Színészek kérése.** Havi Lajos színigazgató annyira tönkrement az óbudai Kisalud-színházban, hogy utiköltségre sem tudott pénzt adni tagjainak és az utiköltségre, nyolcászó koronát, most a fővárostól kéri. A tanács elutasította a kérést már csak azért is, mert régebben határozottan kimondta, hogy a színház igazgatója nem számíthat semmiféle segítségre.

(*) **As állat- és növényhonosító-társaság ügyel.** Az állat- és növényhonosító-társaság ellen több rend-beli panasz merült föl az újabb időkben, részint írás-beli beadvány alakjában, részint pedig a főváros köz-gyűlése előtt. A tanács ezek alapján elrendelte a vizsgálót s ennek a vitelével Lung György tanácsost bízta meg. A tanácsos a megbízatásnak eleget tett s a vizsgálótai kiterjesztette a társulat ellen nyilvánított összes panaszokra, amelyek főleg annak bizonyos tekintetben alapszabályellenes működésére és nem helyes elveken alapuló pénzközelésére vonatkoztak. A tanácsos most a tanácshoz intézett előterjesztésében kijelenti, hogy a panaszban és interpellációban föl-hozottak tekintetében *nincs olyan jelenség, amely a ha-tóság beavatkozását megokolná tenné.* De viszont abban a véleményben van, hogy az 1875. évből való s így teljesen elévült alapszabályokat módosítani kell. Jav-asolja a tanácsos, hogy erre hívják föl a társaságot.

SZÍNHÁZ, ZENE

** **A kornevillei harangok** Megint egy régi jó operett, megint briliáns előadás s megint szűfolt ház, Krecsányi határozatlan eltalálta a közönség ízlését, mikor sorra eleveníti fel az operett klasszikus kor-szakának legszebb darabjait. Mindegyikhez csak ugy tódul a közönség. Ma *A kornevillei harangok* oszadszép zenéjén mámorosodott meg a pulikum s annyit talán még sohasem tapasztalt színházban, mint ma a darab-nak és előadásnak. Hosszabb szabadsága után ma lépett föl először *Perényi* Margit Serpolette szerepé-ben s taps, virág köszöntötte. Mellette nagy sikere volt *Környeynek* a mári és *Hegedűs* Ferenc vendég-nek Gáspár apó szerepében. Környey énekelve egyszerűen elragadta a közönséget. Nagyon jók vol-tak még *Újvári* és *Környey*.

** **Budai Nyári Színház.** A Budai Nyári Szin-házban hónap, pénteken *Beregi* Oszkárnak, a Nemzeti Színház tagjának második vendégjátékát *Romeo és Júlia* kerül színpadra. Remeót *Beregi* Oszkár, Juliát *Fáy* Flóra játszza. Szombaton lesz a nagyszerű *Éjjei menedékhelynek* a huszonharmadik előadása.

** **Tanulmányuton.** *Somló* Sándor, a Nemzeti Színház igazgatója a napokban érkezik meg Angliá-ból, ahová július elején utazott tanulmányútra. Az igazgató egyelőre *Gödöllőre* megy ki a családhoz s e hó 20-ától kezdve ismét folytatja a színház ügyeinek vezetését.

** **Az Aradi Nemzeti Színházról.** *Aradról* je-lentik: Oriási sikerrel került színre tegnapi Aradi Nemzeti Színházban *Gorkij* szenációs drámája, *Az éjjei menedékhely.* A mű, amelyet *Zilahy* igazgató maga rendezett és amelyben maga is játszott, ritka és mély hatást tett a közönségre és az színház ritkán hallott anyyi tapsot, mint ezuttal. A szereplőket felvonások után nyolcszor hívták a lámpák elé és különösen tinnepelték: *Zilahy*, *Békést* (Luka), *Gazdit* (Natacsa) és *Sarkadyt*, aki igen jó báró volt. Felütek még: *Mariházy* (Bubnov), *Sonlay* (Pepe) és *Könyves* mint Szatín. A drámát négyezer játsszák egymásután. A társulat most *Lehar* nagyszerű operettejére a *Drótos-tóra* készül.

MŰVÉSZET

□ **A Múcsarnokból.** Az Országos Magyar Kép-zőművészeti Társulat a városligeti Múcsarnok belsejét teljesen helyreállította s részben átalakította. Neveze-tesen a nagy, középső termet négy kis intim tülkére osztották be s ezáltal itt fogják elhelyezni azokat a kis képeket, amelyek a termék hatalmas falain telje-sen elvessztek. A pompás termekben az első kiállítást a Társulat rendezti az idegenben elhunyt kiváló mag-yar festőnek, *Eisenhut* Ferencnek hátrahagyott mű-veiből a művész üveggyének javára. A Társulat a nemes célra való tekintettel, kéri a nagyközönséget, hogy akinek *Eisenhut*-féle kép van birtokában, azt boosássa a kiállítás tartamára a Társulat rendelkezé-sére. Egyben kéri, hogy ezt minél előbb jelentsék be a tükári hivatalba. Az *Eisenhut*-kiállítás után még *Vágó* Pál műveiből rendeznek egy kollektív kiállítást s az ősi kiállítás a rendes időben, november 15-én nyílik meg. Az ősi kiállításon összesen hét jutalom kerül kiosztásra.

□ **Festőművészek figyelmébe.** E napokban a lapok azt a hírt közölték, hogy az a művészeti pá-lyázat, amelyet a székesfőváros a *Budavára bevétel* megörökítő kép festésére kiűzött, az idei szeptember végén lejár. Ez a közlemény téves, mert a pályázat határideje, amint ez a nálam mint a képzőművészek egyesülete festészeti szakosztályának elnökénél lévő pályázati hirdetés bizonyítja, csak a jövő év, 1904. év szeptember havában jár le. — Szükségesnek tartot-tam s figyelemzetés megtételé, hogy festő kollégáim a helyes dátumot megismerve, tudják, hogy pályá-művük elkészítésére még egy teljes esztendő áll ren-delkezésükre. *Márk* Lajos festő.

□ **A zentai képhírállítás.** Zenta város augusztus hónapban mezőgazdasági és iparkiallást rendez. Ezzel kapcsolatban a kiállítás igazgatósága képhírállítást is tervezett, amelynek rendezésére a budapesti *Nemzet*s Szalont kérék fel. A Szalon igazgatósága, noha alap-szabályszerű nyári szünetét tarja, érnikezésbe lépett a zentaiakkal, de miután a kiállításnak nemcsak anyagi, de még erkölcsi sikere sem lenne meg, tehát bizonytalan időre elhalasztották.

□ **Magyar festő Rómában.** *Samossy* László festőművész, Munkácsy Minály első mesterének fia és a nagy művész tanítványa, aki hosszabb idő óta tar-tózkodik Rómában, jelenleg a római Borghese-kép-tárban dolgozik, ahol *Tizian*nak „Egi és földi szerelem” című remekművét másolta le egyik állami gyű-jteményünk számára. A művész ezenkívül egy bibliai tárgy nagy képet fest a *Fraknói-villában*, ahol *Fraknói* püspök műtermet rendeztetett be számára.

TUDOMÁNY, IRODALOM

○ **Az Akadémiából.** A Magyar Tudományos Akadémia távollevő öltökárának, *Szilgy* Kálmán minisz-teri tanácsosnak teendőit e hó elsőjével az őt helyettesítő *Gyulai* Páló *Pauer* Imre osztályútkar vette át. A fő-titkár szeptember elején érkezik vissza a fővárosba. Az *Akadémia Könyvtára* még szeptember 15-ig marad zárva, de a főtitkarság ez uton is tudomására hozza az Akadémia tagjainak, hogy számukra minden szer-dán-11-től 1-ig kiadják a munkákat.

SPORT

*** Köttingbrunni versenyek.** Csupa handicap és eladóverseny szerepelt a mai programban, öröme a könyveseknek. A sok favorit után, melyek a meetingen nyertek, ma alapos felfordulás volt a következőkben. A fogadóktól lovak az egyetlen *Galahad* kivételével mind lemaradtak. Maga a főverseny, a *Köttingbrunni nagy handicap* is meglepetés volt, mert a fogadásokban elhanyagolt *Cedkosassony* maradt győztes a favorit Orion ellen, míg az előzetes kedvenc: Akárhogy, egy pillanattig se volt versenyben. A részletes eredmény ez:

I. *Eladó háromvesek gátversenye.* Handicap. Díj 1800 korona. Távolság 2400 méter. Gróf Trautmansdorff L. *Juchel* (Barker) első, Jankovich-Bésán Gy. Gaudiunda (Morton) második, Dreher A. Rama thuri (Huxtable) harmadik, aztán Iharos, Luftschifferin, Kintornás, Portas, Booskay, Aóel. Totalizátor: 10:45. Helyretogadások: I. 50: 83. II. 50: 174. III. 50: 69.

II. *Kétévesek versenye* Díj 4000 korona. Távolság 1200 méter. Báró Springe G. *Galahadja* (Tara) első, gróf Bathynay E. Vice-Versája (Huxtable) második, lovag Wiener-Welten R. Nugommorna (Barker) harmadik, aztán Princess Nelly, Rhodopa, Bonta. Totalizátor: 10: 16. Helyretogadások: I. 50: 61 és II. 50: 69

III. *Eladók handicapja.* Díj 2000 korona. Távolság 1000 méter. Gróf Orssoy P. *Mirageja* (Russel) első, Schössberger L. Biztosa (Holmes) második, báró Üchütz Zs. Gedachta (Tara) harmadik. Azután: Escamillo Sebes. Pisziócs, G.-Dur, Henry Clay. Totalizátor: 10: 65. Helyretogadások: I. 50: 94. II. 50: 93. III. 50: 102.

IV. *Köttingbrunni nagy handicap.* Díj 10.000 korona. Távolság 2000 méter. Blaskovich E. *Cedkosassony*-a (Van Dusen) első, Gróf Andrassy G. Orion-ja (Russel) második, Dreher A. Ka' Gall-ja (Clemson) harmadik. Azután: Vadono, Carmin, Akárhogy, Ugyanaz, Styria, Kapus, Malupri, Ferő. Totalizátor: 10: 98. Helyretogadások: I. 50: 145. II. 50: 72. III. 50: 175.

V. *Eladó két évesek versenye.* Díj 2000 korona. Távolság 1000 méter. Baltazzi A. *Fügedje* (Krousil) első, Egyedi L. Fogolya (Bohler) második, Jankovich-Bésán Gy. Hamarja (Neumann) harmadik. Azután: Ezaz Valkenswaard, Look hore. Totalizátor: 10: 19. Helyretogadások: I. 50: 80. II. 50: 72.

VI. *Akadályverseny.* (Handicap.) Díj 3000 korona. Távolság 8200 méter. Schindler L. *Gugu-ja* (Fürst) első, Hg. Taxis E. Baltavár-a (Williamson) második, Brautoid L. Gyopár-ja (Lawon) harmadik. Azután Mysery, Socius Sea Snake. Totalizátor: 10: 39. Helyretogadások: I. 50: 67. II. 50: 60.

VII. *Kétévesek handicapja.* Díj 2.000 korona. Távolság 1200 méter. Gróf. Taxis M. *Lasseeje* (Tara) első, Scindier L. Parthenája (Lewis) második, Luczenbacher M. Wigwam (Leier) harmadik. Azután Bátor, Vaduz, Derü, Vadór, Grande, Ciohuczkó. Totalizátor: 10: 63. Helyretogadások: I. 50: 127. II. 50: 135. III. 50: 163.

TÖRVÉNYSZÉK

§§ **Pánszlávok sajtópöre.** A pozsonyi ítélőtábla előtt ma délelőtt kezdtek tárgyalni *Markovics Rezső* vádjú helyi ügyvéd, *Markovics Gy.* a vádjú helyi orvos és *Csulák Lajos* lubinai plébános bűnügyét, akiket a nyitrai törvényszék a magyar nemzet elleni izgatás miatt elítélt. A tárgyalást *Porubsky Jenő* tanácselnök vezeti, a vádhatóságot *Füzessery Tibor* főügyész helyettes képviselte, ki vádbeszédében szigorúan tartózkodott minden politizálástól és tisztán a büntetőjog alapján kérte a vádlottak elítélését, hangsúlyozva intelligens voltak, mely a közép izgatása tekintetében súlyosítottág esik a mérlegbe. *Fajnor István* védőügyvédet a politikai viszonyok fessegetése miatt az elnök többször rendutasította. Este 7 órakor hirdették ki az ítéletet, mely szerint mindhárom vádlottat a magyar nemzet elleni izgatás vádjá alól bizonyítékok elégtelensége miatt felmentették. A vádhatóság nem élt felelősséggel és semmisségi panaszt sem jelentettek be, az ítélet tehát jogerős.

§§ **Egy század egyesület panamája.** A nagyszabású szász mezőgazdasági egyesület panamája címen a már megszűnt *Seben* és *Fogaraszvármegy* című politikai hetilap 1902. évi szeptember 21-én megjelent számában erős támadást intézett a nagyszabású szász mezőgazdasági egyesület ellen s kiméltelenül lerántotta a leplet azokról a visszaélésekről, melyeket a nevezett egyesület a katonai szállítások körül követett el. A cikk miatt az egyesület vezetőinek rágalmaszai sajtópört indított a cikk szerzője *Czobor Hugó* hírlapíró ellen, akit a nagyszabású törvényszék el is ítélte rágalmasz miatt 14 napi fogságra és 200 korona pénzbüntetésre. Felelősséggel folytán felkerült az ügy a kolozsvári királyi ítélőtábla elé, amely megsemmisítette a törvényszék marasztali ítéletét s Czobort felmentette a vád alól.

§§ **A bankórmester.** Tavaly ősszel *Marsalkó Miklósné* a szomszédjának, *Scherer* Andrásné bűncselekedését asszonynak megsugta, hogy megérkezett és nála szállott meg a zombori bankórmester. Aki gyorsan meg akar gazdagodni, mondotta, el ne halaszsa a kínálkozó alkalmat, mert egyszeres jó ban-

kóért tiszteres hamis bankót kap, amelyet nem lehet a valóditól megkülönböztetni. Scherer né kapva-kapott a kínálkozó alkalmat, kivette a takarékpénztárból nyolcezer forint összekuporgatott pénzét, amelyért nyolcvanezer forintot ígérték neki. A bankórmester megérkezett és szemle alá vette az ezreket s hozzáfogott a rajzolásához. De mivel az egyik bankjegyre gyűrtöttek, a másikat halványnak, a harmadikat sötétnek találta, magához vette mintának mind a nyolc ezerforintos, hogy majd a kocsmában az éjjel megrajzolja ráok a hamis bankókat. Másnap a csalóknak már hűlt helyük volt, de a csendőrség csakhamar kézrekerítette *Petres Bálintot* és *Marsalkó Miklósnét*, akik akkor már nyakára hágtak a kicsalt pénznek. A szabadkai törvényszék *Petres Bálintot* csalás miatt négyévi, *Marsalkó* pedig *kétévi fegyházra* ítélte. A szegedi tábla az elsőrendű vádlott büntetését három esztendőre, a másodrendűt egy évre szállította le. A Kuria szüneti tanácsa ma a vádlottak semmisségi panaszát elutasította.

§§ **Letartóztatott berlini kereskedő.** Pár hónappal ezelőtt a berlini *Lana* nevű bélelti társaság feljelentése letartóztatották Zürichben *Hirschfeld Márkus* berlini kereskedőt. Miután kiderült, hogy *Hirschfeld* magyar honos, a letartóztatására vonatkozó ügyiratokat átérték a budapesti törvényszékhez, amely nyomban intézkedett *Hirschfeld* kiadatására. Pár nappal ezelőtt *Hirschfeldet* bezárították már a Markó-urcai törvényszéki fogházba. A letartóztatott kereskedő védelemre kérvényt adott be *Hirschfeld* szabadlábra helyezéséért, s ezt a kérvényt ma intézte el, még pedig kedvezően a törvényszék vádanasága, amennyiben nem látva a károsítási szándékot bizonyítottának, elrendelte a letartóztatott kereskedő azonnali szabadlábra helyezését.

Nyiltér.

**Rohits „Tempelforrás” borral
rendkívül üdítő
és egészséges.**

(Az e rovat alatt közlötteknek sem tartalmáért, sem alakjáért nem felel's a szerkesztőség.)

TÁVIRATOK

Bergen, augusztus 6. *Vilmos* császár ma este meglátogatta *Margit* olasz özvegy királynét a *Jolante* fedélzetén.

Véres sztrájk.

Kiev, augusztus 6. A vasúti és gépgyárművekben még nem állottak munkába a sztrájkolók. Néhány nyomdában is beszüntették a munkát. A vasuton nagyszámú munkás meg akarta zavarni a vasúti forgalmat. Miután sikertelenül szőlították fel őket a szétosztásra, a kozákok a tömegre rontottak és löttek. Több ember meghalt és megsebesült. Batumban teljesen megszűnt a sztrájk és a városban nyugalom van. Erélyes intézkedésekkel sikerült a rendzavaró-kisérleteket elnyomni.

Közgazdasági táviratok.

Bécs, augusztus 6. (A *Budapesti Napló* telefonjelentése.) Eladatott *buzs:* tiszavidéki 8.40—8.75, új 8.80—8.50, déli vasutmenti 7.60—8.05, rozs tót felvidéki 6.60—6.70, pestmegeyi 6.60—6.75, déli vasutmenti 6.45—6.60, tengeri 6.55—6.75, zab magyar 5.70—6.30, válogatott 6.60 K.

New-York, augusztus 6. (*Terménylistája.*) *Zárlat.* *Gyapot:* New-Yorkban nyelben 12.75 12.75, augusztusra 12.65 (12.70), Novemberre 9.73 (9.62), New-Orleansban helyben 12.7/4 (13.-), — *Petrolium:* Stand white New-Yorkban 8.55 (8.55), Stand white Philadelphianban 8.50 (8.50), Refined in Cases 10.50 (10.50), Credit Balances at Oil City 1.66 (1.66). — *Zsír:* Western steam 7.85 (7.85), Rone és Brothers 7.90 (7.90). — *Tengeri irányzata tartott.* — Aug.-ra —. — (—). — Szept.-re 68.1/4 (58.1/4). — Dec.-re 58.7/8 (58.1/4). — *Buzs* irányzata tartott Páros őszi helyben 86.1/2 (84.1/2). — Aug.-ra —. — (—). — Szept.-re 85.1/2 (84.1/2). — Dec.-re 86.1/2 (86.1/2). — Máj.-ra 83. — (87.-). — *Gabona* szállítási díja Liverpoolba 1.1/2 (1.1/2). — *Kávé:* Iair Rio 7. sz. 5.1/2 (5.1/2). — Aug.-ra 3.60 (3.50). Nov.-re 3.85 (3.75). — *László:* Spring Wheat cears 3.55 (0.—3.55). *Cukor:* 3.1/2 (3.1/2). *On:* 28.90—29.25 (28.25—28.55). *Réz:* 13. — 13.12 (13. — 13.25). (A zárójelben lévő számok a tegnapi árakat jelzik.)

Chicago, augusztus 6. (*Terménylistája.*) *Zárlat.* *Buzs* irányzata tartott. Augusztusra —. — (—). — Szept.-re 80.1/4 (79.1/4). — *Tengeri irányzata tartott.* — Aug.-ra 51.1/2 (51.1/2). — *Zsír:* Szept.-re 7.90 (7.92). Dec.-re 7.70 (7.72). — *Szalonna* short cear 8.43 (8.53). — *Sertésus:* Szept.-re 13.47 (13.65). — (A zárójelben lévő számok a tegnapi árakat jelzik.)

KÜLÖNFÉLÉK

A bűn.

Én az vagyok, aminek látszom,
Az emberszivekkel nem játszom,
A vérem könnyen forr, lobog,
Én a jökedvű bűn vagyok:
— Így szólt hozzám a tünemény,
A bűn ott fényelt a szemem,
De őszinte volt ez a szem,
Ha ilyen a bűn: szeretem.

Ami rossz, azt gyűlölöm nagyon,
Az erkölcs vezérlő csillagom,
A vérem hitába lobog,
Én a jó utján maradtok:
— Így szólt a másik tünemény,
Az ajánk ott állt az erény,
De hazug, ravasz volt a szem,
Ha ilyen a bűn: megvetem.

Fabula János.

† **A tuberkulózis és a háborúk.** *Frölich*, német katonaoorvos közli a háborúk és harcok emberpusztításáról a következőket: Abból a négy és fél millió katonából, amit I. Napoleon Franciaországból kiujt, 1792—1815-ig 150.000 hullt el a csatatereken. Wagramnál (1809) 25.000, Austerlitznál (1805) 12.000 katona dőlt ki holtan és megsebesülve a francia sorokból. A lipocsei négy napig tartó csatában (1813 okt. 16—19.) 38.000 embert vesztettek halottnak és sebesültnak a franciák. Magukban véve nagy számok ezek, de összegük a tudósvész pusztításai mögött messze elmarad. A tuberkulózis jelenleg még évente 150.000 ember életét oltja ki Franciaországban.

† **Robinson puskája.** Egy londoni régiséggyűjtő érdekes puskát őriz. Erről a puskáról azt mondják, hogy egykor Alexander Selkirk volt a birtokosa, akiről DeJoa Robinson Kruzoé című könyvét írta, amely az egész világon legkedveltebb olvasmánya a gyermekeknek. A puská semmilyen sem különbözik más akkor használt puskától. A puskatusa egyik oldalára ez van bevéve: *A Selkirk Largo, N. B.*, a másik oldalon pedig ez a felirat van: *Anna R. 1701.* (Anna királynő) *Largo Selkirk* születési helye Anglia északi részében fekszik. Ez a nevezetes puská nemsokára a londoni muzeumba kerül.

† **A pillangófajok keletkezése.** A XIX. század közepe táján vették észre, hogy a pillangók színeit és rajzát az alacsonyabb hőmérséklet megváltoztatja. A sejtés tudássá lett Weismann és Dörmeister kísérletei által, akiknek sikerült egy pillangófaj nyári változatát az egészen más színű téli generációba változtatni, sőt Weismann kimutatta, hogy a téli generáció ősfajában, ilyenben élt a jégkorokszakban földünkön. Tehát hideg az ősi formákat is elő lehet idézni a múltból. Egy német tudós, Fischer, a kísérleteknek mintegy tizenhét évig félébmaradt fonalt újból fölvetve és azokról a senckenbergi természetvizsgálók tudományos ülésén jelentést tett. De ő nemcsak hideggel, hanem meleggel is kísérletezett. Így sikerült neki minden fajt téli és nyári alakra hozni és meglepő, hogy a téli változatok nagyon hasonlítanak az illető faj északaktái képviselőihez. Ezzel Fischer kimutatta, hogy a változat és fajá akulást a hőmérséklet-hatások befolyásolják.

† **Linch sztatistika.** New-yorki kimutatás szerint az utolsó 17 évben 2516 esetben lincseltek meg az Egyesült-Államokban gonosztevőket. Ebből a szép számból 2086 eset a déli államokra jut és 436 az ország többi részére. Mindössze négy olyan állam van, hol ez idő alatt egyáltalán nem fordult elő lincselés. A meglinceltek közül 1573 ember néger volt. A többi, néhány kínai kivételével, fehér. Jellemző, hogy az utóbbi években következetesen növekedett a lincsh-gyilkosságok száma.

N a p i e n d.

Naptár. Péntek, augusztus 7. — Római katolikus: Kajetan. — Protestáns: Kajetan. — Görög-orosz: (juliuss) Anna. — Zs. ó: Ab. 14. — Nap két óra 30 perccor. — Nyug-szik: 7 óra 8 perccor. — Hő: két óra 22 perccor este. — Nyug-szik: 3 óra 36 perccor reggel.

A miniszterek nem fogadják.
Nemzeti Múzeum. Régiségár. Nyitva van d. e. 9 órától délután 1 óráig.
Országos képtár az Akadémiában délelőtt 9—1 óráig.
Mezőgazdasági múzeum (Kerepesi-ut 72.) d. e. 9-től 1 koronáért.

Közlekedési Múzeum a Városligetben nyitva d. e. 9-től 12 óráig és délután 2—6-ig.

Az Akadémia Goethe-szobája nyitva délelőtti 10—12-g. Nyitandó könyvtárak zárva vannak.
A kereskedelmi és iparkamara könyvtára (Szemere-utca 6. sz.) nyitva minden hétköznap 10-től fél 2-ig.
A fővárosi könyvtár (Károly-kört 23.) mindennap nyitva van, köznapokon délelőtt 9—1-ig, vasár- és ünnepnapokon 9—12-ig.

KÖZGAZDASÁG

Ipar és kereskedelem.

A Hollandi Előbirtostól Részvételársaság- hoz ez évi július hóban benyújtott: 404 ajánlat 3.220.952 20 korona tőke és járadékra, ezekből visszautasított 52 ajánlat 411.806 80 koronáról, kiállított tehát: 352 új kötvény 2.838.145 40 korona értékűről. 1903. július hó végén a biztosítási állag volt: 32.065 kötvény 266.185.818 15 korona tőke és járadékra.

Hirdetmény. A Magyar Folyam- és Tengerhajózási Részvételársaság kötelezettséget vállal azért, hogy az általa 1903. szeptember 1-től a folyó hajózási évad végéig *Passau* és *Regensburg* bajor hajóállomásokra való szállítást végeztető elfogadott gabonarakományokat az említett rendeltetési állomásokra a mindenkori érvényben levő díjtételek mellett elkészítje amennyiben ez a nyit hajózás alatt egyáltalában lebeisleges. Különösen pedig elvállalja azt a kötelezettséget, hogy az ilyen eredetű *Regensburgba* címzett gabona- és lisztrakományokat még az esetben is, ha a *passau-regensburgi* vonalon sekély víz miatt a hajóforgalom időlegesen beszüntetetté vagy korlátozottá, a mindenkori érvényben álló hajódíjtételekért *esetleg uszton* szállítja *Passauból* a *regensburgi* vasúti állomásra; illetőleg a *regensburgi átrakásra* rendelt rakományokat *esetleg már Passaustól fogva*, tularveleinként legalább 10 000 kg.-nyi mennyiségben, a *Regensburg* alatt az eredményező összfuvarért (hajóútar *Regensburg* és vasúti útar *Regensburg-Dunapartól*) a *reg. által megjelölt vasúti rendeltetési állomásokra* juttatni. A szállítási díjkielönböztet rendszerint visszatérítés útján fogják kiegyenlíteni. E célból az illető küldemény feladója által az eredeti hajózási fuvarlevél, valamint a *Passauból* szülő eredeti vasúti fuvarlevél bemutatandó. Üres szákoknak *Passauban* rendelkezéséből netán telmerülő szállítási és melléköltségek a szállító feleket terhelik. E szállítási kötelezettség elvállalása a társaságnak több kitérés okoz, melynek részbeni lefedésére az 1903. szeptember 1-től a folyó évi hajózás beszüntetéséig *Passau* vagy *Regensburg* bajor hajóállomásokra feladott gabonarakományoknál, amennyiben azok még a *fojó évben Bécsen* tel szállítatnak, az alábbi szállítási jutalék fog felszámíthatni és beszedetni. Ha azonban ily rakományok az idén már Bécsen tel nem szállítatnának, hanem Bécsben vagy Bécs alatt maradnának, ezeknél a szállítási jutalék felszámítása elmarad, valamint természetesen a fent megjelölt módon való szállításra való jogosultság is megszűnik. A szállítási jutalék a következő: a) *Passauban* feladott rakományoknál 100 kg.-kint 5 pennig. b) *Regensburgba* (helyben és átmenet) feladott rakományoknál 100 kg.-kint 10 pennig. c) Az 1893. évi április hó 1-től a kombinált hajózási és vasúti forgalomban fennálló I. sz. kivételes díjszabásban, valamint ennek már megjelent és ezután megjelenendő pótlékaiban foglalt és *Passauban* át érvényes díjtételei alapján elszámolt küldeményeknél, továbbá az 1901. évi június hó 1-től a vasúti és hajózási forgalomban *Passau-Passau* vonalon át érvényes díjszabás (A. szakasz I. rész) alapján elszámolt küldeményeknél 100 kg.-kint 5 pennig. (A kombinált hajózási és vasúti forgalomban fennálló II., III. és IV. kivételes díjszabásoknak *Passauban* át érvényes díjtételei alapján, valamint a vasúti és hajózási forgalomban *Passau-Passau* vonalon át érvényes díj-

szabás (A. szakasz 2. rész) díjtételei alapján elszámolt küldeményeknél szállítási jutalék nem számítatik fel.) A társaság tenntartja magának szükség esetén a bajor állomásokra rendelt küldemények felvételét vagy átrovatolását a körülményekhez képest korlátozni, vagy esetleg teljesen beszüntetni. Budapest, 1903. augusztus hóban. Az igazgatóság.

Szenczárak. A kontingens nyersszesz ára *Budapest* 89.60 korona pénzben, 89.60 korona árban. — *Bécsben* a kontingentált készárú 41.20 korona pénzben 41.60 korona árban.

Borjuszár. 1903. évi augusztus hó 6-ikán. (A budapesti marhavásárlói vásár-pénztár részvételársaságától.) Felhajtás. *Belföldi* élő borjú 318 drb, leölt borjú — db, bécsi borjú — db, — db, növendékmárha 10 darab, bárány élő — darab, leölt bárány — darab, — Argyezések. — *Belföldi* élő borjú I. rendű 84—100 L-ig, kivétel 102 L, II. rendű élő borjúk 70—82 L-ig, I. kilonként, leölt borjú I. r. — L-ig, II. r. — L-től — L-ig, kivét. I. kilonként, levonás nélkül. Rugott borjúk 60—63 L-ig. Növendékmárha 50 L-től 66 L-ig, I. r. — L-ig, középminőségű — L-ig, alarendelt — L-ig, I. k.-kint. Bárány élő — — — — — k., leölt bárány — — — — — k. kivételesen ár — k.-ig páronként. A csekély felhajtás folytán az irányzat élénk volt, az árak 4—5 fillérel kilogrammonként emelkedtek.

Szarvasmarhavásár. (A budapesti marhavásárlói vásári pénztár-részvételársaság tudósítása.) Felhajtás: Vágómarhák. Magyar ökor 589 darab, magyar tehén 373 darab, szerbiai ökor 273 darab, szerbiai tehén 379 darab, növendékmárha 10 drb, bivaly 145 drb, bika 1-8 darab, összesen 3897 drb. Gazdasági marhák: Igrás- és hizlalnivaló ökor 80 darab, fejőstehén 112 darab, igás bivaly — darab, tinó — darab, bika — darab, fűszó — darab. Eladási árak ezen tudósítás zártáig: vágómarhákért: Magyar hizott ökor, legjobb minőségű (8. — K-től 72. — K-ig, kivételesen — — — — — K., 100 kilonként élő sulyban, középminőségű 62. — K-től 66. — K-ig, silányabb minőségű 56. — K-től 60. — K-ig. Magyar legelőmárha jobb minőségű 60 K-től 64. — K-ig, kivételesen — — — — — K-ig. Silányabb minőségű 48 K-től 58 K-ig. Tarka hizott ökor, legjobb minőségű 68. — K-től 74. — K-ig, kivételesen — — — — — K-ig. Középminőségű 62 K-től 66. — K-ig, silányabb minőségű 56 K-től 60 K-ig. Szerb és boszniai ökor legjobb minőségű 54 K-től 70. — K-ig, kivételesen 71 K-ig, silányabb minőségű 46. — K-től 52. — K-ig. Bika jobb minőségű 60 K-től 72. — K-ig, kivételesen 76. — K-ig, silányabb minőségű 50. — K-től 58. — K-ig. Bivaly 38 K-től 48 K-ig, kivételesen 52. — K-ig. Magyar tehén 44. — K-től 62. — K-ig, kivételesen — — — — — K-ig. Tarka tehén 48. — K-től 68. — K-ig, kivételesen 70. — K-ig. Mind 100 kilonként élő sulyban. Gazdasági marhákért: Igrás ökor elsőrendű 600 K-től 700. — K-ig kilogrammonként, kivételesen — — — — — koronától — — — — — K-ig páronként, középminőségű — — — — — K-től — — — — — K-ig 100 kilonként — — — — — K-t — — — — — K-ig páronként, silányabb minőség — — — — — K-től — — — — — K-ig 100 kilonként, — — — — — K-től páronként. Hizalni való ökor tehér 100 kg.-kint — — — — — K-től — — — — — K-ig. Fejőstehén, keresztzetű, szines 200 K-től 260 K-ig darabonként, bonyhádi faj 240 K-től 300 K-ig darabonként, kivételesen — — — — — K-től — — — — — K-ig. Igrás bivaly — — — — — K-től — — — — — K-ig páronként. Vágómarhából a főhajtás mintegy 600 darabbal kisebb volt a multheténél, ezért az árak átalánosságban 2 K-ral métermánsáukint emelkedtek. Jármas-ökor iránt a kereslet meglehetősen javult, de első-

rendű minőségek melyekre több vevő lett volna, nem volt a vásárra főhajtva. Fejőstehénekre az üzlet kedvező.

Sertéskonsumvásár. (A székesfővárosi sertés-vásár és közvágóhíd intézőségé.) Augusztus 5-én. Főhajtás: Zsirtertes, ugyanint öreg I. rendű — kilogrammon felül — — — — — darab, II. rendű 230—360 kilogramm — darab, kanló — darab, silány — darab, fiatal nehez 300 kilogrammon felül — darab, középsz 220—300 kilogramm — darab, könnyű 220 kilogramm — darab, süldő — darab, malac — kilogramm — darab. Összesen — darab. Hussteres ugyanint: nehez 800 kilogrammon felül — darab, könnyű 250—400 kilogramm — darab, süldő — darab, malac 40 kilogramm — darab. Összesen — darab. Főhajtás Összege 467 darab, — darab süldő, Klózó napi maradvány 4 darab, — darab süldő, összesen 471 darab, — darab süldő. Eladatot 481 darab sertés, — darab süldő. Maradvány 20 darab, — darab süldő. A vásár irányzata élénk. Az árak változatlanok. — Következő árak jegyeztettek: Zsirtertes: Öreg I. r. 350 kg.-on felül 85—90 fillérig, II. rendű 280—350 kilogramm 85—90 fillérig, selejtezett — fillérig, silány — fillérig, fiatal nehez 300 kilogrammon felül 90—94 fillérig, fiatal középsz 220—300 kilogramm 86—93 fillérig, fiatal könnyű 220 kilogramm 65—86 fillérig, süldő — fillérig, malac — fillérig. Hussteres: Nehez 800 kilogrammon felül — fillérig, könnyű 140—300 kilogramm — fillérig, süldő — fillérig, malac 40 kilogramm — fillérig, — fillérig. Arak minden levonás nélkül, kilogrammonként, élősulyban.

Bécsi szurómarhavásár. Augusztus 6-ikán. (Saját tudósítónk telefonjelentése.) A mai vásárra felhajtak: 3108 darab borjút, 747 darab élő juhot, 757 darab levágott sertést, 266 darab levágott juhot, 55 darab bárányt.

Eladási árak: Élő borjú 72—90 fill., elsőrendű 92—100 fillér, legeleje 102—108 fillér, lev. borjú 88—124 fillér, elsőrendű — fillér, zsirtertes — fillér, fiatal sertés — fillér, kivételesen — i., levágott nehez sertés 100—116 fillér, kivételesen — fillér, husra hizalt — fillér, zsirra hizalt sertés — — — — — i., könnyű sertés — fillér, elsőrendű süldő 96—112 i., élő juh 48—58 i., levágott juh 80—100 fillér, bosnyák silányabb sertések — — — — — fillér, kilogrammonként, Bárány 12—26—korona páronként.

A budapesti gabonátözsde.

Budapest, augusztus 6.

Lanya irányzat mellett 22.000 métermánsza buza került forgalomba néhány fillérel alacsonyabb áron. Zab jegyzése 5—10 fillérel alacsonyabb. Tengeriben 5 fillérel estek az árak. Rozs változatlan maradt. Eladatot: *Buza (Uj). Tiszavideki:* 400 mm. 81 k. 7 K. 97½ i., 450 mm. 81 k. 7 K. 97½ i., 500 mm. 81 k. 7 K. 95 l. 200 mm. 81 k. 7 K. 95 l., 2000 mm. 80-5 k. 7 K. 87½ i., 100 mm. 80-5 k. 7 K. 87½ i., 100 mm. 80-5 k. 7 K. 95 l., 400 mm. 80 k. 7 K. 95 l., 500 mm. 80 k. 7 K. 92½ i., 400 mm. 80-5 k. 7 K. 95 l., 600 mm. 80 k. 7 K. 95 l., 100 mm. 80 k. 7 K. 95 l., 400 mm. 80 k. 7 K. 95 l., 700 mm. 80 k. 7 K. 90 l., 400 mm. 70 k. 7 K. 90 l., 700 mm. 80 k. 7 K. 80 l.

REGÉNY

Motta mester

— REGÉNY —

Irta: GIOVANNI VERGA

(94)

Alig tudta bevárni az elutazás óráját, mintha itt kellene hagynia baját, ebben a házban és ezeken a birtokokon, amelyeket véres verejtékkel szerzett és most csak terhére estek. A veje a közben ügyvédjével értekezett, hogy az ügyeket rendbehozza. Motta alig tudta elviselni az utazást; egy kocsiába ültették és úgy vitték a városba. Esett az eső. Ismerős házak, ismerős emberek mellett robogott tova a kocsi. Speranza és övéi, akik dühöngtek, amióta eljött a herceg, hogy az urat jászszas, nem mutatkoztak többé. De Nardo a helység határáig el akarta kísélni az urakat. A Masera-utóban valaki utánuk kiabált: Megálljanak! Megálljanak! Diodata volt, aki Motta urat még egyszer üdvözölni akarta, itt az ajtó előtt. Aztán amikor mellette állt, nem tudott szavakat találni és fejével bólogatva, megállt a kocsi előtt.

— Ah, Diodata... eljöttél, hogy szerencsés utat kívánj nekem? — mondá Motta. Diodata a fejével bólintott, próbált mosolyogni és a szemei megtelek könnyekkel.

— Szegény Diodata. Csak te egyedül gondolsz gazdára...

Kidugta a fejét a hintóból, talán azért, nincsenek-e még amazok is jelen, de mert esett az eső, azonnal visszahúzta a fejét.

— Vigyázz... az esőben fedetlen fejjel... Régi bűnök! Emlékszel, ugy-e?

— Igen, uram, — válaszolt egyszerűen az asszony és tovább is bólogatással kísérte szavait.

— Igen, uram, szerencsés utat, uram.

Fájdalmasan eltávozt a hintó mellől és bement a házba, alázatosan és szomorúan megállva a küszöbön. Motta ur észrevette most, hogy Nardo mester idáig követte, és a zsebébe nyúlt, hogy megajándékozza valamivel.

— Bocsás meg, Nardo mester... nincs semmi nálam... majd máskor, ha viszontlátjuk egymást.

És megint elhelyezkedett a hintóban. Á szíve úgy dobogott, ahogy elhaladt a kis utcán, ahol oly sokszor járt, és látta a tornyot, amely a kőbe vészett, az ut szélén emelkedő fűgefákát.

Huszonyedik fejezet.

Motta mester úgy érezte, mintha új világba lépne, amikor leányának házába érkezett. Olyan nagy palota volt, hogy az ember eltévedt benne. Mindenütt függöny és szőnyeg, úgy hogy nem tudta az ember, hová lépjen, ki a márványlépcsős és a portás igazán nagy ur, óriási szakállal és nagy köpenyben, homlokát összeráncolva végig nézte az embert, ha szerencsétlenségére az arca nem tetszett neki, és a kettőből kiabált a látogató után.

— Tessék megtörülni a csizmáit!

A kenyérvető, lakások és komornyikok egész serege tátott szájjal ásitott, lábujjhegyen járt és szóltalan, minden felesleges lépéstől irtózva, olyan alázatosan szolgálták ki az embert, hogy az embernek elment a kedve. Mindent az óra járása szabályozott olyan szertartások után, mint a misénél, — ha Motta egy pohár vizet kért, vagy ha be akart menni a leánya szobájába.

A szegény Motta ur az első napokban a leánya kedvéért galába vágta magát, hogy az asztalhoz üljön, kifenve, pomádésan, a füle zugott, a kezei reszkettek, nyugtalan tekintettel, torkát összeráncította ez a sok apparátus, a komornyik, aki a háta mögött minden falatját megszámálta és akinek pamut-keztüje minden pillanatban a tányérjához nyúlt. A vőlegények fehér nyakkendője is bántotta, a magas és

oltárként csillogó kredencék és a finom asztalterítő, mindig félve, hogy valamit ráejt. Annrya, hogy előlképte, hogy négyzemmőzt meg fogja mondani a leányának a véleményét, szerencsére a herceg kimentette a zavarából, amennyiben a kávé után, szivarral a szájában és fejét a karoszek háttára támasztva, így szól Izabellához.

— Édesem, azt hiszem, jobb volna, ha a papa számra mátló fogva a saját szobájában teritene. Ó bizonyosan más időpontban szokott étkezni, más szokásai vannak... És aztán az egészségi állapota is bizonyos eltérést követel.

— Ugy van! Ugy van! — hebegett Motta ur. — Már meg akartam mondani. — Jobb is szeretném... Nem akarok alkalmatlanokdni.

— Nem azért mondom, ónt minden tekintetben szívesen látjuk a magunk körében, kedvesem.

A herceg csakugyan úgy viselkedett az apósával szemben, mint egy jó fiú, teletöltötte pohárát, nógatta, hogy gyújtson rá egy szivarra, bátorította, hogy most sokkal jobb színben van, mint amikor Palermo-ba érkezett és hogy a levegőváltás és a jó ápolás meg fogja gyógyítani. Aztán megütötte az üzleti dolgok billentyűjét, okosnak mutatkozott és kereste a módját, hogyan tarthatná az apóst egy darabig magánál, és ne kelljen félre, hogy odahaza minden felfordul... általános meghatalmazás... olyan alter ego-féle... Motta úgy érezte, hogy ajkán elhal a mosoly. Nem lehetett ellene semmit tenni. Volt valami a vő arca, a szavaiban, a hangjában, még ha a szeretetreméltó akarta is játszani, ami visszatartott volt, és az ember leeresztette karját, ha éppen kedve támadt a vő nyaka köré fonni, mintha fia volna és azt mondani:

— Ime! A te szavadra! Tégy, amit akarsz.

Ezért Motta mester csak ritkán ment be a leányához. Kényelmetlenül érezte ott magát a veje miatt, attól félt mindig, hogy az megint elő fog hozakodni az alter követ.

(Folytatása következik.)

80 k. 7 K. 80 f., 500 mm. 79 k. 7 K. 75 f., 200 mm. 79 k. 7 K. 87 1/2 f. 350 mm. 79 k. 7 K. 80 f., 100 mm. 79 k. 7 K. 80 f., 300 mm. 78 5/8 k. 7 K. 80 f. Felismerési: 600 mm. 80 k. 7 K. 75 f. Pestmegyei: 100 mm. 80 5/8 k. 7 K. 77 1/2 f., 300 mm. 80 k. 7 K. 87 1/2 f., 200 mm. 80 k. 7 K. 77 1/2 f., 300 mm. 80 k. 7 K. 82 1/2 f., 200 mm. 79 5/8 k. 7 K. 85 f., 400 mm. 79 k. 7 K. 70 f., 150 mm. 79 k. 7 K. 62 1/2 f., 500 mm. 78 5/8 k. 7 K. 67 1/2 f., 150 mm. 77 k. 7 K. 40 f. Felismagyarországi: 300 mm. 80 k. 7 K. 75 f., 200 mm. 77 5/8 k. 7 K. 60 f. Bácskai: 100 mm. 78 5/8 k. 7 K. 72 1/2 f. Buda. (O) Ászarvidéki: 100 mm. 81 k. 8 K. 20 f., 200 mm. 81 k. 8 K. 15 f. 100 mm. 81 k. 8 K. 15 f., 100 mm. 80 5/8 k. 8 K. 10 f., 100 mm. 80 5/8 k. 8 K. 05 f., 100 mm. 80 k. 8 K. 15 f., 100 mm. 80 k. 8 K. 8 K. 12 1/2 f., 200 mm. 80 5/8 k. 8 K. 15 f., 120 mm. 80 k. 7 K. 90 f., 100 mm. 79 4/8 k. 7 K. 83 f. Felismagyarországi: 650 mm. 77 5/8 k. 7 K. 72 1/2 f. Palankai: 1100 mm. 78 k. 8 K. - f. Bácskai: 540 mm. 76 k. 7 K. 95 f. O-Kanisai: 200 mm. 78 k. 7 K. 90 f. Bánási: 200 mm. 78 k. 7 K. 85 f. Ravárból: 1800 mm. 77 5/8 k. 7 K. 70 f. Minda három hónapra. Arpa (Uj): 100 mm. 5 K. 65 f. Uj rozs: 200 mm. 6 K. 12 f., 100 mm. 6 K. 12 f., 100 mm. 6 K. 05 f., paritás. Zab: 450 mm. 5 K. 60 f., 100 mm. 5 K. 25 f., 100 mm. 5 K. 20 f. Készpénzes mellett.

A készpénz nivalatos jegyzése a budapesti áru- és értéktőzsde s-akasi szerint készpénzben és kilogrammonként. - A minőség hektoliterenként 50 kilogrammonként.

Table with columns for 'B u z a', 'Kilós', 'K.-tól', 'K.-ig', 'Kilós', 'K.-tól', 'K.-ig'. Rows include Timarvidéki, Felismerési, Postvidéki, Bácskai, Békési, and others.

Table with columns for 'Egyéb gabonaminták', 'Kilós', 'K.-tól', 'K.-ig', 'Kilós', 'K.-tól', 'K.-ig'. Rows include Bors, Arpa, Zab, Tengeri, Repce, and Káposzta.

A határközvetítő folyamán a következő kőteések lettek: Októberi buza 1903. 7.37-7.38-7.35-7.37. Áprilisi buza 1904. 7.61-7.59-7.60. Októberi rozs 1903. 6.22-6.19-6.21. Októberi zab 1903. 5.35-5.36-5.37-5.34-5.36. Augusztusi tengeri 1903. 6.14-6.11. Májusi tengeri 1904. 4.88-4.87-4.89. Augusztusi repce 1903. Delől egy órákor a következő záróárakat állapították meg hivatalosan a tőzsdén: Októberi buza 1903. 7.38-7.39. Áprilisi buza 1904. 7.61-7.62. Októberi rozs 1903. 6.21-6.22. Októberi zab 1903. 5.35-5.36. Augusztusi tengeri 1903. 6.10-6.11. Májusi tengeri 1904. 4.85-4.89. Augusztusi repce 1903. Delátán fél 5 órákor zárul: Októberi buza 1903. 7.37-7.38. Áprilisi buza 1904. 7.60-7.61. Októberi rozs 1903. 6.20-6.21. Októberi zab 1903. 5.35-5.36. Augusztusi tengeri 1903. 6.10-6.11. Májusi tengeri 1904. 4.87-4.88. Repce augusztusra 1903.

A budapesti értéktőzsde. Igen csekély forgalom mellett az üzletlelenség állandó. Előződsze. Osztrák Hitelrészvény 661.75. Magyar Hitelrészvény 731.-. A déli tőzsdén a következő értékekben volt forgalom: Koronajáradék 99.05 százalék. Magyar Hitelbank részvény 780.50-781.50. Jelzálogbank részvény 511.-512.-. Osztrák Hitelbank részvény 631.75-632.25. Rimamurányi vasmű részvény 464.-. Köntői Vaspálya részvény 606.-. Almagyusi részvény 665.-669.-. Belvárosi Takarékpénztár részvény 283.- korona. 4 órákor zárul: Osztrák Hitelrészvény 661.75.-, Magyar hitelrészvény 731.-, Leszámítolótbank részvény -.-, Rimamurányi vasmű részvény -.-, Osztrák-magyar államvasúti részvény 668.75. Köntői vasút részvény -.-, Városi villamos vasút részvény -.- korona.

A budapesti terménytőzsde. A terményüzletben a szezonserű hangulatnak megfelelően alakultak az árak és végül a terményüzleti árjegyzék-bizottság hivatalosan a következő ár-folyamokat állapította meg: Jegyedések: Heremag; loerna magyar -.-, korona, vörös aprószemű -.-, korona, vörös erdőlyi -.-, korona, vörös bánási; korona, közepesmű -.-, korona, nagyszemű -.-, korona, Dismozsúr; budapesti 62 -.-62.50, korona, vidéki -.-, korona, Táblaszalonna; légszáritott vidéki -.-, korona, városi 4 darabos 55.50-56.-, korona, 3 darabos 57.50-58.-, korona, füstölt -.-, korona, Szilva: boszniai, szokás szerinti minőség 13.-14.-, korona, 120 darabos -.-, korona, 100 darabos 14.50-15.-, korona, 85 darabos 16.25-16.60, korona, azonnali szállításra. Szerbiai szokás szerinti minőség 13.-, -13.50, korona, 100 darabos 13.75-14.-, korona, 85 darabos 15.50-16.-, korona, Szilvai: slavóniai 18.-, -18.50, korona, szerbiai 16.-, -16.60, korona, azonnal való szállításra.

A bécsi értéktőzsde. Az előződsze a legteljesebb tartózkodással nyílt meg, a déli tőzsdén azonban az ár-folyamok javultak. Zárult nagyon csöndesen. Bécs, augusztus 6. (Magyar értékek áráta) 4 1/2%-os aranyjárdék 120.20. Liszt és szegedi kölesön-sorsjegy 156.- Magyar vasúti kölesön üzletben -.-, Magyar keleti vasúti állami kötvény -.-, Magyar leszámitoló- és penzálótbank 462.-, Rimamurányi vasműrészvény 462.30. Magyar koronajárdék 98.90. 4 1/2%-os magyar földterem. kötvény 98.35. Magyar hitelbank részvény 730.-, Magyar nyeregményi kölesön sorsjegy 201.50. Kassa-oderberg vasúti részvény 382.-, Magyar keresk bank 2993. Magyar cukoripar -.-, Bécs, augusztus 6. (Osztrák értékek áráta) 4 1/2%-os papírjárdék 100.35. 4 1/2%-os osztr. aranyjárdék 120.80. 1860-os sorsjegy 154.-, Osztrák hitelrészvény 435.-, Angol-osztrák bank 1585. Déli vasút 80.50. Dunagőzhajózási részvény 366.-, Dohányrészvény 364.-, Császár és királyi arany 11.33. Német bankváltók 117.52. 4 1/2%-os ezüst járadék 100.85. Osztrák koronajárdék 100.65. 1860-iki sorsjegy 246.-, Osztrák hitelrészvény 661.25. Unionbank 246.-, Osztrák Länderbank 410.-, Osztrák-magyar államvasút 687.75. Elhavölgyi vasút 428.-, Alpesi bányarészvény 383.-, 20 frank arany 19.06. Londoni váltóár 239.27. Bécsi iramway Litt B. -.-, Bécsi iramway Litt A. -.-, Lapót kohó 249.-, Az irányzat esendes.

Bécs, augusztus 6. (A Budapesti Napló tudósítójának telefonjelentése). A déli tőzsdén magánforgalomban a zárlatok a következők voltak: Osztrák hitelrészvény 661.75. Magyar hitelrészvény 780.50. Angol-Osztrák bank 273.50. Bécsi bank egyesület 478.-, Union bank 524.50. Länderbank 410.50. Osztrák-magyar államvasút részvény 688.-, Déli vasút 80.75. Elhavölgyi vasút 426.50. Északnyugati vasút részvény -.-, Dohányrészvény 364.-, Rimamurányi vasmű 462.50. Alpesi bányarészvény 382.75. Májusi járadék 100.25. Magyar korona járadék 98.85. Török sorsjegyek 121.75. Német birodalmi mázsa 117.48-117.38. Napoleon'or 19.05

Külföldi értéktőzsde. Berlin, augusztus 6. (Tőzsdéi tudósító). A vas és szénértekek irányzata állandóan kedvező. 60 évi zárlatok reményében nagy véleményes vásárlások történtek, miáltal az ár-folyamok tetemesen emelkedtek. Az általános hangulat is ezáltal szilárdabb lett. Bankok is javultak. Járadékok elhanyagolható. Vasutak szabálytalanok. A new-yorki tőzsde tegnapi tartása nem volt befolyással. Az utolsó órában nevesreálizációk történtek; az ár-folyamok ezáltal egy kissé engedtek. Magánkamatláb 3 1/4%. Berlin, augusztus 6. (Zárlat) 4 1/2%-os papírjárdék -.-, 4 1/2%-os osztrák aranyjárdék 102.90. Elhavölgyi vasút -.-, Magyar koronajárdék 98.40. Osztrák-magyar államvasút -.-, Kassa-oderberg vasút -.-, Bécsi váltóár 85.05. Magyar vasúti bérletkölcsön 187.75. Almagyusi villamosmossági Edison 188.90. Gelsenkirchener 183.75. Lanra-kohó 321.-, 4 1/2%-os ezüstjárdék 100.40. 4 1/2%-os magyar arany járadék 101.10. Osztrák hitelrészvény 208.25. Déli vasút 17.25. Károlyi-Lajos vasút -.-, Orosz bankjegyek 216.05. 4 1/2%-os új orosz kölcsön 99.-, Török dohányrészvény -.-, Olasz járadék 103.40. Magyar hitelbank -.-, Dynamit Trust 150.50. Harpeni 179.75. Az irányzat szilárd.

Berlin, augusztus 6. (A Budapesti Napló tudósítójának távirata). Esti forgalom! 4 1/2%-os magyar aranyjárdék -.-, Magyar koronajárdék -.-, Osztrák hitelrészvény 208.-, Osztrák-magyar államvasút 143.25. Déli vasút 17.25. Északnyugati vasút -.-, Elhavölgyi vasút -.-, Orosz bankjegyek 216.05. Buschtchradai -.-, Orosz bankjegyek -.-, (Ultimo), Lombard -.-. Párizs, augusztus 6. (Zárlat) Osztrák-magyar állam vasút -.-, Uj török konzol 32.27. Egyiptomi járadék 106.25. Osztrák Länderbank -.-, Párizs bankrészvény 109.1. 3 1/2%-os francia járadék 97.77. 4 1/2% spanyol járadék 91.35. 3 1/2% ut törleszthető járadék -.-, Crédit foncier de France -.-, A pény bányarészvény -.-, 4 1/2% 1890. román kölcsön 88.-, Görög kölcsön -.-, Váltó Olaszország 9 1/2% - pari. Váltó Amsterdamra 206.25. Váltó Brüsszelle 9 1/2% /s. De Beers 479.-, Chartered 65.-, 5 1/2% bolgár kötelezvény 420.-, Magyar aranyjárdék 102.-, Déli vasút -.-, Váltó Londonra 251.40. Osztrák aranyjárdék 103.40. Török sorsjegy 128.50. Meridional vasút -.-, 4 1/2% olasz járadék 102.0. Oltomanbank -.-, 3 1/2%-os francia járadék -.-, Osztrák földhitelintézet -.-, Déli vasúti elsőbbségi kötvény -.-, 4 1/2%-os 1896. román kölcsön -.-, Dohányrészvény 399.-, Váltó Bécsre 103.93. Váltó német piacokra 122.09. Rio 11.62. Éalt Rand 178.-, Randfontein 68.0. Magyar Jelzálogbank -.-, Az irányzat tartott. Brankfurt, augusztus 6. (Zárlat) 4 1/2%-os papírjárdék 100.90. 4 1/2%-os osztrák aranyjárdék 102.90. 4 1/2%-os magyar aranyjárdék 101.05. Osztrák hitelrészvény 208.-, Osztrák-magyar államvasút 143.25. Bazarinvasúti vasút -.-, Rustiehrádi vasút -.-, Londoni váltóár 239.27. Bécsi bank-egyesület 120.90. Villamos részvény 126.50. 3 1/2%-os magyar aranykölcsön 89.20. 4 1/2%-os ezüstjárdék 100.80. Osztrák koronajárdék 161.-, Magyar koronajárdék 99.50. Osztrák magyar bank 114.-, Déli vasút részvény 17.40. Elhavölgyi vasút 107.-, Bécsi váltóár 85.10. Párizs váltóár 810.16.

Unio bankrészvény -.-, Alpesi bányarészvény 187.-, Az irányzat szilárd. Frankfurt, augusztus 6. (A Budapesti Napló tudósítójának távirata). Ariolyamok januára. Esti forgalom Osztrák hitelrészvény 208.10. Német bank -.-, Disconto 187.60. Sermi kereskedelmi bank -.-, Gelsenkirchener -.-, Harpeni 179.60. Lanra-kohó -.-, Olasz járadék 183.30. Hilbernia -.-, Az irányzat szilárd. Hamburg, augusztus 6. (Zárlat) 4 1/2%-os ezüstjárdék 100.60. 1860. sorsjegy 154.-, Déli vasút 18.20. 4 1/2%-os Osztrák aranyjárdék 102.70. Osztrák hitelrészvény 208.20. Osztrák-magyar államvasút 143.70. Olasz járadék 103.20. 4 1/2%-os magyar aranyjárdék 101.-, Az irányzat javult.

Budapest-köbányai sertéskezeskedelmi oszarnok jelentése. Augusztus 6. A sertésüzlet irányzata: szilárd. A Hissou sertések ára: L A Magyar első ör endü. Oreg nehez (paronkint 400 kilogramm felüli súlyban) 102-104 fillérg. Oreg közep (paronkint 300-340 kilogramm terjedő súlyban) -.- fillérg. Fialat nehez (paronkint 320 kilogramm felüli súlyban) 109-110 fillérg. Fialat közep (paronkint 251-320 kilogramm terjedő súlyban) 109-111 fillérg. Fialat könnyű (paronkint 250 kilogramm terjedő súlyban) -.- fillérg. -.- II Magyar szedeti: Nehez (paronkint 230 kilogramm felüli súlyban) -.- fillérg. Közep (paronkint 240-260 kilogramm súlyban) 106-108 fillérg. Könnyű (paronkint 240 kilogramm terjedő súlyban, 104-106 fillérg. -.- III Romániai: Nehez (paronkint 320 kilogramm felüli súlyban) -.- fillérg. Közep (paronkint 300-320 kilogramm terjedő súlyban) -.- fillérg. Könnyű (paronkint 250 kilogramm terjedő súlyban) -.- fillérg. IV. Romániai eredeti (Stachi). Nehez (paronkint 240 kilogramm terjedő súlyban) -.- fillérg. Könnyű (paronkint 240 kilogramm terjedő súlyban) -.- fillérg. -.- V. Szerbiai: Nehez (paronkint 230 kilogramm felüli súlyban) 106-109 fillérg. Közep (paronkint 240-260 kilogramm terjedő súlyban) 104-106 fillérg. Könnyű (paronkint 240 kilogramm terjedő súlyban) 103-104 fillérg. Sertésállomány 1903. augusztus 4. napján volt készlet 46 610 darab. -.- 1903. augusztus 5. napján felhajtott 408 darab. -.- 1903. augusztus 6. napján elszállított 441 darab, 1903. augusztus 16 7. papjára maradt készletben 46.577 darab.

Időjelzés. -.- Az Országos Meteorológiai Intézet hivatalos jelentése. -.- Budapest, augusztus 6.

Hazánkban az idő változékony jellegű. Az ország északi felében, ahol kisebb esők is előfordultak, az idő felhős, míg délen derült; a hőmérséklet pedig normális. A magas levegőnyomás, melynek egy része a Balkán-félsziget fölé került, nyugaton megerősödött, míg az északi depresszió változatlan maradt. Az idő nyugati és déli Európában száraz, egyebütt -.- főleg északon -.- esős és az Észak-tenger vidékén szeles. A hőmérséklet Közép-Európában süllyedt. A hőmérséklet változékony idő várható hőstydéssel és sok helyütt esővel.

Table with columns for 'Vizállás', 'Aug. Aug. 6. m. éter', 'Aug. Aug. 6. m. éter'. Rows include Inn, Duna, Scharling, Felső, Linz, Bécs, Pozsony, Komárom, Budapest, Paks, Mohács, Gombos, Ujvidék, Trecsevá, Orrova, Magyarfalva, Zsolna, Szécsény, Ezered, Sávár, Győr, Péttan, Zákány, Bács, Eszék, Mura-M. Szereh, Zágráb, Szász, Mitrovica, Szamos, Debrecen, Krassna, Munkács, Latorca, Ung, Tisza, M. Sziget, Tokaj, V. Namény, Tokaj, Tura-Párod, Székely, Csongrád, Szeged, Török-Bécs, Tisza, Onodva, Barfa, Topolya, Bodrog, Zemplén, Zsolica, Hornád, H-Neméd, Berettyó, B-Ujfalva, Körös, Ocsuka, N-Várad, Békéscsaba, Ténaköly, Gyulaföld, Békés, Gyoma, Gy-Pétervá, Mátészalka, Borsos, Szabolcs, Arad, Mátészalka, Kézdivásár, Kiszert, Tomsévár, Debrecen.

Biztos gyógyulást keresőknek... nem! beleségben szenvednek... Dr. Garai Antal... Budapest, VI. ker., Andrássy-ut 24. sz.

